BAAADUL literar

Revistă trimestrială de cultură
anul IX, nr. 2 (33), mai 2015

Redactor șef: Gruia NOVAC

Revista apare sub egida Consiliului Local Municipal
și a Primăriei Municipiului Bârlad

În acest număr semnează:

Elisabeta ISANOS (București)
Alexandru JURCAN (Cluj-Napoca)
Sonia ELVIREANU (Alba Iulia)
Rodica Gabriela CHIRA (Alba Iulia)
Teodor OANCĂ (Craiova)
Nicolae CREȚU (Iași)
Valentin CIUCĂ (Iași)
Bogdan ULMU (Iași)
Ștefan AMARIȚEI (Iași)
Mihai MERTICARU (Piatra Neamț)
Nicolae CORLAT (Botoșani)
Mihai Sultana VICOL (Suceava)
Ion POPESCU-SIRETEANU (Pitești)
Magda GRIGORE (Pitești)
Liliana ARON (Pitești)
Denis EMORINE (Franța)
Gruia NOVAC
Eliza ARTENE
Petruș ANDREI
George IRAVA
Georgeta POPOVICI STRAT
Marinel GÎLCĂ
Gheorghe VERGA

Foto: Răzvan ANDRONACHE și Valentina LUPU
Culegere computerizată
și tehnoredactare: Bogdan ARTENE
*

Adresa revistei:
Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu”,
Bârlad, Bulevardul Republicii 109,
telefon: 0235 411001
e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
site: www.primariabarlad.ro

Materialele nu se înapoiază.
Redacția nu cenzurează articolele, dar responsabilitatea opiniilor cade în sarcina autorilor.

*

Revista a fost tipărită de S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad,
str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302,
în ziua de 15 mai 2015.

ISSN 1843-2190

CUPRINS

Pagina

3 Nicolae CREȚU, *„Academia Bârlădeană” la Centenar: privind spre viitor*

7 Gruia NOVAC, *Și despre Academia (!) Bârlădeană...*

8 Magda GRIGORE, *CEZAR IVĂNESCU – o lectură barocă*

11 Valentin CIUCĂ, *Confesiuni suportabile...*

13 Gruia NOVAC, *Ce ni s-a dat, să păzim! (VI)*

21 Eliza ARTENE, *Când tramvaiele și oamenii ucid*

23 Ion POPESCU-SIRETEANU, *Ion Maftei-Flavus,* ***Umbra așteptării***

24 Liliana ARON, *Nașterea unui romancier*

25 Rodica Gabriela CHIRA, *Sonia Elvireanu,* ***Între răsărit și apus***

27 Elisabeta ISANOS, *Teama de zei*

33 Ion POPESCU-SIRETEANU, *Păstrarea și cultivarea limbii (XX)*

35 Bogdan ULMU, ***Crêperiile****...și delicioasa* ***Suzette****...*

36 Gruia NOVAC, *Cronici literare* (despre: Marian Staș, George Irava, Constantin Chiriță, Toma Michinici, Oana Andrei Pavăl)

43 Mihai MERTICARU, *Femeia arhicunoscută și arhienigmatică*

45 Alexandru JURCAN, *Nume celebre și mitul faustic*

46 Sonia ELVIREANU, *Pictură și poezie*

47 Denis EMORINE, *Le mesure du monde* (Traducere de Sonia Elvireanu)

48 Gruia NOVAC, *Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XIX)*

49 George IRAVA, *„..Și am dat cep la câteva poeme”* (Poezii)

50 Nicolae CORLAT, *„...cântec de dragoste nespus nesfârșit...”* (Poezii)

52 Mihai Sultana VICOL, *„În inimă păstrezi iubiri arse pe rug...”* (Poezii)

54 Teodor OANCĂ, *„...Adesea mi se spune să aștept!”* (Poezii)

55 Petruș ANDREI, *„Arcadia noi o visăm cu toții...”* (Poezii)

56 Ștefan AMARIȚEI, *„Gestul grăbit vine prin toți porii...”* (Poezii)

57 *Cărți primite*

57 *Cărți tipărite de bârlădeni*

58 Georgeta POPOVICI STRAT, *„Și iat-am devenit un punct!”* (Poezii)

59 *Reviste primite*

60 Gruia NOVAC, *Noaptea e un sfetnic... (XIII)*

61 Marinel GÎLCĂ, *Răzbunarea* (Proză scurtă)

66 Gheorghe VERGA, *Recepție* (Proză scurtă)

69 Ion DONGOROZI, *Autograf tardiv*

72 Vasile DUMITRU, *Calendar (selectiv)*

Privind spre viitor

Am avut dintotdeauna convingerea fermă că „provincia” nu e deloc obligatoriu un spațiu al condamnării la platitudine, sterilitate, insignifianță. Un lucru, adaug imediat, tot așa de limpede ca și reciproca: în sine, a trăi într-o capitală nu e, nu poate fi, pentru oricine îndeplinește *doar* această condiție, o garanție a evitării mai înainte amintitei triade a lâncezirii. „Orizontul” coborât din „provincia” capitalelor nu e cu nimic mai bun, mai tonic, mai fecund decât cel din cine știe ce orășel sau chiar sat, cum se zice, uitate de lume. Ba chiar, cel puțin uneori, în cazul unor „ermiți” ai reflecției și studiului, ca și ai creației, asemenea refugii sunt justificat preferate marilor aglomerări urbane cu zarva (*noise*), agitația și „sociabilitatea” snoabă proprii lor, sterile, cronofage: Immanuel Kant la Königsberg sau Noica, retras la Păltiniș, de pildă. „Pauza” de decenii a lui Wütgenstein… Picasso într-un sat din Provence, Raymond Carver – departe de New York în cvasi-solitudinea sa din Oregon. Mult prea adesea obsesia „provinciei” sufocante riscă să devină o „scuză” – în proprii ochi, mai cu seamă – facilă și comodă, cu iluziile ei călduțe, pentru o nerealizare ce s-ar produce oricum și oriunde. Pe scurt, fără niciun raport fatidic cu delimitările „provincie” vs. capitală, „margine” vs. centru, decisivă este *mentalitatea*, situarea ei ca marginală și închisă sau dimpotrivă, într-o altfel de centralitate decât cea „geografic” administrativă: și anume una a substanțialității și creativității, aflate în comunicare adesea mai dezmărginită (esențialmente, în profunzime) cu „lumea” tocmai de acolo, din „pustnicia” vreunei voite izolări ori a unei mărunte așezări. De ce ar fi neapărat „furnicarele” umane ale metropolelor sau orașele de „rangul” capitalelor politice ambiențe stimulative pentru destine de excepție, pentru creație și faptă în cultură, numai ele, în vreme ce în rest totul ar conduce, inevitabil, la naufragiu, eșec, ratare?

Evident, există explicații pentru o atare inerțială instalare în tipare de prejudecăți curente, „perene”, s-ar părea: greu de combătut, de „vindecat”. Etimologia vocabulei în discuție – „provincie” – e una militar-administrativă: teritoriu *învins*, cucerit, în consecință supus autorității centrale a capitalei. În fond, complexul de inferioritate îi este indus „provinciei” de către trufia privirii „de sus” a capitalei, ea însăși urmare a unui complex dar „de superioritate”. Și exact din această pricină „stigmatul” provinciei este îndurat, trăit la cele mai înalte cote, în forme mai agravate decât oriunde, în țări a căror centralizare politică a fost mai timpurie, în Franța, de pildă, și nu în Italia sau Germania. Nu e chiar atât de acut resimțită „condiția” de provincial, ca peste Canalul Mânecii, nici în Marea Britanie, cu memoria ei culturală, diversificată ca „rădăcini” încă vii, scoțiene, irlandeze și altele, nereprimate ca în Franța (occitană, catalană). Las deoparte *fostele capitale*, în drept să aibă orgoliul lor, nu unul exclusiv istoric, ci *și cultural* : Sankt-Petersburgul, de ce ar trebui să se simtă eclipsat de Moscova? La noi: Iașul și Suceava, valaha Târgoviște, transilvanele Cluj și Sibiu, de ce nu și Brașovul? În România, din păcate, situația este mult agravată de nefericita „simbioză” a moftului „micului Paris” (încă mai rău: rămășițele „la zi” din ceea ce fusese

altădată, această *auto-"etichetare"*) și miticismul dâmbovițean, cel dintotdeauna, dar potențat (ca suflu dizolvant: al zeflemelei ieftine, de denigrare și batjocorire a tot ce e românesc, istorie, cultură, limbă) de atât de „rafinatele" noastre tembeliziuni centrale, cu rarisime excepții, cum știm. Într-un „orizont" dominat de vulgaritate, chiar mârlănie „dezinvoltă", cu parlamentari și politicieni agramați, cu „doctorate" plagiate tratate ca mici șotii de tinerețe, pe un fond de impostură proliferantă, în contextul în neștire perpetuat al inducerii și inocularii (nu de către străini ci de către „dăștepți" ai noștri) unui complex de inferioritate *tuturor românilor*, le rămâne celor din capitala României emfaza ridicolă, grotescă, a disprețului, a „condescendenței" arătate sistematic „provinciei". Și dacă nu știu ce gazetăraș submediocru din București simte nevoia de mișto pentru hazul „galeriei", aproape sigur țintele vor fi de prin Moldova: Botoșanii, Tecuciul, Vasluiul, Bârladul, niciodată vreo localitate de prin Muntenia, nu, nici măcar faimoasele Caracal sau Mizil, nici de prin „occidentalele" Oltenia, Banat, Transilvania, „iertate" de dragul „blazonului" lor istoric „chezaro-crăiesc", se vede. Dar caricatura unor astfel de „fumuri" de Dâmbovița n-ar fi întreagă dacă ele nu i-ar contamina galopant, și pe atâția „bucureșteni" de ultimă oră, grăbiți să se „integreze" înainte de toate fonetic și „gramatical" capitalei, cu „dă" și „pă", cu țigănitul „merseserăm" etc. L-am întrebat odată pe un fost student, bucovinean, pe atunci doar de câteva luni devenit bucureștean „dă când" vorbește el așa, însă după cum mi-a răspuns (serios și calm), nu cred să fi perceput ironia, poate prea blândă.

Inși, departe de a deborda de inteligență, de creativitate, de talent, care să privească de pe „piedestalul" capitalei cu superioritatea lor iluzorie, „în jos", spre „provincie" vor exista întotdeauna și „aerele" lor își merită replici pe măsură. De cealaltă parte, până la urmă, *adevărata, suprema replică* de dat unei asemenea mentalități de suficiență prostească, atât de frapantă și de ușor de adus la măsura a ceea ce dospește îndărătul ei, nu e alta decât aceea *a faptei:* a ceea ce *face*, inițiază și duce la bun sfârșit, realizează așadar, neprovincial „provincia", ale cărei energii și competențe, individualități și grupări de forțe creatoare, în loc să se risipească în bătălii verbale contra prejudecăților „centrului" (amețit de discutabila sa „altitudine"), este de preferat să fie folosite în cel mai realist, pragmatic și constructiv mod: și anume, punându-se pe ele însele *la lucru*, nu așteptând „prin afară", nici de undeva de „deasupra", o astfel de chemare „mobilizatoare", ci organizându-se în temeiul unor afinități de înzestrare și al unor *convergențe de obiective*, cu aspirația (ambiția, de ce nu?) și potențialul necesare deopotrivă, pentru a izbândi să demonstreze (altora, dar nu cumva e și mai important să-și demonstreze *sieși?*) că „provincia" nu e deloc sortită inevitabil somnolenței, nerodnicei rutine, renunțării și mediocrității. „Sună" oare a vis iluzoriu, de neîmplinit?

Bârladul are argumente solide, istorice, să-și asume – nu cu lăudăroșenie, dar *cu responsabilitate* – un autentic blazon cultural. Nu e singurul oraș din Moldova îndreptățit să o facă, altele de aceeași talie cu el sau chiar mai „mici", ca de pildă, Botoșanii, Rădăuții, Fălticenii, Romanul, Galații, Tecuciul au, la rându-le motive să nu se resemneze *în*/să nu se împace *cu* inerția și sterilitatea „provinciei". Dar acum și aici scriu despre orașul meu, cel în care m-am născut și am deschis ochii spre lume și spre lumina înaltă a cărții și mă gândesc la fermenții posibili ai unor realizări culturale deosebite, nu întâmplător, tocmai cu prilejul unui *emblematic Centenar*, acela al ***Academiei Bârlădene*** : un unicat pe harta României, un adevărat *„brand"* al urbei noastre, și nu văd de ce, pornind de la un asemenea reper, ca dat istoric și atu (deloc de ignorat sau de minimalizat) al Bârladului, nu s-ar cuveni, ba chiar imperios, să reflectăm – noi toți cei care, trăind acolo unde am și venit pe lume sau cine știe unde, în țară sau în lumea largă – asupra șanselor acestei zone de pământ românesc, a Tutovei și a „Palodei", de a îndrăzni în viitor încă mai mult decât până acum de-a găsi și crea forme, oportunități și moduri în stare să polarizeze și să *catalizeze* proiecte, aspirații, energii creatoare, începând cu localnicii, dar nu fără a apela și la aceia care trăind și lucrând altundeva decât în Bârlad, nu se simt totuși rupți de el, le pasă de ce se întâmplă *în* și *cu* urbea natală și sunt dispuși, de mai aproape sau mai de departe, să pună umărul la ceea ce ar urma să devină un program coerent, de amploare *în* timp și orientat către obiective realmente esențiale, de o utilitate în primul rând în planul unei *conștiințe-liant comunitar*, dinamic și fecund în același timp, de un efect și un impact direct în special asupra celor tineri, la vârsta școlii și a studenției, antrenați ei înșiși, ca și, măcar în parte, profesorii lor, într-o asemenea mișcare de afirmare solidară, remediu ideal al provincialismului, eliberator din resemnarea și toropeala provinciei și nu numai a ei.

E o întâmplare că Bârladul și Tutova au dat atâtea personalități excepționale, de mare valoare, istoriei și culturii naționale? Nu, deloc.

Meritul acesta istoric e, înainte de toate, al *școlilor* excelente, având în fruntea lor *Colegiul Național „Gh. Roșca-Codreanu”* iar prestigiul lor, clădit, acumulat în timp de calitățile și realizările absolvenților, are ca fundamente competența și dăruirea corpului profesoral, unul de indiscutabilă *elită de facto*, cu munca modestă și perseverentă, de zi cu zi, a unor eminenți oameni de catedră, prea numeroși pentru a da aici vreo listă de nume, ca și pentru a o restrânge la numai câteva. Dar Bârladului nu i-au lipsit niciodată dascălii devotați și înzestrați, de vocație, cum nu-i lipsesc nici în prezent. Alături de școlile bârlădene, și alte instituții care ca și acestea, s-au dovedit, prin standarde, prin rezultate și prin iradierea influenței lor, prin prestigiul câștigat în timp a nu fi fost și a nu fi de o importanță strict „locală”, la rândul lor, au consolidat, întărit și amplificat tabloul și oferta vieții culturale a orașului: Muzeul „Vasile Pârvan”, centenar și el nu de mult, socotind de la acea formă de început asociată Bibliotecii „Stroe Belloescu”, purtătoare de nume al ctitorului amândurora, Teatrul „Victor Ion Popa”, înființat în 1955, Galeria de artă „Nicolae Tonitza”, Pavilionul colecției de sculptură și grafică a artistului Marcel Guguianu, Centrul de studii „Mihai Eminescu”, revistele „Baaadul literar” și „Arheu”, edituri, cenacluri, alte publicații periodice. Și desigur, toată această îmbogățire de forme și roade ale culturii bârlădene nu s-a făcut peste noapte și nici fără efort, inteligență și abilitate, calități ale unor animatori culturali competenți, neobosiți și entuziaști, ca de pildă (fără a încerca să cuprind toate numele ce ar merita măcar amintite), Dr. Constantin Teodorescu, profesorii Traian Nicola, Vasile Țugulea, Elena Monu, Elena Popoiu, Gruia Novac, Oltea Rășcanu-Gramaticu, Simion Bogdănescu și atâția alții. Cum să uiți ce datorează Muzeul unor directori ca Nicoleta Arnăutu sau în prezent istoricul Mircea Mamalaucă (și „echipelor” de muzeografi conduse de ei): valoarea colecției de artă ridicată foarte sus de prețioase donații: Chiricuță, Vainberg, Teodorescu ca și aceea a sectorului de istorie și arheologie ori a celui de biologie, până la dotarea Observatorului astronomic cu un telescop modern și performant. Particip an de an la sesiunile de comunicări organizate de Muzeu și apreciez în mod deosebit activitatea Alinei Butnaru, muzeograf principal, ca și pe aceea a colegilor săi de la alte secții, în desfășurarea unor cicluri de conferințe și dezbateri și în editarea volumelor anuale *Acta Musei Tutovensis*. Manifestări asemănătoare ca formulă datorează Bârladul și Centrului de studii „Mihai Eminescu”, revistelor „Baaadul literar” și „Arheu”, Bibliotecii „Stroe Belloescu”, „Academiei Bârlădene”, unele dintre ale acesteia – și cu deschidere internațională. Nu pot eu „vorbi” aici de spectacolele Teatrului „Victor Ion Popa”, deoarece, din păcate, programul de lucru la Iași nu mi-a permis să le văd și să cunosc astfel „pe viu”, nivelul lor artistic, dar și această instituție de cultură este un privilegiu de care nu numai alte orașe de mărimea Bârladului, din Moldova, ci și altele mai mari, nu se bucură așa că relația ei cu oamenii urbei, cu publicul de toate vârstele, trebuie privită cu o autentică responsabilitate, ca una de reciprocă și exigentă stimulare (repertoriu, calitatea spectacolelor, forme de inițiere, a tinerilor în special, însă nu exclusiv, în complexitatea și particularitățile limbajului estetic al teatrului). Firește, „cartografierea” paletei culturale a orașului ar putea continua, dar nu ea (și nu exhaustiv) e obiectul acestor pagini. Mă mulțumesc, tocmai de aceea, să remarc densitatea, elevația și climatul de reală distincție intelectuală și artistică proprii edițiilor anuale, din luna mai ale *Zilelor culturii bârlădene* (lansări de cărți și dezbateri, colocvii și sesiuni științifice, spectacole, excelente concerte, expoziții, concursuri), emblematică însumare și armonizare, cu eleganță, gust, exigență, a unor legitime aspirații de înscriere a Bârladului, nu doar pe durata acelor „Zile”, ci și de-a lungul întregului an, pe harta nucleelor de reală vitalitate în plan cultural a României contemporane. I-am auzit, în repetate rânduri, pe responsabilii orașului nostru, vorbind despre șansele Bârladului de afirmare prin cultură și despre rațiunile și sensul investiției în cultură, am luat parte la lansări de sinteze asupra istoriei Bârladului, ca aceea semnată de Oltea Rășcanu-Gramaticu, elogiată de prestigioșii universitari ieșeni, istoricii acad. Alexandru Zub și prof. univ. dr. Ion Agrigoroaie. Așadar, există benefica premiză a înțelegerii și de către factorul politic (Primar, Consiliul Local), inclusiv C.J. Vaslui, a rostului – de esență și profunzime – ce-i revine valorificării ascendente a potențialului de acest ordin ce merită să-i fie recunoscut Bârladului și, ca atare, stimulat, susținut.

Nu m-am pornit să fac aici vreo „analiză”, necum cine știe ce anost „bilanț” pe tema în discuție. Dar tot ce am evocat până aici nu e nici fără legătură cu iminentele manifestări ce vor fi prilejuite de Centenarul din mai al „Academiei Bârlădene”. De ce n-ar fi ea, această altă „Academie”, de aici, de pe meleagurile Tutovei (un autentic „brand” al Bârladului nostru și un atu al lui fără egal, în Moldova, cel puțin, pe deplin comparabil, prin vechime, merite și valențe emblematice cu alte câteva asemenea moșteniri

simbolice, de tradiții culturale „regionale” din întreaga Românie) viitorul cadru unificator al diferitelor componente din viața culturală a orașului și a „zonei” lui? Fără ca aceasta să însemne subordonarea activităților fie individuale sau de grup, fie instituționale, față de „Academia Bârlădeană”, ci doar aducerea în cadrul (de prestigiu istoric și simbolic) oferit de ea tuturor direcțiilor și formelor de viață culturală a Bârladului de „azi”, în scopul unei mai bune și mai coerente proiectări a desfășurării și dezvoltării acesteia. E ceea ce ar putea duce, înainte de toate, la o mult mai eficientă colaborare și susținere reciprocă, de pildă în relația Muzeului, a Bibliotecii și Teatrului cu școlile, a revistelor cu cercuri mai largi de colaboratori, inclusiv prin crearea și îndrumarea de cenacluri literar-artistice etc. Nu-mi imaginez o asemenea dinamizare și redefinire de obiective (de atins gradual) în limitele doar ale forțelor și energiilor acelor bârlădeni care au animat totul și până acum, dimpotrivă, cred că acestora trebuie să li se alăture cât mai multe persoane atașate Bârladului, din țară și chiar de peste hotare, care pot găsi căi proprii de colaborare cu cei de aici în proiectele și, în general, în efortul de ridicare pe trepte mai înalte a „agendei” culturale a orașului nostru.

Astfel de rodnice și generoase colaborări

n-au lipsit, e drept, nici până acum. Să-i amintesc aici, înaintea oricăror alte nume, pe scriitorii C.D. Zeletin, Ion Hobana, Lucian Vasiliu, pe criticii Constantin Parfene și Theodor Codreanu, pe criticul de artă Valentin Ciucă și pe teatrologul Theodor Pracsiu. Bârladul se poate mândri nu numai cu numele și opera unor scriitori și artiști din trecut, originari din ținutul Tutovei sau legați de orașul nostru (Al. Vlahuță, Corneliu Moldovanu, Virgil Caraiman, George Tutoveanu, Victor Ion Popa, Bujor Nedelcovici, Lucian Raicu, Nicolae Tonitza ș.a.) dar și cu contemporanii noștri Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Iorgu Gălățeanu, pictorul Corneliu Vasilescu. Nu numai la Iași, ci și în Capitală, sunt numeroși bârlădeni – personalități culturale marcante, universitari și cercetători științifici care s-au remarcat în domeniile lor de specializare. Și cu siguranță există astfel de nume și în dispora românească de astăzi, pe diferite meridiane ale globului. Firește, nu este ușor de pus la punct o asemenea evidență a personalităților de avut în vedere și de contactat, dar efortul merită făcut, dacă vrem să progresăm. Aș da exemplul Moineștilor lui Tristan Tzara (Samuel Rosenstock) oraș care a folosit acest „brand” al său, „dadaist”, pentru a-și atrage colaboratori și „aliați” din toată lumea (nu numai evrei), polarizând totul în jurul *Caietelor Tristan Tzara*, coordonate de profesorul, acum pensionar, Vasile Robciuc, volume care au făcut din Moinești *centrul mondial* al studiilor asupra operei lui Tristan Tzara și a dadaismului.

Risc să pară gândul meu o sterilă utopie aniversară? Nu cred, de-ar fi fost așa, aș fi decis să aștern altceva pe paginile de față. Încredințarea mea că „Academia Bârlădeană” ar putea deveni nobila matcă a unei, deocamdată, „visate” – dar nu numai cu ochii deschiși, ci și cu mintea așijderea – e sinceră, potențialul există, e nevoie de un *liant-stimul* al *voințelor* și *energiilor,* de orgolii *active*, generoase, constructive, nu demolatoare, nu divergente.

De ce n-ar oferi Centenarul acesta, din mai 2015, al „Academiei Bârlădene” „scânteia” și platforma unui asemenea program de viitor (începând cu cel imediat) și avându-i în frunte, devotați acestei Idei, pe Elena Monu și Elena Popoiu, pe Gruia Novac, pe atâția alți bârlădeni care „visează” și ei, tot atât de realist ca și mine și gata de angajare activă în proiect, înălțarea Bârladului nostru, în cultură, la un nivel încă și mai pe măsura posibilităților și năzuințelor noastre legitime?

Gruia NOVAC

ȘI DESPRE ACADEMIA (!) BÂRLĂDEANĂ...

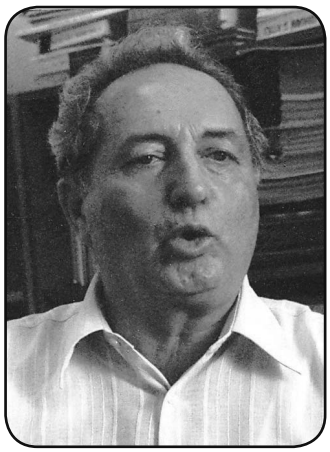

Cică sunt singurul de altă părere…

Nu am nici cea mai mică îndoială că o societate (literară, culturală, istorică, filatelică ș.a.) este înființată de *un* inițiator sau de *un grup* de inițiatori nu doar pentru cei câțiva „fondatori" ori pentru niște membri admiși după „momentul inaugural". Un asemenea organism – înscris la judecătorie sau ba – ia ființă (altfel nu s-ar justifica, moral și social, calitatea intenției inițiale) pentru a contribui necondiționat la ridicarea gradului de civilizație și civilizare prin cultură a cetățenilor care formează comunitatea localității care găzduiește fapta preconizată.

E și mai clar că nu numărul membrilor e determinant pentru reușită. Dacă realitatea ar fi aceasta, ar însemna că *statistica* devine o regulă fundamentalistă, iar de nevoia unor efecte benefice pentru ne-membri sau ne-inițiatori n-avem a vorbi, cerința (dacă termenul nu deranjează*!*) nefiind relevantă. O asemenea societate, cu activitate (sic*!*) închisă între zidurile interioare și fără ecou „dincolo", devine încet-încet, chiar în timp lung, mumie bine înfășată, moaște bine cetluite într-un coșciug argintat, care întreține o idee (oricât de generoasă) dar n-o odrăslește. O asemenea societate este *incompatibilă* chiar cu obiectivele ei strigate demagogic, pentru a ascunde absența uneltelor cu care se aruncă sămânța (ideile, nu*?*). Degeaba pământu-i bărăgan; n-ai plug, n-ai roade*!*

Să lăsăm statistica în pace. Acoliții, de obicei, sunt comozi; însă pot fi și mulți. Infailibilitatea nu se construiește cu complicitatea duglișilor. Dialogul acceptat e primul pas spre consimțirea și a altor puncte de vedere – de organizare sau de conținut – care să demonstreze că o asemenea societate e și transparentă, și civilizată. Cui ajută că ce se întâmplă în ograda unei societăți (fie și centenare*!*) literare sau culturale sau ambigene nu știe nimeni*?!* Pentru cine existăm*?* N-om prinde noi în năvodul intențiilor toată suflarea unui târg, dar măcar pe intelectualii cu pojghiță spirituală îi vom converti. Fie și parțial. Pentru asta trebuie oarece știință, ceva vrere și un bob de pricepere.

Dacă spusa *noastră* va avea ecou și-n interiorul centenarei „Academii Bârlădene", cu atât mai bine. Dar *noi* ne-am referit la un principiu…

Adaos adamantin ca un P.S. firesc!

În neostoita lui rivalitate cu Vasluiul, Bârladul n-a pierdut încumetarea de a se considera oraș cultural, grandomanie întreținută și de o îndelungă tradiție verbalizată permanent și vehement. În măsură considerabilă, realitatea aceasta este susținută de existența câtorva instituții culturale sau cu tentă culturală, dar și ele au trecut și mai trec prin perioade în care cadența efortului lor a șchiopătat serios.

Problema acută e alta însă: marea discrepanță dintre starea culturală a majorității, care dacă ar fi precară încă ar trebui să mulțumim Proniei, și pretenția de oraș cultural chiar și a acelora care habar n-au de concept. Spus altfel, efectele *culturii locului* sunt firave sau absente, asta și din pricina dezinteresului celor care, nesocotind prioritară cultura și școala, dau atenție nețărmurită domeniilor, importante și ele, dar care niciodată nu vor fi satisfăcute.

Oraș cultural*?* Pretenția trebuie susținută de la *Vlădică* și până la *Opincă!*

P.S.

O mentalitate nu e periculoasă decât prin… *îngheț*. O mentalitate e prin ea însăși stagnantă, nu evoluează (ar fi o contradicție în termeni), ea există pur și simplu, manifestându-se prin influențele patriarhale transmise printr-o „ereditate" ocultă consacrată în „n" decenii imemoriale.

Localizând (cu sensul de exemplificând), voi spune că mentalitatea berladnică depășește orice altă pildă națională prin care cineva ar intenționa să depuncteze Orașul de pe Căcaina*!*… „Trăinicia" lucrului făcut aici e demonstrată prin înscrierea lui în rapoarte dinainte gândite. Cuvântul *laudă* nu-l rostește nimeni, dar să nu îndrăznească cineva să nu-l aplice, că barierele de ieșire din târg îi sunt larg și cu recomandare deschise*!*

Magda GRIGORE

CEZAR IVĂNESCU – o lectură barocă

Conștient și lucid, revoltat și împăcat, Cezar Ivănescu și-a trăit drama spirituală ca pe un veritabil *destin*. Mărturisea meditativ că a apărut pe tărâmul poeziei ca *un muzician ratat*: „scriu pentru că nu pot, sau nu am fost lăsat să fac ce ar fi trebuit să fac, muzică. Dacă aș fi putut studia, dacă aș fi putut fi muzician instruit de la o vârstă fragedă, cum mi-am dorit, cum ar fi trebuit să fac, nu aș fi scris niciodată. Consider, în mod indiscutabil, muzica drept arta supremă, cea care le întrece pe toate celelalte. Și dovada este că, după ce am împlinit – să spunem – o carieră literară, am redevenit, pe cale ocolită, la muzică. Mare parte a poemelor mele au și muzica lor, se cântă adică. M-am regăsit ca un negru, sau ca un primitiv, cu prima vocație dar în principal, din această cauză scriu, ca o înlocuire a vocației muzicale, pe care, cu certitudine, am avut-o.[…] Da. Absolut ! Dacă e să facem o analiză metafizică a existenței mele, consider că în mod absolut trebuie să mai trăiesc cel puțin încă o încarnare, în care să-mi împlinesc deplin vocația muzicală, pe care cu claritate am ratat-o în această existență.” (*Interviu*, citat de Theodor Codreanu, în *Eseu despre Cezar Ivănescu*, Editura Macarie, Târgoviște, 1998).

E adevărat că nimeni altul în literatura română nu a folosit la nivelul său repetiția și refrenul liric, în ciuda riscului de autopastișă manieristă și „cu atât mai mult, cu cât a și fost asimilat barocului”, observa Theodor Codreanu vorbind despre *trubadurul medieval*.

În ciuda tuturor războaielor purtate și a tuturor detractorilor săi, ceva din poezia lui Cezar Ivănescu îndreptățește însă, oricând, o (re) lectură. Există o magie ascunsă în incantațiile lui lirice, care ar sensibiliza orice *lectură tânără*. Chemarea aceasta vine din structura profundă a poeziei, din rădăcinile ei mimetice, din arborescența ingeniozității și, mai ales, din *conștiința dramei*, ascunsă în straturile de susținere ale lirismului.

Sensibilitatea de tip baroc identificabilă la Cezar Ivănescu ține de conștientizarea vulnerabilității și a precarității condiției umane (cu un tragism lucid), de sugerarea efemerității (atât la nivel compozițional, cât și stilistic), de *început-sfârșitul-omenesc* devenit prilej de fast și de manifestare a puterii de simțire (una din temele preferate de literatura barocă) sau, în unele ipostaze, prilej de manifestare a morții ca un inevitabil asumat cu *excesul* ceremonialului. Stilul autorului se caracterizează prin fărâmițări, delimitări și retușări ale imaginilor, printr-o somptuozitate fără trufie a poeticii și prin fidelitatea față de stilul ales, indiferentă la consecințele valorice și estetice înregistrate în planul receptării. Întotdeauna *obsedat de voci care-l apasă*, Cezar Ivănescu este translatorul unui tragism ontologic atipic, ceea ce îl individualizează în abordarea marilor teme universale, general valabile. Mereu aflat în căutarea rodului (,,lumea creată”) și a înțelesurilor ei ascunse, tainice și pline de sensuri nebănuite, poetul este stăpânit (simultan) de teamă și de furie pentru vremelnicia rodului. Izolat în *turnul suferinței*, semn explicit al însingurării, poetul trăiește și consemnează mărturii care mustesc *de frica de a se fi născut într-o astfel de lume/finită* și transcrie cântecul grav, constant, al închiderii cercului.

Lirica sa de început stă, în ansamblu, sub auspicii baroce prin tematica abordată și totodată prin stil. Nici lirica trubadurească și baladescă din volumele ulterioare nu sunt cu totul străine de tendința de barochizare, treaptă superioară a textelor folclorice asimilate si decantate în laboratorul sufletesc al poetului. Multe pasaje incantatorii, care decupează teme și mijloace poetice populare din realitatea specială, dezvăluită în exclusivitate artistului, se pot înscrie în registrul acesta. Întreaga sa creație pendulează între doi poli esențiali: naștere și

moarte (ambele cu o consistență carnală), între acestea viața apare ca rod al unei *păstăi supuse trecerii* - care ține ascuns (închis) misterul, ca între două paranteze ale melancoliei și ale vremelniciei. Tot ce înseamnă viață cunoaște însă, în mod tainic, până-n ultimul ei amănunt, pulsiunile morții. Imixtiunea morții este evidentă, ca și tragismul ei indus pretutindeni, de unde gustul de putreziciune pe care îl lasă viața de atâtea ori în textele ivănesciene. Ne obișnuim din timp cu ideea morții, ne pregătim îndelung pentru ea, o așteptăm, dar ea face parte din ființa noastră tot timpul, pândește tot timpul momentul când ne poate îmbrățișa. Tributar acestei filozofii, poetul ni se înfățișează în ipostaza *conștientizării*, moartea îi devine familiară în toată negarea ei, iar viermii pământului sunt, în viziunea sa, *nevinovați*.

Volumul *La Baaad* este consistent, febril, fiind simultan discurs poetic și document cu valoare existențială și literară. Împărțit în ciclurile poetice: *La Baaad, Sala de gimnastică și Amintiri din pădurea vieneză*, această lirică abundă în rezonanțe incantatorii și proiecții fanteziste ale *cetății ideale* în viziune barocă. Nu lipsește luciditatea crudă, instinctul luptei și o raționalitate dramatică a acceptării, specifice autorului în toată lirica sa. Indiferent că este vorba de *Femeie*, de *Lume*, de *Moarte* (acestea sunt figurile liricii sale, în sens baroc), poetul transcrie, prin ele, aceeași emoție a trecerii și a împuținării ontologice la care ia parte neputincios și revoltat. Acestea devin personaje cu autonomie intrinsecă, într-o alegorie subtilă, de factură existențială, procedeu specific barocului. Invocațiile poetului sunt stârnite de tentația dublă, contradictorie, de a se lăsa sedus de acestea sau de a le îndepărta. Conștiința aceasta dublă, a amestecului neseparabil *început-sfârșit*, extreme care *pângăresc ființa vie*, și totodată rana sufletească, retragerea (necesară) în chilia purității spirituale – conțin rădăcini provenite din tragismul baroc.

S-a afirmat despre lirica sa că este previzibilă de la un moment dat, că este făcută/savantă/ adesea livrescă, mai ales când se conturează în construcțiile versului liber, uneori densă, alteori încifrată în textura propriilor obsesii. Sentimentalismul său este însă sincer, netrucat, nedisimulat, ceea ce determină cititorii unor poeme precum *jeu d'Amour* (Supremum vale) să se înfioare de trăirea extatică a poetului și, deopotrivă, de groaza sa. Lirica ivănesciană sălășluiește simbolic între eros și thanatos. Poetul nu s-a îndepărtat nicio clipă de temele mari ale poeziei, drumul prin ele s-a nuanțat sub insistența condeiului. Chiar dacă i-au fost recunoscute reiterarea (manieristă) a unor tehnici din poezia franceză medievală, precum și din folclorul autohton distilat, lirica aceasta se singularizează prin vocație, prin simțirea proprie și mai ales prin gândirea/sensibilitatea

unică a poetului. Din toată această combustie a profunzimilor s-a născut o esență *ivănesciană*, un limbaj poetic etern recognoscibil, stăruitor și tânguitor, o voce intensă, suavă, un cântec trist de lume. În reverberație barocă sunt aproape toate temele (biblice și medievale) la Cezar Ivănescu. El stoarce cuvintele de înțelesuri și de sunet, mânuindu-le într-un fel demn de un artist autentic, la interferența poeziei cu muzica, punându-le în slujba unui registru sinergic. Atâta vreme cât savoarea și taina cuvântului nu sunt epuizate/epuizabile, poetul își dorește înmulțirea și transcrierea cântecelor lăuntrice. Indiferent că este vorba de viață, de eros, de moarte, de carne, de otravă, de noapte, de sânge - emoția lirică rămâne în schimb intactă, formând o aureolă originală fiecărui poem în parte. În ultimul volum, de exemplu, în *Doina* /1983, poetul va cultiva și anumite rezonanțe gnostice de un ezoterism ludic, fiind tentat în câteva poeme și de mistica numerelor, de sacru (ca de o soluție salvatoare), dorindu-și armonizarea spirituală a totului și contopirea universală. Imaginația de factură expresionistă (considerată de critica literară cea care l-a impus în literatură) s-a complicat mult pe parcursul evoluției sale, devenind *efervescență barocă*, susținută de un stil original și de o gramatică proprie, grea de sensuri, construită de poet în magma cuvintelor. Stările complementare, străfulgerate de spaima lucidității, contrapunctice, cum le denumește Laurențiu Ulici, au la Cezar Ivănescu cel mai puternic substrat baroc. Alături de acestea și în legătura cu ele se află (re)evaluarea morții și reinvestirea ei cu *atribute umanizate*, din care lipsesc, în mod paradoxal poate, frica și fuga: „Rod și moarte – iată cuvintele-cheie ale imaginarului poetic cezarivănescian, poli în tensiune ai codului său stilistic, devenit mit personal (Charles Mauron). Ceea ce Labiș numise lupta cu inerția, Cezar Ivănescu numește lupta cu moartea, dar într-un mod cu totul insolit, anunțat de el chiar în motoul din *La Baaad*, desprins din poema *Împotrivire* (din care și citez): «în fapt eu ca și Domnul Martin Heidegger / defineam individul drept acea / ființă care luptă împotriva morții…»” (idem).

Contestat de mulți în ultimii săi ani creativi, considerat epuizat și de o autenticitate rebarbativă, Cezar Ivănescu își scrie cu luciditate destinul prin transcrierea poemelor așa cum le simte până-n ultimul ceas inspirat – „luciditatea fiind vizionarismul lor”. (Negoițescu, *Scriitori contemporani*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000). Personalitate complexă, poetul a fost creionat însă cu inspirație de Alex Ștefănescu, într-un portret sugestiv: „Există, în Bărăganul nostru secetos o plantă plină de spini, Carduus acanthoides, care dă vara la iveală, în mod surprinzător, flori roșii sau mov cu o mireasmă puternică. Exact așa ni se înfățișează poezia lui Cezar Ivănescu: din elemente lingvistice austere și neprietenoase, repetate monoton, poetul face să izbucnească un lirism exotic, răscolitor. Fascinația morbidă a morții și erotismul cel mai rafinat, trăirea mistică și galanteria trubadurescă se amestecă până la indistincție în efluviile acestui lirism. Muzica tânguitoare a versurilor, gata de la un moment la altul să se stingă și renăscând totuși mereu, ca o neobosită implorație, are asuprea cititorului un efect narcotizant. Pe măsură ce te adâncești în lectură, înțelegi că ești supus unei perfide intoxicații, dar, în loc să vrei să te smulgi, simți plăcerea abandonului și nu-ți dorești decât ca poemul sa se termine cât mai târziu.” (Alex Ștefănescu, *Istoria literaturii Române Contemporane*, Editura Mașina de scris, București, 2005).

Felul său de a particulariza cu voluptate însingurarea umană și întâmplările gândirii din imediata vecinătate a tanaticului au combinat adevărate bijuterii ale imaginației, în care poetul însuși își disipează ființa până la estomparea definitivă în îmbrățișarea atemporală a poemului.

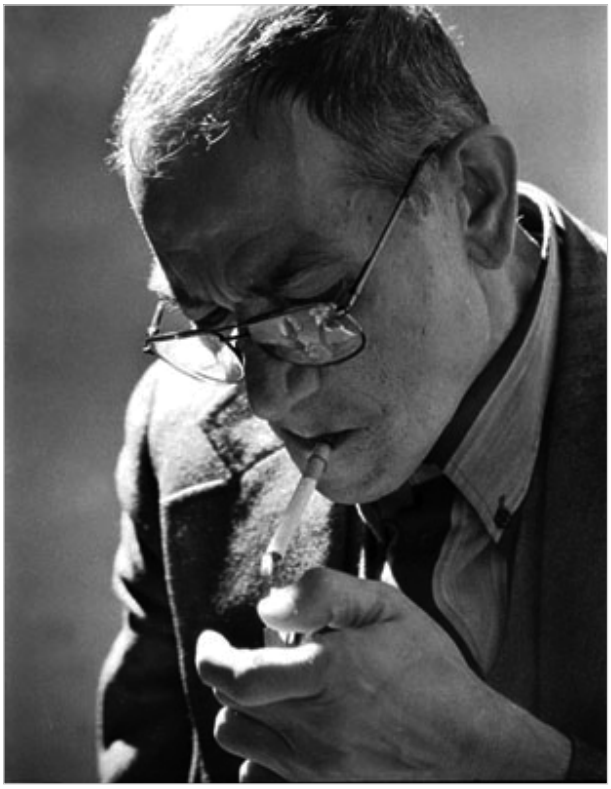

Valentin CIUCĂ

„Apetitul pentru arta românească s-a amplificat exponențial, șlefuindu-mi sensibilitatea...”

Confesiuni suportabile...

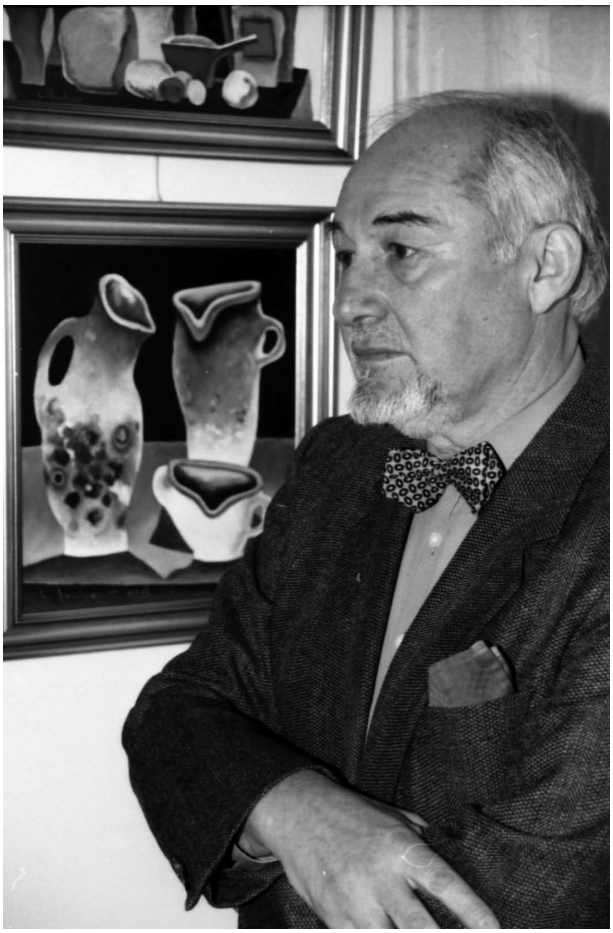

În casa modestă a copilăriei mele din cunoscutul orășel Vălenii de Munte, unde toamna miroase a țuică, am avut șansa să mă trezesc cu ochii larg deschiși asupra unei iluzorii capodopere. Tabloul care m-a fascinat nu era altul decât *Cina cea de taină*, firește o copie, onorabilă trebuie să precizez. Mama mea, munteancă ageră, se completa în cuplul conjugal cu tatăl meu, militar de carieră, hâtru și iubitor de snoave picante. S-a stins prea devreme ca să-l pot descrie. Amintirile despre el confirmă o bonomie cordială, o generozitate împărtășită celorlalți. *Viața trebuie trăită cu onoare*, spunea adesea fraților mei mai mari, eu neavând șansa să mi-l amintesc. El n-a apucat să trăiască ca să vadă ce om de cultură a ajuns mezinul, premiat de Academia Română de două ori. Cum se vede, modestia nu prea m-a ocolit, astfel încât am zis că este mai bine să te lauzi, dacă ai cu ce, decât să mimezi modestia.

Drumul spre împlinire a fost întortocheat și marcat de privațiuni. Deși lăsam impresia unui copil isteț a trebuit să accept condiția unui orfan, pe care unii confrați îl mai iau uneori peste picior. La Vălenii de Munte, ca elev, mergeam adesea cu școala la Casa Memorială *Nicolae Iorga*. Mama era încântată când savantul o saluta deseori ca pe o veritabilă doamnă. În timp, ea a fost numită, în două mandate succesive, ca asesor popular, vreme în care puteam duce în familia noastră un trai decent.

Aveam uneori sentimentul că trăiam în Paradis, deși Paradisul era doar o ficțiune. Din clasa mea eram cel mai mic ca înălțime dintre elevi, diriginta clasei mele m-a numit prin vot deschis șeful clasei. Cravata de pionier a fluturat o vreme la gât, dar mi-a trecut repede. Vizitam cu școala singurul muzeu din oraș, Muzeul *Iorga* și începusem să-l cunosc pe ca pe o proprietate personală. Citeam pe nerăsuflate cărțile timpului, semnate Boris Polevoi, de pildă, și, mai apoi, l-am descoperit pe Eminescu. Recitam versurile poetului național la ocazii festive și mama mea plângea temeinic când veneam acasă cu premiile anuale, necăjindu-i pe cei ceva mai greoi la minte, ajunși totuși în timp la dregătorii inimaginabile...

Am cunoscut ceea ce se numește școala vieții, mai exact acceptarea nevoită a realității. Când harul divin mă repartiza de serviciu la bucătăria cantinei, contopeam minunea și cu Paștele și cu Zilele de Crăciun. A mânca pe săturate devenea un miracol. Trebuie spus că, potrivit regulilor, urma să devin electrician. Eram atât de dibace încât nici acum nu știu dacă fasungul trebuie înșurubat pe dreapta sau pe stânga. În schimb, după absolvirea Sorbonei, așa cum ne porecleau liceenii ploiești, am câștigat un concurs, *Cine știe, câștigă*, pe oraș, am fost felicitat călduros, am primit o carte, dar foamea nu mă proteja. Cu electricitatea am dat-o în bară, astfel încât am devenit, prin repartiție, coordonatorul, pe linie electrică, a unuia dintre cele mai mari combinate din Moldova, unde m-am cazat într-un fel de lagăr de concentrare. M-am concentrat cât am putut și am evadat la o gazdă, o zgripțuroaică cu acte în regulă. Aveam un fel de salariu, dar minunea nu ținea prea mult deoarece

impulsul interior mă trimitea direct la restaurant, unde făceam figură de nabab. Cu hainele stăteam bine, deoarece se zicea că imaginea contează, nu întunecatul și revoluționarul stomac.

Am mers la liceu, la seratele muncitorești, unde eram regele neîncoronat al twist-ului, fecioarele nubile fiind căzute pe spate... cu decență, desigur. M-am căsătorit devreme de tot, am luat școala în serios și am absolvit nu o facultate, ci două. *Literele* și *dreptul* m-au făcut să am o carieră ce m-a dus ca director la Muzeul de Artă din Piatra Neamț, având șansa de a organiza Expoziția *Nicolae Grigorescu*, un moment important în cariera mea de viitor critic de artă. Vreo două mii de oameni au trecut pragul muzeului. Un medic cumsecade venea din trei în trei ore și-mi proteja gâtul ca o valoare națională... Am dormit cu Grigorescu, mai precis cu operele sale, și-mi intrase în cap că sunt protectorul marelui artist. Cred că vorbeam și în somn despre *Carul cu boi*, dar boi ca atunci nu mai sunt...

Neavând ce face, am absolvit literele și științele juridice, dar mi se pare că minunata mea consoartă mi-a făcut farmece ca să nu pun cumva mâna pe lucruri casnice, că sigur le stric... Așadar, ne-am gândit să ne ocupăm de lucrurile inutile. Aici, am dat lovitura. Am publicat vreo cinci zeci de volume, ajutat și cenzurat, uneori!, de asistenta mea permanentă, Antoaneta, despre artele vizuale din Moldova, dicționare și monografii, iar acum am îndrăznit să facem și un tur prin arta universală. Ziceți și dumneavoastră - ăsta este om serios? Despre albumul colecției noastre, ce să mai zic!!!

În sanctuarul artei intrarea este întotdeauna liberă, fără prejudecăți, asigurând bucuria libertății de a fi singur împreună cu ceilalți...

Colecția pe care am conturat-o în timp, cu sprijinul unor importanți artiști contemporani, funcționează pe principiul primului dintre egali... Primul artist de la care am achiziționat un tablou a fost Nicolae Milord din Piatra Neamț (*Panseluțe*). Orice colecție începe cu prima lucrare... Apetitul pentru arta românească a zugravilor de subțire s-a amplificat exponențial, șlefuindu-mi sensibilitatea și formându-mi un mod personal de a comenta în sute de vernisaje și texte critice destinate presei culturale. Pasul următor a țintit, orgolios poate, configurarea unor studii aplicate domeniului critic. Cu măsură bine cumpănită am structurat studii, iar opțiunea următoare a fost destinată configurării artei ieșene, românești în ansamblu, și chiar o enciclopedie a artei europene. Studiind cu pasiune înaintașii am constatat că simțeam nevoia de a sonda cu fiecare nouă imagine profunzimile spiritului creator românesc. Bucuria de a trăi alături zilnic în ambianța acestor mari creatori, de ieri și de azi, îți oferă sentimentul unei împliniri spirituale, lumina fiind de fapt un miracol continuu.

N.B. Valentin Ciucă, critic de artă, unul dintre fidelii și permanenții noștri colaboratori, a luptat în toată cariera Domniei-Sale *pro aris et focis* („pentru artă și cămin”).

Gruia NOVAC

Ce ni s-a dat, să păzim! (VI)

TEATRUL „VICTOR ION POPA” BÂRLAD 1955-2015 - SEXAGESIMO ANNO -

În dialog Gruia Novac și Radu Ghilaș

A devenit conduită în teatrul bârlădean ieșirea „în lume” a informațiilor despre pregătirea unui nou spectacol nu cu foarte mult timp înainte de premieră. Obiceiul s-a păstrat și-n cazul piesei *Phantom Pains* (Dureri fantomă), a tânărului dramaturg rus Vasili Sigarev (născut în 11 ianuarie, 1977), premiera spectacolului fiind fixată pentru ziua de sâmbătă, *18 aprilie, 2015, ora 18:30*.

Așa se face că, bucurându-mă de amabilitatea secretarului literar al teatrului, d-na *Teodora Spânu*, am reușit, în ciuda extrem de puținului timp (sic*!*) pe care-l are, să-l scoatem „din ritm” pe regizorul spectacolului, d-l *Radu GHILAȘ*, care, cu o galanterie de multe carate, ne-a fixat o întrevedere (*„N-aș vrea să vă supăr, dar mai mult de o jumătate de oră nu vă pot sta la dispoziție!”*) în ziua premergătoare evenimentului teatral…

… *Vineri, 17 aprilie, 2015, ora 13:00*. Într-o sală în care se organizează recepții reduse, pusă la dispoziție de d-l Jean Metehău, directorul Societății de Turism „Tutova”, musafirii mei, domnul *Radu GHILAȘ*, regizor și doamna *Teodora SPÂNU*, secretar literar, au apărut, zoriți parcă de timpul care și începuse să defileze, dar, scăldați într-un superb soare de primăvară, mi-au spulberat emoțiile pe care degeaba încercam să le ascund abil…

- Cafea*?* - Cafea. - Vodcă*?* - Numai vodcă.

Și ca orice sfat între prieteni (mai ales că am aflat că suntem cosângeni*!*…), convorbirea a început fără protocol, natural, parcă ne cunoșteam și ne știam preocupările de când lumea. De aici înainte, nimeni (!) n-a mai vorbit de timpul nemilostivnic…

- *Numele dumneavoastră, domnule, în pofida unor aparențe, și ele probabile, mă duce cu gândul la un cuvânt românesc, la o etimologie deloc fantezistă:* **GHILAȘ**, *cu accentul pe à, ar veni de la „a ghili”, adică* **a înălbi o pânză țesută în stative prin muierea repetată în apă și uscarea apoi la soare**, *la origine fiind slav. Forțând o comparație, spun că meseria vă obligă la căutări repetate a semnificațiilor unui text dramatic, pentru ca forma finală a spectacolului teatral să transmită limpede, clar o idee, un mesaj, pe care spectatorul să-l recepteze fără dificultăți, spre mulțumirea și a directorului de scenă, dar și a interpreților. S-a întâmplat oare așa cu piesa lui Vasili Sigarev, pe care mărturisesc n-o cunosc deloc*?

- Înainte de toate, vreau să vă spun un lucru: înainte de a fi regizor, sunt actor. Sunt actor la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, din anul 1994. Regia a venit ca un soi de cochetărie, la un moment dat mulți încearcă să pătrundă și-n alte sfere, să mai facă și altceva decât însăși meseria. Asta mi s-a întâmplat și mie; am început „să cochetez”, de prin 2002 dacă nu mă înșel, cu regia. Mai întâi stângaci, după aceea din ce în ce mai mult, am ajuns ușor-ușor aici, fără a avea efectiv o diplomă de regizor.

- *O aveți acum*?

- Acum am un master, atât.

- *E puțin*?

- Nu, nu este puțin. Foarte mulți regizori, și-i am în vedere pe unii din cei mari, ca Alexandru Hausvater, Sapdaru, Liviu Ciulei, nu au avut patalama de regie, dar s-au consacrat în regie. Doamne ferește, nu vreau să mă compar cu ei…

- *Eu n-am să spun că sunteți un regizor neconsacrat, sunteți în curs de consacrare. Cred că un regizor adevărat e, totuși, stângaci toată viața, fiindcă permanent „caută”*…

- De acord…

- Și căutând, nu se poate să nu realizeze ceea ce intenționează.

- Da, dar există încă discuții despre regizorii cu patalama sau cu diplomă, ori fără. Într-un moment, la o discuție de felul acesteia, un mare om de teatru, pe nume David Esrig, a plecat din România, a făcut o școală în Germania, s-a întors, regizează și-acum la 80 și ceva de ani, întrebat despre chestiunea pe care vrând-nevrând o discutăm a răspuns: „Imaginați-vă un binoclu cu care, privind, regizorul vede toate trăirile; și faciale, și interioare ale actorului, în gros-plan; apoi întoarce binoclul și vede totul în ansamblu, lumini, muzică, decor, totul de la distanță. Deci, regizor poate fi considerat acel om care știe să facă manevra asta, repede de tot, și-n același timp să vadă.

- Apropo de asta, mulți privesc, puțini văd! Probabil aveți dreptate, fiindcă și eu tind să cred că un regizor adevărat trebuie **să vadă** *ansamblul care, finit, devine spectacol. Mă uit acum la dumneavoastră - v-am văzut doar o clipă chipul într-un ziar local și o secvență la un post tv de pe aici - și nu păreți, ca înfățișare, a fi regizor, pentru că sunteți fără barbă, fără coadă de cal, fără fular alb până dincolo de genunchi, nu purtați bocanci (dar nici cravată!), păreți interesat și interesant. Cine sunteți, de fapt?*

- Domnule, în meseria asta nu poți fi artist de unul singur. Teatrul este o îmbinare de arte, actorii au sentimente, nu poți să te joci cu ele, cu oamenii ăștia reușești să faci spectacolul. E adevărat, regizorul e pilonul în jurul căruia se învârte totul, profesorii mei spuneau că e ca-ntr-un lan al orbilor, actorii sunt cu ochii închiși, trebuie să-i conduci, printr-un labirint, ușor-ușor deschid ochii și văd: caietul-program, trăirile, vorbele și dacă totul se îmbină frumos, spectacolul va ieși.

- V-am ascultat și nu știu din ce pricină îmi vine să vă întreb abrupt: ce căutați la Bârlad?

- Ce caut eu la Bârlad? Mai ușor vă pot spune ce-am descoperit la Bârlad. De obicei, eu caut locuri noi, lucruri noi, oameni noi, oameni cu care se poate lucra și face ceva.

- Și descoperiți repede?

- Iâă… în funcție de oraș, de… pulsul orașului, de pulsul oamenilor…

- Și de informații?

- Și de informații. Toate sunt utile la un moment dat. Oricum, eu am descoperit un oraș viu și cu niște actori foarte buni. Și… poate că mă repet, dar am mai lucrat și-am cunoscut actori din Bacău, din Botoșani, care – eu am fost și profesor la facultate, sunt mai mult sau mai puțin produsul meu – sunt actori excelenți pe care nu-i știe Bucureștiul, poate Iașiul. Sunt actori de valoare, oameni de valoare. Am descoperit în Bârlad un luminist de valoare, care are o vârstă, Adi îl cheamă, cu care am lucrat excelent față de alte teatre, chiar față de teatrul în care lucrez…

- Cine e Adi?

- (intervine d-na Teodora Spânu) E din personalul tehnic, la lumini.

- Sunt, deci, oameni excepționali cu care de altfel este nevoie să și ieși. Să ieși din cetate, pentru că eu consider că Bârladul are cu ce să se mândrească. Am văzut câteva piese bune cu care ar trebui să se iasă și să se știe despre Bârlad mai mult decât se știe la ora asta.

- Vorbeam odată chiar despre acest aspect cu secretarul literar, d-na Teodora Spânu, aici de față. Întrebam și atunci cine trebuie să-i scoată pe actorii aceștia în lume? Și n-am primit un răspuns. Cred că domnia-voastră, din afară venind, puteți fi și mai curajos, și mai direct, putând chiar deslușì această taină.

- Da, voi spune lucrurilor pe nume. La ora asta, arta teatrală este în suferință, financiar vorbind. Eu, ca actor al Teatrului Național din Iași, sunt privilegiat. Noi suntem subvenționați de Ministerul Culturii. Sunt puține în țară, fiind vorba și de alte salarii și de alt nivel financiar. Restul teatrelor nu se mai bucură de acest privilegiu, sunt vitregite. Problemele sunt mari. De exemplu, Bacăul nu are autocar. Bârladul are; e mare lucru. E deja un punct câștigat. Participarea la festivaluri se face pe cheltuială proprie, nici drumul nu se decontează. E greu și cu plata colaboratorilor. Aspectul financiar e foarte important, mai ales că se știe că din artă nu se poate scoate un profit imediat. Cine trebuie să scoată teatrul din hibernare? Autoritatea locală, iar Directorul teatrului trebuie să ceară, să ceară, să ceară, să insiste, dacă-l dă afară pe ușă să revină pe geam. Dacă Bacăul, de pildă, e județ, aici, la Bârlad, traseul e și mai lung, pentru că județul e la Vaslui. Deci, nu e ușor, iar eu admir orice pas care, cât de mic ar fi, ar putea schimba situația.

- Personal, am înțeles - și d-na Teodora Spânu a înțeles - tot ceea ce ați demonstrat dumneavoastră. Noi aici am prefigurat acum un câmp foarte vast al unei problematici foarte greu de rezolvat în totalitatea aspectelor ei. Hai să restrângem puțin. V-am întrebat ce căutați la Bârlad. Eu am înțeles că ați venit să regizați un spectacol a cărui premieră va avea loc mâine. Astăzi suntem în 17 aprilie, o oră de prânz, mâine seară va avea loc premiera. Spuneți-mi ceva despre spectacolul care va fi. Piesa este a unui rus. Nu știu nimic nici despre dramaturg, nici despre piesă. Aș vrea ca dumneavoastră să divulgați acum câte ceva din tainele acestui spectacol, fiindcă discuția noastră va apărea în paginile revistei în momentul în care spectacolul va fi fost jucat de trei sau patru ori. Nu divulgăm, deci, nimic spectatorilor posibili. Cum se cheamă piesa?

- Piesa se numește ***Phanton Pains***, *Dureri fantomă*. Durerile „fantomă” sunt acele „dureri” pe care le simte cel căruia i s-a amputat o mână, un picior, un deget – durere căreia i se mai spune și „sindromul membrului fantomă” – omul continuă să-și simtă membrul amputat. În piesă este vorba de o amputare sufletească. Eu din ce în ce mai mult văd familii nesănătoase, copii traumatizați, cupluri de gay și lesbiene, tot felul de „amputări” voite, unele de către profesori, de părinți, de societate. Toate acestea mult timp le mai simțim de-a lungul vieții. Despre asta vorbesc eu în piesă, despre asta vorbește și Vasili Sigarev. Vasili Sigarev este un dramaturg ciudat, autor care se joacă pe scene mari din întreaga lume, la Londra, Berlin, New York, la Moscova. El a răsărit dintr-un mediu feroce, părinții lui nu sunt oameni de știință, sunt oameni de câmp. A scris piesa la 23 de ani, în anul 2000, face parte din noul val al dramaturgiei ruse, dar fenomenul se întâmplă și-n Germania, și-n Polonia, și-n Anglia, textele scrise sunt despre imediat, despre lucruri actuale, care nu trebuie confundate cu vulgul și cu vulgaritatea. Piesa este ancorată în realitate și-n modern, fiind inspirată și din viața lui: a fost pește, a vândut femei, a vândut droguri. A scris despre mediul absolut infect în care a trăit. Scriitura lui este, de altfel, de o frumusețe rarissimă. Sigarev însuși se întreba de ce e nevoie să aduci mizeria umană pe scenă când o vedem zilnic în jurul nostru. Trebuie, „ca să te purifici e nevoie să treci prin noroi și abia apoi să încerci să-l cureți. Nu sunt însă nici filosof, nici politician. Doar narator. Atât.”

- Domnule regizor Ghilaș, acum vreo două zile, într-o conferință de presă, spuneați că vă aflați în fața unei piese „ciudate”, nonconformiste, ușor suprarealistă, iar că autorul este un rebel contemporan al dramaturgiei ruse. Dincolo de rostirea dumneavoastră, care e foarte frumoasă, ce înseamnă că piesa e ciudată, adăugând că e scrisă cu o frumusețe „rarissimă”. Să fie el un fel de avangardist, pe linia avangardei ruse anterevoluționare, dar și dintre cele două războaie mondiale? *Lămuriți-mă cât decât.*

- O să revin și la întrebare. Piesa a mai fost montată, pare-mi-se în premieră, la Oradea, într-un depou de tramvai, într-un tramvai. Apoi, recent, a fost pusă în scenă la București. N-am văzut-o, intenționat, ca să nu mă influențeze. Cea de la Bârlad e a treia montare. Am citit însă tot ceea ce presa de specialitate a scris. Mi-a plăcut ce-a spus regizorul din București al piesei, pe care-l cheamă Bogdan (și nu mai știu cum*!*), care socotește că este o piesă a extremelor, vezi mizeria și iubirea, vezi candoarea și brutalitatea din om, în același timp. Este ca și când, zice el, candoarea ar fi un fir de iarbă care a trecut, nu știu cum, printr-o placă groasă de beton. Sunt de acord; așa aș caracteriza și eu piesa lui Sigarev. Sper să mă ridic, regizoral vorbind, până la firul acela de iarbă pe care să-l poată vedea omul, spectatorul, dincolo de placa de beton, ieșit ca o victorie firească a candorii din noi.

- Probabil că ceea ce cu pricepere și sinceritate ați afirmat în fața reportofonului le-ați mărturisit-o și actorilor interpreți în perioada premergătoare repetițiilor. V-au înțeles?

- Da. Dar asta urmează s-o spună spectatorii.

- Dacă v-au înțeles actorii, urmează să vă

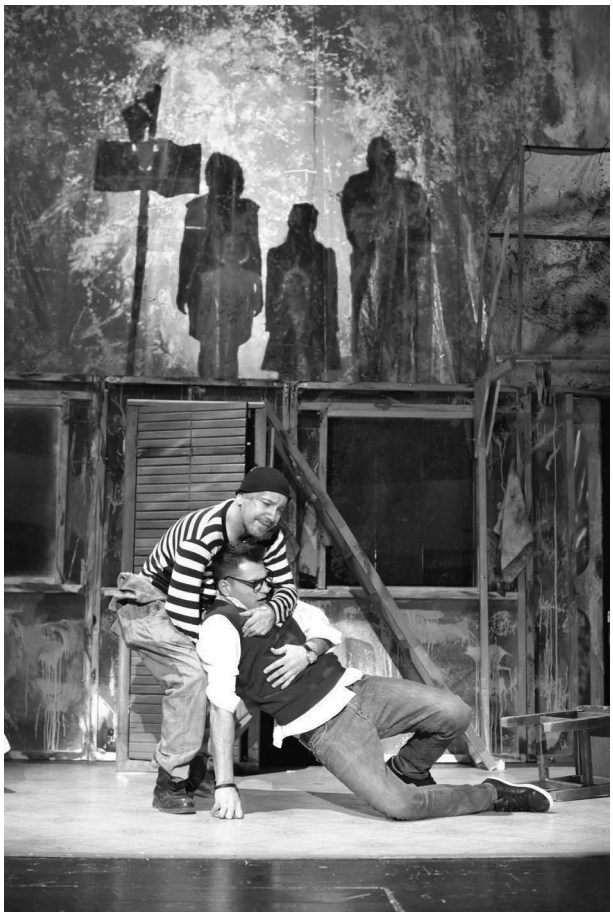

înțeleagă și spectatorii, pentru că, nu numai la Bârlad, cred, lumea spectatorilor e tare eterogenă. Or, în această eterogenitate, dacă măcar unul dintr-o sută va pricepe bine intenția dumneavoastră, încă am înregistra un câștig.

- Sunt de acord cu ce-ați spus, dar dramaturgia lui Sigarev, avangardistă cum e, nu permite niciun fel de teatrazlâc, niciun fel de minciună, de aceea sarcina lor de actori este de a fi cât mai sinceri, naturali, firești, ca acel fir de iarbă să pătrundă și în ochiul spectatorului.

- Dumneavoastră ați apelat la o imagine pe care am înțeles-o și o și văd în clipa asta: în ce limbaj scrie Sigarev, care este stilul pe care-l folosește? *Întreb, pentru că printre noi sunt și falși puritani, adesea o facem pe-a moraliștii fără a fi noi înșine atât de morali încât să ne permitem*

a fi moraliști.

- Farmecul dramaturgiei lui Sigarev stă în aceea că e rusească și că e scrisă de un rus. Acțiunea se-ntâmplă într-un depou de tramvaie dezafectat, ruginit; dar același depou poate fi mutat la Paris sau oriunde în lume. Este o piesă rusească fiindcă e scrisă de un dramaturg rus, dar este universal valabilă.

- Am înțeles. Și totuși am o nedumerire. Nu mi-ați răspuns la întrebarea legată de limbajul folosit. Limbajul e dur?

- Limbajul e dur.

- Ce înțelegeți prin limbaj dur?

- Limbajul dur e unul autentic stradal, la limita vulgului, fără să se pronunțe niciun cuvânt vulgar în întreg textul. Dar este la limită. Ăsta-i limbajul dur, cel pe care-l folosesc eu, pe care-l folosește el. Nu permite, iarăși spun, teatrazlâcul, pudicul fals.

- Să înțeleg că autorul apelează la limbajul eufemistic?

- Traduceți-mi cuvântul „eufemism".

- Provine din grecescul **euphemismos**, *adică „zicere de bun augur", figură de stil constând în îndulcirea, prin substituire, a expresiei unei idei pe care respectul de noi înșine și față de alții ne împiedică, adeseori, s-o numim cu adevăratul său nume. De pildă, în loc să spunem despre o doamnă respectabilă că e „bătrână", vom folosi, cu eleganță, expresia „în vârstă onorabilă."*

- Nu. Sigarev este direct.

- Nefiind eufemistic, se străduiește să nu depășească o limită a limbajului vulgar.

- Exact. Cuvintele lui nu depășesc bunul simț scenic.

- Parcă înțeleg ce-a intenționat Sigarev. Ce-ați reușit din intențiile programate, gândite și înscrise în „Caietul de regie", au fost transmise și colaboratorilor actori?

- Actorii din Bârlad au fost niște receptori excelenți, care au lucrat admirabil până noaptea târziu, dovedindu-mi că ceea ce fac eu, ceea ce facem noi este un lucru interesant și că le pasă. Le pasă de viață, de subiect și de un adevăr care trebuie să pătrundă în sală.

- Acesta înseamnă zel, dăruire, pasiune. Au făcut-o cu ce scop? *Că v-au înțeles sau că au dorit să se pună în valoare*?

- Cam din toate, cam din toate!

- Mă puneți puțin în încurcătură. Am și niște prejudecăți, mărturisesc. Ați vorbit mereu de totalitatea actorilor din Bârlad, când de fapt interpreții sunt doar cinci, trei ai piesei originale - Olga, Gleb, Dima - și doi „inventați" de regizor - Vova, Cris - , ultimul personaj, fetița Cris, împlinește și mărește cantitatea de candoare, alături de multa vulgaritate a lumii înconjurătoare, șansele firului de iarbă străbătând betonul. Sunteți mulțumit de rezultatul demersului regizoral?

- Da. E greu de vândut pielea ursului din pădure înainte de a ieși premiera. De obicei, la spectacolele de teatru de orice gen, ultimele zile sunt foarte funcționale. Apar discuții, certuri, nervozități, nu funcționează ceva cum trebuie, actorii nu mai dau randament, clachează. E pentru prima dată – n-am montat prea multe spectacole: zece, douăsprezece – când, la Bârlad, lucrurile nu stau așa. Tensiunea care a fost să fie s-a consumat acum o săptămână sau acum cinci zile, s-a spart și am intrat într-un soi de calm, ceea ce înseamnă că toți sunt responsabili.

- Domnule regizor, aveți o viziune teatrală și scenică pe care doriți s-a concretizați. Întrebarea mea: introducerea celor două personaje urmărește mărirea capacității textului în transmiterea a ceea ce el vrea să transmită prin intenția inițială a lui Sigarev? Personajele introduse nu înseamnă cumva o ingerință în viziunea autorului? *Permisă sau nepermisă, nu-mi dau seama.*

- Lucrul la acest spectacol, la nivel teoretic vorbesc, nu l-am început acum o lună, nici măcar două…

- Dar piesa o aveți în minte de când a fost tradusă de Elvira Râmbu.

- Traducătoarea este fosta directoare a Teatrului de Nord din Oradea, iar ea, când traduce o piesă, mi-o trimite. O citesc și, dacă mă

interesează, poate o și montez.

- *E bună cunoscătoare de limbă rusă*?!

- Da, are studii făcute la Moscova. Eu am început să lucrez asupra piesei – am trei caiete regizorale – , dar ca să te apleci pe text ai nevoie de un climat, să ai și actorii necesari. A trecut ceva timp, niște ani, de când am început lucrul la teatrul meu, Teatrul Național din Iași. Timpul s-a lungit, o montăm luna viitoare, ba o montăm stagiunea viitoare, n-are rost să intru în amănunte. Nu s-a mai montat. Poate se va mai monta, s-ar putea să reiau piesa asta, evident cu alt caiet de regie, la teatrul Național ieșean. Dar aici am găsit terenul fertil. Și-atunci, am venit cu toată încrederea; și n-am greșit.

- *Știți de ce-am pus întrebarea în legătură cu ingerința! Pentru că în urmă cu ani, prin anii 1977, aici se desfășura o ediție a Colocviului Regizorilor din teatrele dramatice, cu participarea multor personalități artistice. Printre alții se afla, ne place, nu ne place, dramaturgul Paul Everac, nu mai trăiește, a decedat în octombrie 2011, care spunea că un regizor, pentru a realiza* **devoțiunea**, *trebuie să se aplece asupra textului cu* **umilință**. *Dumneavoastră ați violentat piesa prin întroducerea celor două personaje.*

- Oricum se vorbește în text despre ele.

- *Asta am înțeles-o. Personajele au fost personalizate ideatic în acțiune.*

- Primul care trăiește orice personaj este dramaturgul. Al doilea care trăiește, joacă fiecare personaj este regizorul, care trebuie să aducă un plus textului. Asta e menirea lui. Cel puțin așa cred eu. Îmi amintesc de o istorie interesantă a unui om de teatru, a unui actor, care a făcut și film, el se numește Vasili Sukșin. El a scris ***Călina Roșie***, dar tot el este acela care a fost găsit plângând, in compania multor sticle goale de votcă, pe motiv că… ***și-a ucis personajul***. Dramaturgul trece, dramatic, prin filtrul sufletului său personajele, după care, regizorul, citind textul ăla, joacă rolul fiecărui personaj, după aia inventează, dacă vrea să inventeze. Încearcă apoi să pună în și pe scenă acel plus, existând însă și riscul ca regizorul să facă și un defavor piesei.

- *Totuși, de ce ați simțit nevoia transformării ideii de personaj în personaj concret*?

- Posibilitatea asta e înscrisă și în caietul meu de regie. În Bârlad, așadar, am găsit și climatul necesar, însă am găsit și acele două personaje, inventate de mine, real. Nu e un lucru obișnuit. Fetița, Bianca Postolache, dansează, stă în poante, e un înger de care aveam eu nevoie.

- *Firul acela de iarbă, candoarea...*

- Și dacă l-am găsit în Bârlad, înseamnă că în Bârlad era locul unde să răsară.

- *Să presupunem că mâine, Vasili Sigarev află ce-ați făcut dumneavoastră. Nu vă e teamă de întâlnirea cu el*?

- Eu aștept o întâlnire cu el. Indiferent cum ar fi ea. N-ar fi o întâlnire ușoară. Niciunui dramaturg de pe planeta asta nu s-a întâmplat să-i placă ce-a făcut regizorul. Vorbesc foarte serios. Dramaturgii sunt extrem de pretențioși. Nu întâmplător Stanislavski și Cehov stăteau la discuții împreună și se certau infiorător. Cehov explica ce-a scris, iar Stanislavski zicea că nu-i așa. Deci e-o nebunie*!* Orice întâlnire între dramaturg și regizor e una între două personalități puternice. O asemenea întâlnire ar fi dură, n-ar fi… drăguță. Recent, un prieten de-al meu care se numește Dumitru Crudu, regizor din Chișinău, a montat o piesă a unui dramaturg care, venind la premieră, a afirmat că e foarte frumoasă, ***„dar eu n-am scris așa ceva!”***

- *Îmi dați deci dreptate mie, cel puțin din punct de vedere teoretic, fiindcă nu mi-ați răspuns încă și vă rog s-o faceți: nu vă este teamă de „întâlnirea” cu Sigarev? Mi-ați zis doar că ați dori o asemenea întâlnire…*

- Am învățat de-a lungul timpului să nu-mi mai fie teamă. De ce*?* Pentru că am ajuns la niște principii, stupide poate, adică îmi place să fac în teatru ceea ce-mi place. Lumea oricum o să mă judece.

- *Nu sunteți puțin infatuat acum*?

- Poate. Dar dacă aș face ceva ceea ce mie nu-mi place, cum Dumnezeu or să mă creadă spectatorii*!* Nu e infatuare totuși, un pic de alintare, da, mai cochetez și eu cu vorbele. De aceea sunt încântat și când primesc șuturi. Eu mă gândesc din ce în ce mai acut, fiindcă mâine e premiera, lucru pe care îl discutam și cu Teodora, e pregătit oare spectatorul din Bârlad pentru un asemenea text*?!* Ea a zis da. Dar pentru că eu știam că vin în spectacol cu un surplus, mi-e teamă de acel pudic fals și de conservatorism.

- *Nu atât de conservatorism trebuie să vă temeți, cât de prejudecățile unora care sunt insuficient școliți pentru a urmări și înțelege un spectacol. Avem în Bârlad teatru de 60 de ani. Știți care e marele paradox al urbei*? *Încă nu avem, pentru teatru, un public cultivat pe măsura vechimii lui. Un segment mic, și foarte special, formează publicul teatral, de aceea aș vrea ca premiera de mâine seară să fie declicul așteptat pentru revigorare, pentru scoaterea teatrului dintr-o letargie care nu știu dacă chiar există, dar se simte. Dumneavoastră, domnule regizor Ghilaș, v-ați arătat încântat de trupă, fie și cea redusă, că ați găsit o fetiță talentată pentru personajul inventat, dar nu sunteți un pic prea prins de entuziasm*?

- Eu vreau să fiu entuziast. De aceea îmi doresc să-mi ajute Bunul Dumnezeu și… direcțiunea…

- *Ha, ha*! *Ha, ha*!

- … să plece spectacolul din cetate și în afară,

pentru că, ieșind în afară, voi afla și eu și Bârladul dacă e de calitate.

*- E excelentă propunerea. Știți însă ce-aș dori? Ca după premiera de mâine seară (**sâmbătă - 18 aprilie, 2015, ora 18:30**) și după încă unul, două sau trei spectacole, la care nu știu de veți fi în sală sau nu, aș vrea ca – nu spectatorii, nu actorii - direcțiunea teatrului din Bârlad să nu vă uite.*

- Îmi doresc lucrul ăsta…

- (intervine d-na Teodora Spânu) Aș fi încântată și eu, am declarat-o și mai devreme…

- Ați declarat, e-adevărat, eu însă vreau să plusez: aș vrea chiar să se întâmple. Nu vreau să dau și alte explicații; doamna aci de față îmi știe bine părerile și tare-ncântat aș fi dacă v-aș transmite, domnule regizor, printr-un soi de telepatie ceea ce gândesc.

- Mă bucur de discuția noastră, fiindcă am venit la interviu destul de rezervat. Dar mă bucur că întâlnesc un om destul de dur și nu destul de acid.

- Vă rog să nu mă lăudați, nu-mi place.

- N-o fac, dar am întâlnit un om care punctează, mai ales că și pe mine mă caracterizează același lucru. Nu neapărat să nu mă uite, dar măcar să fiu acela care a deschis un geam…

- Vorbeam adineauri despre declic…

- Domnule, sunt niște oameni care mi-s dragi, alții nu mi-s dragi, dar aceștia îmi urmăresc evoluția mea regizorală. Vor veni unii oameni din București care să urmărească premiera, din Iași, din Bacău…

- Din Iași cine vine?

- Cel mai afurisit critic teatral care se numește Călin Cibotari. Nu e deloc comod, e corect, taie în carne vie…

- Face parte din generația tânără.

- Pentru mine el este un reper valid, fiind acceptat de tagmă, dar și de ***Teatrul azi***, revista tagmei, ca să spun așa. Mai vine apoi și Doru Mareș, care e și mai afurisit. Adică mă aștept și la niște pumni în stomac. Dacă ei vor acredita spectacolul de mâine seară, va fi și altă deschidere pentru teatrul din Bârlad. Directorii de festivaluri vor dori să afle mai întâi cine și ce a scris despre teatrul participant.

- Voiam să vă mai întreb ce înseamnă, pentru dumneavoastră, șuturi în fund. Nu vă mai întreb, fiindcă am înțeles că nu înseamnă bobârnace, ci…

- Ambiție. Și dragoste pentru meseria ta. Eu, de exemplu, iubesc spectacolul ăsta, pe care cumva îl dedic familiei mele, mai ales că ziua soției mele este pe data de 19, iar premiera e pe 18.

- Vine? Va fi în sală?

- Vine. Ea este secretarul literar al Teatrului Național „V. Alecsandri”. Este cel mai bun critic al meu. Și copiii mei, la fel, sunt cei mai buni critici ai mei. De aceea încerc ***să vorbesc*** în spectacol despre familie, despre un nucleu care, pe zi ce trece, se pierde. Valoarea se pierde.

- Mă bucur să aflu că soția îndeplinește aceste funcții profesionale, deși noi, din surse, cum se zice astăzi, știm că aveți acolo la Național o contabilă (șefă!!) foarte pricepută în toate, dar mai ales în critica teatrală!

- Dumneavoastră sunteți foarte bine informat, bag de seamă…

- Vă rog să mă iertați, dar recunosc.

- Noi suntem deficitari în informații, noi cei din instituția ieșeană, da, e adevărat că acolo sunt niște plăci tectonice care se mișcă mai ciudat. Eu mă bucur că atunci când se întâmplau toate astea eu eram la Bârlad.

(Aici a sunat, armonios, mobilul regizorului. A deschis, scuză-mă, interviu, pa, pa*!* Gata.)

- Reluăm, da! Mai devreme, dorind sau nu, întâmplător au ba, ați afirmat că la întâlnirea aceasta a noastră ați venit cu destule îndoieli.

- E-adevărat. Dar temerile s-au diluat pe parcurs. Tatăl meu, care e aproximativ de vârsta d-voastră, a fost regizor de televiziune. Cred că dragostea pentru teatru și tv o moștenesc de la el. Și el e un dur, un principial care nu acceptă compromisul. De câteva ori, azi, l-am regăsit pe el în dumneavoastră, acel bătrân tânăr în gândire.

- E corect ceea ce spuneți, mai ales că, recunosc, îmi face mie bine.

- Ce-am zis mai devreme sper să fi fost chiar corect, aproape că nici nu-mi mai amintesc. Dar vorbeam despre familia mea. Bunica mea, după ce s-a întors din lagăr, unde a fost trimisă de regimul stalinist, care l-a omorât și pe bunicul meu…

- În Basarabia sau în Siberia?

- I-au trimis în Siberia, dar, târziu, Bunica s-a întors în Basarabia, unde a cumpărat o ditamai casa, a și murit în Chișinău. Eu veneam la ea. Avea un fel de noblețe pe care n-o mai regăsesc astăzi la nimeni. Eu aveam șapte ani și-i ziceam: Bunico, dă-mi te rog o ciorbă, mi-e foame. Și ea-mi răspundea: Dumneata ai venit neanunțat. Și-mi punea într-un bol de argint niște dulceață și, alături, un ceai. Vedeți, dac-aș fi anunțat-o c-o zi înainte, puteam să vin cu toată clasa. Avea mâncare destulă, chiar și ciorba cerută de mine, dar „Dumneata ai venit neanunțat*!…*” Eu am trăit toate lucrurile astea…

- Ăsta era un tabiet care nu ține de prejudecată, ci de deprindere, de normalitate.

- Probabil că, trăind toate astea și neuitându-le, eu sunt astăzi ceea ce sunt de fapt. Habar n-am, dar e totuși ceva frumos*!*

- Ba aveți habar. Fiindcă eu refuz să cred că dumneavoastră n-aveți păreri bune despre ceea ce faceți ca regizor. Eu laud foarte rar…

- De aceea sper să vă placă spectacolul.

- Aștept cu încredere premiera și vă voi spune,

după aceea, părerea mea sinceră, la cald. Mai ales că știu despre teatru mult mai mult decât foarte mulți din teatru, cunoscându-i istoria aproape de la începuturile ei.

- *Așa-i*! *(adaugă secretarul literar)*

- Și pe mine de Bârlad mă leagă multe. Pe vremuri, când am terminat o facultate, în 1994, se proceda cum astăzi s-a uitat. Veneau directori de teatre din toată țara și… „racolau" absolvenții de care aveau nevoie. Până la urmă am ajuns în Iași, „racolat" de Val Condurache, care mi-a dat și casă, spunându-mi că locul meu „e aici". Chiar dacă ceva mai târziu, mi-am dat seama ce înseamnă Iașiul, ce înseamnă teatrul…

(Sună iarăși mobilul. Cum*?* Ce trebuie să mai iei*?* Dar spune-mi ce-ai luat. Wyski*?* Da. Vodcă, cinci litri de vin și tot felul de chestii pentru protocol. Asta cumpărăm din Bârlad. Cu drag. Pa. Sărut mâna*!*…)

- *Ne apropiem de final. În ce stare veți fi mâine seară în timpul premierei*?

- Vorbeam și cu actorii. George Sobolevschi a slăbit șase kilograme, eu cred c-am slăbit ceva mai mult, datorită presingului, datorită tensiunii, datorită… habar n-am*!* Eu nu voi sta în sală, fiindcă risc, dacă nu-mi place ceva, să întrerup scena și s-o ia de la capăt…

- *Nu cred c-ați face-o*!

- De-aia nu voi fi în sală. N-aș vrea să intervin dincolo de spectatori, că eu nu-s prea dus la biserică…

- *Iarăși nu vă cred. Faceți literatură.*

- La final, ca să vă liniștesc, voi fi pe-acolo, ca să fiu urcat pe scenă. Până la urmă, spectacolul acesta e și copilul meu. În rest, voi sta prin foaier, pe la lumini, mai știu eu pe unde.

- *Îmi place tare mult minciuna asta pe care mi-ați spus-o.*

- Nu e o minciună.

- *Pariez că e-o minciună.*

- O să fiți în primul rând și n-aveți cum nici să vă dați seama, nici să mă vedeți. Dar carnea mea e pe scenă*!* Și-așa stând lucrurile, bănuiți că-mi vine ușor să zic: Stop*!* Reluați scena.

- *Domnule regizor, formulați, vă rog, ultima concluzie a lungii noastre discuții.*

(Iarăși, chiar acum, sună mobilul. Vedeți*!* Sunt invitat de Răzvan la masă…)

- Cred că nu întâmplător a fost și telefonul ăsta. Probabil așa voi și încheia. Cei care m-au sunat sunt doi actori din Bârlad, care mi-au fost și studenți. Pe unul din ei l-am adus la Bârlad, e noua achiziție a Bârladului, e la debut, va apărea mâine seară în spectacol. Se numește Sergiu Moraru. A fost coleg de clasă cu Ramona Părpăliță, care e de ceva vreme în Bârlad. Mi-a fost și ea studentă. Întâmplarea face că, în vară, îi voi cununa, pe Răzvan și pe Ramona, la Bârlad. Deci drumurile mele spre Bârlad nu se termină odată cu ***Durerile fantomă***. Sper să nu se termine nici cu năișismul*!*… Concluzia*?* Odată cu venirea lui Sergiu Moraru, odată cu venirea mea la Bârlad să nu se se termine totul, să se deschidă măcar un pic drumul spre un viitor al teatrului din Bârlad, care să fie vizibil și apreciat. Pentru că merită. Pentru că aveți un teatru superb. Calitatea actorilor este bună, cel puțin a acelora cu care am lucrat, dar am văzut și câteva spectacole, putând deci lărgi aprecierea mea.

Invit tot Bârladul să vadă spectacolul ăsta. E recomandabil pentru toate categoriile de spectatori: de la copii mici, până la vârsta bunicilor. Pentru ca să știe să se apere de atrocitățile, de mizeriile zilnice ale vieții.

- *Suntem în anul 60 al Teatrului bârlădean. Ce le spuneți spectatorilor*?

- O bucățică din sufletul meu este în Bârlad. Asta înseamnă că este posibil să montez și un alt spectacol, mult mai bun, mult mai adevărat. Poate… , poate voi fi… ***firul acela de iarbă!***

- *Secretarul literar al Teatrului „V.I. Popa", d-na Teodora Spânu, e de acord cu afirmațiile din această clipă ale d-lui regizor*?

- Bineînțeles că sunt de acord. Mi-aș dori să mai vină și alți regizori de calibrul dumnealui, fiindcă ei ne pot deschide poarta prin care să ieșim afară. Un regizor nou descoperă întotdeauna ceva

nou în fiecare actor.

- Vă mulțumesc, Stimată Doamnă. Vă mulțumesc Stimate Domn. Mă bucur, Domnule Radu Ghilaș că v-am cunoscut, mai ales că sunt cosângeanul dumneavoastră din Soroca.

Încă o dată vă mulțumesc că ați acceptat amândoi să grăim. Succes la premieră!

*

Timpul stabilit cu rigoare la început („nu mai mult de o jumătate de oră…") a fost depășit demult și cu mult. Pe nesimțite. Cafele s-au golit, țigările s-au împuținat, vodcile s-au repetat…

Calea spre ***PREMIERĂ*** e deschisă.

GONNNG***!***

Sâmbătă, ***18 aprilie, 2015, ora 18:30***

PREMIERĂ: ***Dureri fantomă*** de Vasili SIGAREV

Interpreți: **Oana Pavalache** (Olga), **George Sobolevschi** (Gleb), **Sergiu Moraru** (Dima) și **Sorin Ghiorghe** (Vova), **Bianca Postolache** (Cris).

Décor: **Sandu Maftei**

Costume: **Bianca D. Postolache**

Coregrafia: **Lorette Enache**

*

Impresii „imediate" ultimei… cortine:

Spectacol metaforă, insolit (în parte), șocant (pentru neexperimentați), dramatic, tragic, senzual (când și cât trebuie), social, manierist (în scenele în care, conștient, se apasă clapa exagerării), cod moral, spectacol de un realism sângeros, spăimos.

Cele două personaje „inventate" (Vova și Cris) pot fi justificate, cu argumente, după cum, tot cu argumente, pot fi contestate.

Recital dat de un „bătrân" experimentat (George Sobolevschi), debut impresionant, dătător de mari speranțe (Sergiu Moraru).

Furtună și liniște, echilibrate perfect.

Candoare și mizerie, vizualizate impecabil.

Fantezii dramatice*?* Nu. Existențe paralele.

Spectacol-anvergură, de vârf. Bravo***!***

Istorie culturală

Finalul colocviului regizorilor dramatici ținut la Bârlad, 1 octombrie 1977.

Rândul 1: Vasile BARAN, anonim, Paul EVERAC, anonimă, Margareta BĂRBUȚĂ, Alexa VISARION, politruc Vaslui, Cristian NACU, Valentin SILVESTRU, politruc Vaslui, anonim, anonim, Andi ANDRIEȘ.

Rândurile...: Ileana BERLOGEA, Vasile MĂLINESCU, Ștefan OPREA, Constantin PAIU, Natalia STANCU, Mira IOSIF („Teatrul"), Nicolae SCARLAT (Galați), Radu VAIDA (Oradea), Magda BORDEIANU (Botoșani), Cristian PEPINO (Bacău), Dan MICU ș.m.a.

Ultimii (dreapta sus): Teodor PRACSIU (Vaslui) și Gruia NOVAC.

Eliza ARTENE

Când tramvaiele și oamenii ucid

Dureri fantomă, de Vasili Sigarev

Premieră la Teatrul „V. I. Popa”

Sâmbătă, 18 aprilie 2015, ora 18.30

Dramaturgul

Întotdeauna am considerat fascinantă portița pe care teatrul o lasă deschisă către descoperirea unor autori *despre care poate n-am auzi sau pe care nu i-am descoperi în alte contexte. La fel cum întotdeauna am admirat inteligența și creativitatea regizorilor. Unii spun că oamenii merg la teatru din nevoia de poveste; poate o fi așa. Eu merg pentru a descoperi. Texte, autori, scenografii, regii, actori, lumini, ilustrații muzicale... O nouă și frumoasă descoperire este pasiunea pe care o manifestă Radu Ghilaș pentru arta punerii în scenă, lucru care, la prima vedere pare a fi accesibil aproape oricui, dar la mai multe priviri... devine aproape imposibil, fără talent, dăruire, gândire și simțire.*

Un spectacol atent lucrat și pe care l-am declarat fără cusur a fost „Dureri fantomă”, de Vasili Sigarev, un produs artistic rezultat în urma unor colaborări frumoase și benefice pentru teatrul bârlădean în primul rând... (Lorette Enache, Radu Ghilaș, Sergiu Moraru). După „Cererea în căsătorie” care a adus un pic de aer proaspăt pe scena noastră, o nouă bucurie teatrală vine să ne facă să zâmbim ușor amar sau să privim mai cu atenție în jurul nostru, la oamenii de lângă noi, poate chiar și la noi înșine. Nu strică nimănui mai multă profunzime și empatie.

Cu Sigarev m-am întâlnit acum câțiva ani, când, din întâmplare am dat la televiziune peste piesa lui, „Plastilina”, montată de Vlad Massaci, în 2006. Un singur moment m-a fascinat și pentru care l-am aplaudat: sublinierea vieții de roboți pe care o ducem: ex.: toate gospodinele fac omletă când le vine soțul de la serviciu, apoi urmând metodic: bătaia, sexul și meciul. Clișeele din care nu putem ieși.

Sigarev însuși este, ca și Jean Genet sau Jean-Luc Lagarce, un autor aparte, a cărui viață nu a fost tocmai exemplară, fără pată, dar experiența l-a ajutat în demersurile sale artistice. Tânăr rus capricorn, născut în 1977, a regizat două filme, scrie scenarii, trăiește în Yekaterinburg și este căsătorit. *Plastilina*, *Laptele negru* și *Gărgărița* – sunt câteva dintre piesele sale de teatru.

Acțiunea din „Dureri fantomă” se petrece într-un vagon mizerabil, dintr-un depou de tramvaie, „Depoul Nord”, unde nu se întâmplă mare lucru, rutina fiind cămașa de fiecare zi, alături de mizerie, decadență, sărăcie... În acest peisaj sumbru, printre doi paznici – unul tânăr și încă neatins de mizerii umane, unul bătrân, versat - apare o femeie care plânge după copilul pierdut în urma unui accident stupid, de tramvai și care ține-n viață iluzia unui soț pierdut în condiții asemănătoare – strivit de același monstru de fier. Radu Ghilaș a ales să mai aducă-n scenă două personaje - este vorba despre soțul Vova (Sorin Ghiorghe) și de Cris, copilul. Pentru a ne ajuta să ne strecurăm mai ușor în poveste și pentru a o face mai credibilă.

Scenografia este semnată de Sandu Maftei și ne prezintă *Depoul Nord*, un vagon adaptat relativ unei supraviețuiri prin mocirla vieții sărace și banale, niște ferestre prin care întrezărim chipul soțului și al fetiței care privesc la spectacolul dezolant rămas în urma lor... O masă, un pat, un vestiar, două-trei scaune - umplu spațiul de joc, care, spre final, aproape că nici nu mai prezintă importanță. Psihologicul preia conducerea și parcă orice altceva se estompează. Sunt de remarcat costumele, realizate de Postolache Bianca.

Am descoperit cu încântare o nouă Oana

Pavalache (în rolul Olgăi, femeia tânără care și-a pierdut soțul și copilul): stăpână pe sine, frumoasă, plină de dragul de a interpreta, făcând slalom cu ușurință printre stări și trăiri, e atât de credibilă, nu e nimic în plus, nimic în minus în ceea ce prezintă pe scenă, evidențiind un farmec personal pe care l-a ținut ascuns.

George Sobolevschi, de data aceasta într-un rol absolut șocant – Gleb, un muncitor lipsit de scrupule, murdar și bețiv, cu limbaj execrabil, dar înduioșat când vine vorba de mama lui cea oarbă, este la fel de natural implicat în rol, cum ne-a obișnuit; nu cunoaștem cât de mult a muncit pentru acest rol, câte îndoieli sau câte temeri a avut, dar i-a ieșit foarte bine. Convenția spune să vedem pe scenă personajul, căci doar el vorbește, gândește și acționează. Ai, la un moment dat, impulsul de a-l respinge pe George, tocmai pentru personajul urât pe care-l are de dus în spate până la finalul piesei, pentru felul dur în care ne arată urâțenia care zace în străfundurile noastre, dar ne amintim că „așa e textul" și-l iertăm și la final nu poți să nu-i spui: „bravo!"

Tânărul actor care și-a ales teatrul bârlădean pentru a experimenta și pentru a-și defini propria personalitate creatoare, Sergiu Moraru, pare a a avea o sarcină ușoară în spectacol: Dima, un student care-și ia un job de paznic la depoul de tramvaie; dar dovedește că nu e totul simplu cum pare, printre ezitări și pudibonderii ajungând să se atașeze de tânăra mamă bolnavă, pe care chiar caută s-o înțeleagă, s-o ajute și să o apere (ea încă mai crede că soțul trăiește, și-i pregătește masa, lenjerii de pat curate, ba chiar și face planuri de adopție a unui copil...) Se simte limpede pregătirea teoretică pe care o are din facultate, dă dovadă de seriozitate și de înțelegere profundă a misiunii și mesajului pe care le are de împlinit și transmis.

O las la urmă pe micuța artistă Bianca Postolache (în rolul ...fantomatic al fetiței Cris, călcată de tramvai) care, pentru vârsta ei, s-a descurcat admirabil; n-a arătat a avea emoții și a transmis o bucurie aparte în sală, întrezărind o speranță și un strop de inocență.

Deși poate trebuia să aibă un alt grad de duritate, spectacolul e mai mult duios, pe ici pe colo izbucnind un soi de cruzime care lovește, te lasă amețit și apoi trece încet. Olga vine să tempereze duritatea prin puterea ei de a visa, de a se bucura, de a râde, dar are și forța de a-și urla durerile, echilibrând astfel balansul dintre duioșia și loviturile KO ale piesei.

De ce „Dureri fantomă"? Suntem trimiși cu gândul la un braț tăiat al cărui fost posesor încă mai resimte dureri. Cu familia strămutată-n ceruri, Olga orbecăie, cumva, între amintiri și planuri de viitor... Prezența lor e vie în ființa ei și chiar își vede soțul în orice bărbat care poartă ochelarii lui, cei din juru-i profitând de acest lucru. Ea, suflet ciuntit, sfârșește la fel, călcată de tramvai și îi putem privi pe toți trei regăsiți, în sfârșit, în lumea de dincolo... Gleb îl ucide pe Dima, cu gândul la mama lui cea oarbă.

Moarte, furt, josnicie, iubire, beție, murdării umane...

Cum spuneam la început, a fost un spectacol fără cusur: pur, coerent, simplu, dar plin de emoții, de o brutalitate ponderată astfel încât să iasă la suprafață mesajul Olgăi: **iubirea este singurul lucru frumos care ne rămâne în suflet chiar și când în jurul nostru este multă mizerie**.

✍ Ion POPESCU-SIRETEANU

„Carte grea de cuvinte care tac o tăcere grea!”

Ion Maftei-Flavus, **Umbra așteptării (din nou, false poeme)**, Iași, Ed. Junimea, 2014, 204 pagini

Cărțile lui Ion Maftei-Flavus încep și se sfârșesc la Bogata, satul frumos și drag scriitorului, întemeiat pe Valea Moldovei.

Această nouă carte a poetului se deschide cu o rugăciune: *„La picioarele Tale acuma suntem/ Și Te rugăm,/Fă, Doamne, să fie numai lumină,/ Să fie numai iubire,/Uitare bună să fie/Și blândă iertare.../Lasă-ne, Doamne, să mai fim/Într-un cântec de pasăre,/Într-o floare de câmp,/Într-un bob curat de rouă,/În cuvântul care alină,/Într-un vis, într-o poveste,/Dar nu ne lăsa, Doamne, singuri/Într-o lume așa de străină...”*. Este fascinat și astăzi de horbota albă și ușoară a florii de cireș „tânără, frumoasă și fără păcate” (p. 88). Din lumea cea de basm, *„însoțit de-nșelătoare visuri,/ Și fără părere de rău,/Treceam pragul pierdutei copilării”* (p. 128). Despărțirea de lumea satului s-a petrecut dureros, marcată de un semn: *„Port și-acum în palma stângă/Semnul făcut de un spin/ Care voia în loc să mă țină/În ziua când plecam pentru totdeauna./Să fiu printre alții doar un străin”* (p. 134).

„Înșelătoarele visuri” sunt vinovate de drama însingurării. Nu mai ești copilul de ieri: *„Copilăria-i dusă, dar nu mai poți uita/Că te-a-nvelit mama cu cer să-ți fie bine”* (p. 43).

Volumul de versuri **Umbra așteptării** de Ion Maftei-Flavus este un tulburător cântec al însingurării și al singurătății, al timpului trecut și al tristeții care nu se mai vindecă. Este vârsta celui care *„Pleacă tot mai singur și tot mai departe”* (p. 91), pregătit să găsească *„drumul spre capătul lumii”* (p. 69). Urmele întoarcerii se șterg de vreme și de vremuiri (p. 58) și te copleșește „o grea și tăcută tristețe” (p. 55), din strânsoarea căreia nu poți scăpa. Trăiești aievea sau doar aparent într-o lume străină (p. 7), pentru că tot ce a fost vis și iubire a trecut fără de urmă (p. 98) hotarul spre lumea târzie a amintirilor: *„Între amintire și uitare/Toate cad și nu rămâne/Măcar o lacrimă, un zâmbet întristat/Din care lumea să se nască din nou”* (p. 83).

Pentru călătorul spre veșnicie, răsare steaua ce împodobise grădinile, pentru el se întorc păsările călătoare și tot pentru el vin zorii: *„Dansul grațioaselor perechi tot pentru el se petrece./Și tot pentru el bat clopote în toate bisericile”* (p. 11).

Și, apoi, vine *„O toamnă obosită de-atâta tăcere”* (p. 10); *„ e numai toamnă pe păduri/Și tot mai multă negură în munți”* (p. 101).

Anotimpurile se schimbă grăbite și *„În sufletul meu și în gând/Demult este iarnă”* (p.145). Încât îți dai seama că *„Toată viața prin care-am trecut/N-a fost decât un dans al morții”* (p. 102), pe când tu, frumoaso, *„stai lângă mine în această singurătate fără capăt”* (p. 37).

Cartea aceasta a lui Ion Matfei-Flavus este grea de singurătate, de așteptare, de cuvinte care tac o tăcere grea. Vrem sau nu vrem, în **Umbra așteptării** ne regăsim fiecare în parte, cu doruri neîmplinite, cu visuri sfâșietoare, cu rugăciuni spuse în gând la ceasul înserării.

După ce a publicat cinci cărți de poeme, **Ion Mafei-Flavus** poate pregăti o antologie cu selecție proprie, care să-l reprezinte în confruntarea cu cititorul grăbit și exigent din vremea noastră, dar și cu timpul cel necruțător.

Liliana ARON

„Coordonate ale hărniciei și neastâmpărului editorial”

Nașterea unui romancier

Pe domnul profesor **Ștefan Găitănaru** îl cunosc din anul 1991. Pregătind examenul de admitere la Facultatea de Teologie-Litere din Pitești, mi-am dat seama că aveam nevoie de o reorganizare logică a noțiunilor de Limba română, pe care nu le mai studiasem temeinic din clasa a VIII-a. Mama l-a găsit, foarte ușor, în curtea Facultății… Părea ireal să întâlnească atât de repede chiar omul căutat! Pe parcursul câtorva săptămâni, eu și celelalte două surori ale mele, aspirante la statutul de student, am izbutit să sintetizăm noțiunile potrivit manierei de gândire logică întemeiate pe normele academice ale distinsului universitar piteștean, încât la examenul de admitere am izbutit toate trei!

Anii frumoși, însetați de cunoaștere, ai tinereții au zburat. Știam, de pe atunci, că demersurile oficiale către minister, în vederea înființării Facultății de Teologie la Pitești s-au bucurat și de ajutorul providențial al profesorului Ștefan Găitănaru, numit de Preasfințitul Părinte Calinic – pe atunci – părintele (sau, mai exact, popa) Ștefan. Nu s-a preoțit, cum sugera Preasfințitul, dar a devenit cu timpul șef de catedră iar acum (din 2002 cu o întrerupere) decan al Facultății de Filologie. În tot acest timp s-a îngrijit de formarea și îndrumarea tinerilor atât ca profesor – de limba și literatura română – respectiv latina – cât și ca mentor.

Cărțile numeroase publicate (până în 2010 erau, deja, 13 din domeniul gramaticii și al lingvisticii române), culegerile, manualele și cursurile multiplicate (de limbă română și latină), comunicările și studiile apărute în Pitești și în țară (până în 2011, 126 la număr) sunt numai câteva coordonate ale hărniciei și nestâmpărului editorial al domnului profesor. Mult mai multe pagini, de neuitat, a scris în sufletul celor care îl cunosc.

Din când în când, reverberațiile unor fapte ale domniei sale, revin cu acuitate: se aude, uneori, despre câte o donație masivă de carte din propria bibliotecă sau obținute pe cheltuială proprie – pentru câte un așezământ cultural aflat în nevoi, se află (cu mare greutate) că a salvat o bibliotecă întreagă de la risipirea cărților în alte spații particulare, se mai vorbește despre o activitate de pionierat în înființarea și așezarea pe un făgaș potrivit a unui centru de pregătire… mai participă la o lansare de carte… și apoi se lasă, iar, tăcere.

Brusc, mă aflu, în zilele scurte ale lui februarie, în fața unei invitații: pe 26 februarie 2015 va avea loc lansarea cărții *Codul lui Dracula*. La data și ora stabilite, Biblioteca Județeană “Dinicu Golescu” a devenit neîncăpătoare; probabil, mulți argeșeni voiau să-i întâmpine pașii spre literatură, cu brațele deschise. Nu se naște în fiecare zi un romancier! Am citit volumul, apărut la Tiparg, cu răsuflarea tăiată într-o singură zi!

Se spune că o carte cu dialoguri “se vinde” bine; când mai dispune și de o copertă pe măsură… ba și de un titlu incitant, succesul este asigurat. Prezenta lucrare – *Codul lui Dracula. Nașterea unui vampir* (351p.) „se citește”, parcă, singură și se cere volumul al doilea! Surprinde, la tot pasul, omniscienta naratorului, ineditul evenimentelor zugrăvite, firul epic vioi și clar expus, multitudinea informațiilor istorice autentice, în același timp, uimesc mijloacele de îmbinare a planului real cu cel fantastic.

Încă din primele rânduri autorul cărții își propune să zugrăvească portretul unui personaj istoric (real), domnitorul Țării Românești, Vlad Țepeș, fantastic prin faptele sale de arme și mitic prin istoriile născute pe seama lui. Din interviul imaginat de autor – în debut - aflăm că *„Dracula nu este un personaj. Aș putea spune că este un mit al poporului român. Reprezintă providențialul care a vrut să scoată acest popor la lumină, deși oamenii înșiși, cei mânați de forțe malefice și de interese obscure, pare că se opuneau”* (p.5). La drept vorbind, vremurile în care la răscruci fiecare fântână era „împodobită” cu pocale de aur coboară, parcă, din filele basmelor, altfel spus, în limbajul zilelor noastre, singurul loc din lume în care – în mod utopic - infracționalitatea s-a apropiat de zero era aici în aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu, pentru scurtele perioade de domnie a voievodului. Era firesc, prin urmare, ca asemenea măreață personalitate să fie coborâtă cât mai mult în ochii posterității; iar fenomenul acesta a început încă din timpul vieții, fapt de care nici voievodul nu era cu totul străin. *(„cărticica aceea, pe care am văzut-o și eu, cred că o socotește un op despre spaimă, o icoană, o închipuire cu multe fețe ale groazei”*, p.207, spune domul profesor în roman). Structura funciar bună a voievodului se intuiește din asertiunea ulterioară: *„Ca să facă armate, l-au silit turcii și nu numai ei. Ca să facă cetăți, l-au nevoit primejdiile. Dar ca să facă biserici, l-a îmboldit numai sufletul său”* (p.208).

Încântă, la tot pasul, imagini artistice cu putere magică de evocare a spațiilor și timpurilor de altădată: *„Pe Argeș în sus, în pieptul poienarilor, toamna se arată frumoasă. Cetinile verzi se peteceau pe poalele munților cu păturí galbene, murdărite de vreme, ce fâlfâiau în stejărișuri. Învârteja vântul un spic de ger, ascuțit de clipocitul apei”* (pp.105-105); în același timp uimesc, pretutindeni, obiceiuri și practici populare, care pregătesc progresiv, probabil, viitoare întâmplări.

În cuprinsul celor cinci capitole (*Dunăre, Dunăre, Apă tulbure; Șapte păcate; Chemarea; Mărturisirea* și *Stăpâne, stăpâne, mai cheamă și-un câne*) cititorul redescoperă plăcerea de a citi, noi tâlcuri vechilor întâmplări și nerăbdarea de a afla mai mult, cât mai de grabă. Prin urmare, așteptăm apariția volumului următor.

✍ Rodica Gabriela CHIRA

Sonia Elvireanu, *Între răsărit și apus*

Iași, Ars Longa, colecția Perseide, 2014

La un capăt și la celălalt al curcubeului

Sonia Elvireanu, *Între răsărit și apus*, Iași, Ars Longa, colecția Perseide, 2014. Am avut privilegiul de-a citi în acești câțiva ani de când Sonia Elvireanu scrie poezie, toate volumele publicate și chiar cele pe cale de a se constitui. În opinia mea este vorba despre variațiuni pe aceeași temă, în esență cea a căutării de sine, cu o mare bogăție de imagini și perspective. Autoarea se regăsește peste tot, este parte a unui întreg ce-i apare adesea fărâmițat, pe care versurile ei tind să-l refacă printr-o profundă chemare interioară. Sonia Elvireanu locuiește cuvinte în lumea noastră plină de „cuvinte nelocuite" care pun îngerii pe fugă și „frâng cerul" („Fuga îngerului", p. 54).

Dacă ar fi să pornesc de la teoria imaginarului în viziunea lui Gilbert Durand, prin titlul său, volumul bilingv *Între Răsărit și Apus* se încadrează în regimul diurn al imaginii. Regimul diurn este cel al antitezei, populat cu imagini cu caracter maniheist, cu dualismul metaforelor zilei și nopții, al ființei și al neființei, al ordinii și al dezordinii, al absenței și al prezenței.

Din perspectiva regimului diurn, vorbim despre trei „chipuri" ale timpului: teriomorf, nictomorf și catamorf. Toate aceste trei chipuri, „trei fețe" cum le numește autoarea, sunt prezente în poemele acestui volum: „trei fețe pragul mi-au trecut" („De mână cu ultima taină", p. 44).

Cuvinte ca „agitație haotică", „fugă", „rătăcire", „cal" se încadrează în registrul teriomorf, cel care, din punct de vedere antropologic, amestecă trăsături ale oamenilor cu cele ale animalelor. Avem de-a face aici cu o readucere a unor personaje din trecut în prezent prin intermediul evocării calului. Calul, ca unul din arhetipurile fundamentale înscrise de omenire în memoria vremurilor, se „întinde" de la lumea de jos la cea de sus. Lumea se sus îl vede asociat cu pământul, aerul, focul și apa, ca simbol lunar, lumea de jos ca simbol solar, calul putând să treacă ușor de la noapte la zi, de la moarte la viață, de la pasiv la activ, legând contrariile și oferind continuitate. Astfel, în poemul „In Memoriam", (p. 18) „umbrele de cai" ce „tremură la porțile goale" evocă nostalgia sufletului de copil după libertatea infinită, protejată de bunici; în poemul „Foșnetul clipei" (p. 94) calul alb este cel care încearcă să „curețe" prezentul de trecut, apoi, caii albi din poemul omonim (p. 98) se strecoară în ochi, ghizi neobosiți în permanenta creștere a ființei spre lumină.

Mergând mai departe, cuvinte ca „lacrimi", „ape ostile", „sânge", „întuneric", „rană", „țipăt",

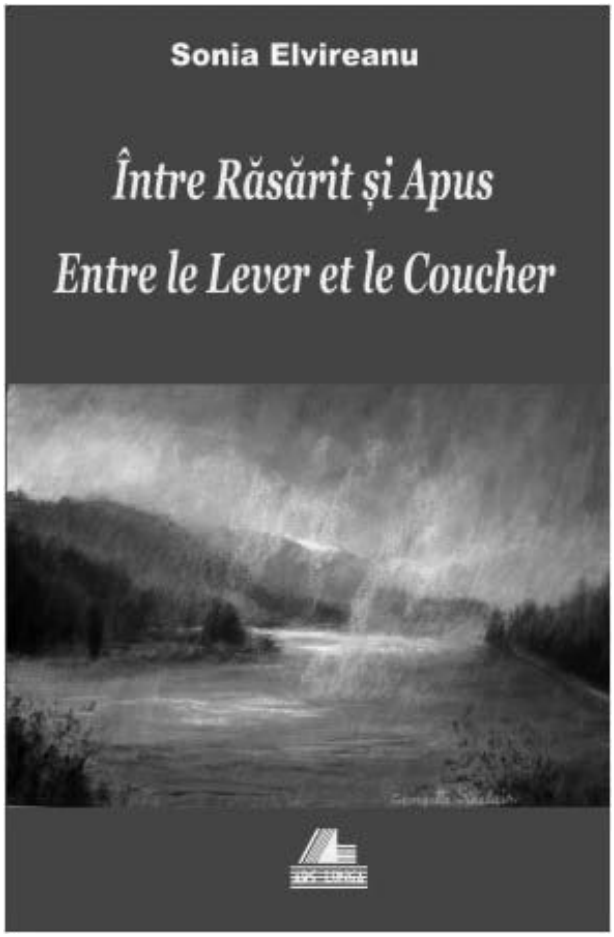

„măcel”, „păcat”, „junglă”, „zăpadă”, „toamnă”, ne înscriu în chipul nictomorf al timpului, cel care aduce spaima de necunoscut, de ceea ce nu poate fi stăpânit, controlat, de ceea ce aduce crepusculul, apusul, frigul. Crepusculul este deopotrivă acela care ne aduce aminte că noaptea înseamnă coborârea în inconștient, momentul confruntării cu sine, cu propriile fantasme. Un poem sugestiv în acest sens este cel intitulat „Zăpada uitării”, care, venită „dinspre munți”, îngroapă sufletele lipsite de „suflul iubirii” sau cel numit „Indiferența umblă pe străzi”, de n-ar fi decât prin simpla numire a „cabinetului psihologic”.

Majoritatea poemelor trimit la cel de-al treilea chip al timpului, catamorful, cel care simbolizează căderea și se regăsește într-o serie de opoziții: răsărit și apus, cer și pământ, tinerețe și bătrânețe, lumină și întuneric. Sugestive sunt „Între lumi” (p. 38) și mai ales „Între ieri și mâine”: „căderea în timp e marca ființei,/ uneori miracolul noi, alteori durerea lui unu,/ unu și cu unu, o clipă suspendată/ în doi,/ ori viața neînțeleasă, pluralul inform,/ în care se zbate uzura,/ cine mai știe rostul ființei/ uimire stinsă în noi?” (p. 60).

Dar, precum reflectarea în oglindă, imaginile negative devin pretext pentru crearea imaginilor pozitive precum „înger”, „joc”, „rug”, „lumină”, „muguri”, „mir”, „spirală”, „iubire”. Simbolurile cele mai importante ale legăturii dintre sus și jos sunt copacul și aplecarea spre alb, cât se poate de prezente în acest volum. În nucul bătrân, cu „rădăcinile înfipte în casă„ („Pustiu în amiază”, p. 48), cucul mai cântă. În poemul „Înmugurire” copacul pare a-și avea coroana în cer, stelele lăcrimând muguri. În „Arborele”, un alt poem (p. 86), poeta se înalță prin seve, sub „ploile calde de vară” ce spală „noaptea/din ochiul înlăcrimat”, cu credința că „nu pot pieri/ înainte de a renaște”. Albul este alăturat unor cuvinte ca nostalgie, disperare, dar și cercului alb care tinde spre perfecțiune.

Volumul Soniei Elvireanu se prezintă, din această perspectivă, ca expresie a dorinței de lumină a unei conștiințe care intuiește și experimentează crâmpeie ale trezirii, printr-o perpetuă pendulare între răsărit și apus. Este vorba aici de o terapeutică prin imagini, imaginația având un rol salvator prin aceea că nebinele conștientizat deschide calea spre lumină. Poemul „Timp sacru” (p. 16) aduce în prim plan necesitatea eternului sacrificiu, cel al pâinii care „uneori plânge pe rug”, iar poemul „Dacă” (p. 70) e rugăciune: „Dacă întârzii pe buzele mele/ arse de secetă/ e leac de boală, dacă te așezi în umbra trupului meu/ e răcoare, dacă întinzi mâinile/ e căutare,/ dacă îmi atingi tâmpla/ e împăcare, dacă uiți să privești/ sufletul moare”.

Cum spune Maria Vesa, „în sufletul Soniei Elvireanu curge un curcubeu și ființa ei e așezată și la un capăt și la celălalt al curcubeului astfel încât îl creează și îl absoarbe în același timp. Cuvintele se așează pe acest arc de lumină și culoare, ea le primește, le „trăiește” și le lasă să plece îmbogățite cu nuanțele sufletului ei, creând un perpetuum mobile. Și precum din soare pornesc uneori explozii de lumină, așa și din sufletul Soniei țâșnesc uneori cuvinte ce vor să fie împreună, jucăușe și îmbrățișate, formând un bulgăr de sentimente, emoții și trăiri pe care îl numim simplu poezie”.

Autotraducerea este realizată cu aceeași sensibilitate, varianta în limba franceză căpătând uneori nuanțe speciale prin simpla adaptare la topica specifică a propoziției sau a frazei ori prin alegerea unui corespondent aparte cum ar fi, de pildă „un arbre crève” pentru „tresare un copac” din poemul „Înmugurire”.

28 februarie, 2014, Vaslui. Patru membri U.S.R.: **Theodor CODREANU, Teodor PRACSIU, Ion Gheorghe PRICOP, Petruș ANDREI** și „independentul” **Gruia NOVAC** (în picioare), pe fundalul încă imaculat al literaturii româno-locale...

Foto: Valentina Lupu

Elisabeta ISANOS

„Dacă e ceva adevărat în ceea ce am scris, voi trăi. *Vivam!*” (Ovidiu)

Un stol de ciori acoperă în amurg cerul desupra pieței cu statui, ca un șuvoi de scântei iute prefăcute-n scrum, o trâmbă de funingine spulberată de vânt. De vreo trei seri încoace, rătăcim prin piață, încercând să-i prindem „sufletul”, dar e greu. Spiritul locului s-a depus în timp, din noi înșine, din priviri și răsuflări, din copacii care ne umbreau, dintr-un rug de zmeură rătăcit în iarbă. Acum, piața e înconjurată de gherete și garduri de sârmă.

Iar zgomotul e asurzitor. Mă gândesc la sunetele pierdute, fie prin dispariția sursei, fie pentru că nu le mai auzim, surziți de vacarmul din jur. Pocnetul mugurilor de dud, care se deschid toți într-o singură noapte, sau geamătul, oftatul copacilor la durere, încă erau percepute pe vremea lui Pliniu cel Bătrân. Eu, Plinia cea Bătrână de azi, nu le mai aud nici măcar foșnetul. Își mai aduce aminte vreunul din noi că arborii foșnesc? Pliniu vorbește și despre foșnetul planetelor frecându-se de aer, iar mai înainte de el, Pythagora auzea muzica lor în rotire, fiecare planetă având sunetul ei, în armonie cu celelalte. Eu stau lângă un copac în vânt și nu-l aud foșnind. Glasul copacilor este sincer, după fire și înfățișare, mai delicat sau mai aspru, mai subtil sau mai amplu, gingaș sau puternic, pe vremuri puteai să-l recunoști și cu ochii închiși. O salcie n-ar foșni ca un stejar, nici stejarul ca salcia, niciodată.

*

Vara mai ales, Bucureștiul are cele mai lungi și mai înflăcărate amurguri. „Amurg” e un cuvânt vechi, mărturie că azi vedem lumea altfel decât strămoșii noștri. Parcă nu trăim pe aceeași planetă, descrierile celor de demult par să facă referință la o altă lume.

Teama de zei

Fiecare zi avea două amurguri atunci: amurgul zorilor și amurgul serii. Oamenii nu făceau nici o deosebire între momentele dinaintea zilei și cele care preced noaptea. Înainte de zi și înainte de noapte, tot amurg era. Fie că venea întunericul sau începea ziua, cerul lua o culoare sumbră, un brun nesigur, îndoielnic. Sabinii aveau un cuvânt pentru nesiguranța, pentru întunericul palid al începuturilor: *creper*. Fie că anunța ziua cu întâmplările ei, fie că vestea întunericul, schimbarea trezea un fior de neliniște. Culoarea mohorâtă a dublului amurg venea din amestecul întunericului cu lumina. Amurgul nu era niciodată pur, ci confuz ca o învălmășire, poate chiar o luptă între contrarii: o tranziție, care se încheia fie cu instalarea luminii, fie cu victoria nopții. Latinii aveau un cuvânt anume pentru momentul când se lămurea victoria zilei: *diluculum*, originar din verbul care înseamna a lămuri, a vorbi clar. Nu aveau însă un cuvânt special pentru începutul de noapte. Poate-l numeau *sērus*, târziul? De la *sēra* vine și seara noastră. Trecerea de la zi la noapte și de la noapte la zi se chema însă la fel: *crepusculum*. Profunzimea acestui cuvânt ascunde o lume dispărută, care poate fi zărită și în adâncul cuvântului românesc *amurg*, compus al lui *murg*, însemnând și el atât timpul care precede noaptea, cât și cel dinaintea dimineții: murgul serii și murgul zorilor. *A murgi* însemna a se face seară, dar și a se face dimineață. Stranie confuzie, păstrată și în cuvântul francez *crépuscule*: până acum vreo patru sute de ani denumea vremea dinainte de răsăritul soarelui, apoi, s-a fixat asupra celei de după apus.

Amurgul românesc nu este înrudit cu *crepusculum*, ci provine, se spune, dintr-o misterioasă particulă *mer* din proto-indo-europeană, și se leagă prin origine de dimineața germană, *morgen*, și de cea engleză, *morning*. Amurgul nostru, în același timp matinal și crepuscular, nu e moștenit din latină, ci s-a născut, ca și cuvântul latin, dintr-un anumit fel de a privi cerul, de-a lungul miilor de ani. *Murgul* românesc, nume de culoare, înseamnă cenușiu închis, mohorât, când se vorbește despre lucruri și oameni, dar cu o nuanță în plus față de latinul *creper*, și anume roșcatul închis, când e vorba

despre cai și vite. Un vițel născut în amurg se chema pe vremuri *murgoci*.

O fi adevărat că *amurg* se înrudește cu latinul *amurca*, un cuvânt de culoare brună, denumind spuma ieșită din presă la strivirea măslinelor? Ori că *amurca*, păstrată în franceză, cu sensul din latină și în forma *amurgue*, vine din grecescul *amolios*, timpul mulsului? Măslinul era un arbore sfânt. Originar din insula Creta, era protejat de zei în Egipt, ca și în Grecia și la Roma. Conform cu legile lui Solon, orice cetățean grec care tăia un măslin era condamnat la moarte sau exilat. Pliniu cel Bătrân spune că uleiul se forma în fructe de la răsăritul stelei Arcturus până la data de 16 septembrie. Regula era: „Să nu rupi și să nu lovești măslinul!" Pentru a-l culege, crengile erau bătute ușor cu trestia. La greci, inventatorii tuturor viciilor după opinia lui Pliniu, unii șefi de săli de gimnastică vindeau uleiul răzuit odată cu sudoarea de pe trupurile atleților, pe zeci de mii de sesterți, celor care-l foloseau la oblojeli, dar nu-și puteau permite să cumpere ulei curat.

Nu viețuim pe aceeași planetă cu strămoșii noștri. Azi, când spun *amurg*, simt în cuvântul rostit doar stingerea treptată a zilei. Aș vrea să mai pot vedea în adâncul cuvântului *amurg* spuma măslinelor strivite, să aud susurul laptelui muls, să văd nu numai culoarea roșcată a cerului ci și coame de cai murgi. Aș vrea să am câte un cuvânt special pentru fiecare etapă a dimineții.

Mă simt sărăcită de un amurg. Nu-i exclus să nu mai avem deloc. Cine mai are timp să se uite la cer? Pe strada bucureșteană care leagă Sărindarul de strada Constantin Mille, a rămas la colț un loc viran cu cărămizi. Îmi aduc vag aminte că era acolo o clădire veche, probabil de sfârșit de secol XIX sau început de secol XX; pe firma de deasupra ușii scria: „Librăria tehnică". Acum, cineva a scris un graffiti mare pe calcanul dezgolit al casei de-alături: „Privește cerul!" Am ridicat automat ochii: era înnourat și se însera.

*

Am fost la biserica Sf. Dumitru să vizităm salcia încă verde. Am luat o rămurică s-o pun la presat. Frunzele sunt aproape uscate, ca hârtia, dar verzi, și încă se țin de crengi. N-ar trebui să mai rup frunze și crengi: când Dryope, cu coroană de mirt, stând pe malul unui iaz, sub un *lotos* plin de flori roșii, a rupt din el o ramură ca să i-o dea copilului, copacul întreg se porni să tremure de durere, căci în el era ascunsă o Nimfă, de care se îndrăgostise Priap.

Zeii, dar și oamenii prin puterea zeilor, se puteau preface în flori, arbori, animale, izvoare. Niciodată invers, metamorfozele fiind cu sens unic. Nici o floare, nici un copac, nici un izvor nu se mai face om.

Se pare că singura metamorfoză în sens invers este cea făcută de fiul lui Prometeu, Deucalion, în versiunea greacă a Potopului. Dar Deucalion se trăgea din Gaea, Pământul, deci prefăcând bulgării de lut în oameni, urma sensul metamorfozei divine. Omul, prin puterea zeilor, se poate face floare, copac, izvor, dar niciodată nu-l vei întoarce pe Narcis din floarea lui, pe Iacint din zambilă, pe prințesă din cioară sau pe Daphne din laur. Numai din pământ se pot face oameni, doar între pământ și oameni sunt deschise ambele sensuri. Jupiter o preface pe Io în vacă, Syrinx se face trestie, surorile lui Phaeton devin plopi, Calisto urs, Nyctimene bufniță, Acteon cerb, Arachne păianjen, Enus și Rodope munți, Pygas cocor, Antigona barză... Philemon și Baucis, la bătrânețe, sunt transformați în arbori, la ușa unui templu. Metamorfozele arată cât de puternici sunt zeii. Niobe a fost prefăcută în marmură plângătoare, țăranii care n-au lăsat-o pe Latona să bea apă dintr-un lac sunt prefăcuți în broaște. Un rege trac, Tereu, cuprins de dragoste pentru soția fratelui, un Paolo Malatesta *avant la lettre*, e prefăcut în bufniță, nevasta lui, Progne, în rândunică, iar Philomela, cea iubită de el, în privighetoare. Comentariul lui Desaintange, traducătorul „Metamorfozelor" în franceză[1], e cu totul neașteptat și dă de gândit: „Philomela, spune el, merita din plin să fie iubită, dar pe lângă asta, Thereu mai era și dintr-un ținut în care oamenii se nasc îndrăgostiți". Cum vine asta, să te nești îndrăgostit? Nu începi să iubești la un moment dat, la o anumită vârstă, ci ești născut cu dragostea în tine? Ca o ilustrare la „născut îndrăgostit", am descoperit la marginea curții palatului Șuțu doi copaci îmbrățișați în lumina soarelui coborând spre apus: evident, așa se născuseră, așa au crescut unul lângă altul. Îi mai văzusem și altădată, după ce îi părăsise lumina, dar în umbră nu se iubeau la fel.

Numai metamorfozele zeilor au cale de întoarcere. Rar se întâmplă ca zeii să le ofere și oamenilor șansa asta; astfel, Perichymus, fratele lui Nestor, primise puterea de a lua orice formă voia și să o lepede după dorință. Jupiter se face taur, dar rămâne Jupiter. Poate că în arbori, flori și păsări se mai simte ceva omenesc, poate că în toate e o dâră de zeu sau urma unui om. Așa crede Ovidiu Naso, pe care traducătorul lui în versuri franceze, un poet cu nume frumos, Desaintange, îl căina, după secole, că fusese exilat la Tomis, *„oraș din Sarmația sau din Sciția europeană, la Pontul Euxin, către vărsarea Dunării/.../, pământ groaznic și sălbatic, locuit de popoare și mai sălbatice decât pământul lor, și care a fost pentru el o adevărată Siberie..."* Pustietatea locului de

exil e descrisă de Ovidiu însuși în a XII-a Elegie: *„pe țărmul getic n-a crescut niciodată vița de vie/.../ pe pământul getic nu crește nici un arbore..."*

Ovidiu îl redescoperise, tardiv, pe Pythagora, readus în atenție și onoare de filozoful Nigidius Figulus. Pythagora era el însuși o icoană a veșnicei prefaceri: spunea că trăise și pe vremea Războiului Troian sub chipul lui Euphorbiu, fiul lui Panthous, ucis de lancea lui Menelaos: își recunoscuse scutul pentru brațul stâng, expus în templul Junonei de la Argos. „Nimic nu piere, totul se schimbă", „suflul vital" circulă de colo-colo după cum dorește, de la animale în oameni, însă nu moare niciodată, așa cum ceara își schimbă forma, dar rămâne mereu aceeași. Ovidiu crede că sufletul nemuritor se plimbă dintr-un corp în altul, prin creaturile cele mai diverse; totuși, în cuprinsul „Metamorfozelor", oamenii nu ies niciodată din animale, nici din copaci sau flori, iar cele mai multe prefaceri sunt refugii în caz de restrițe sau pedepse divine.

Nu există nimic stabil, e un du-te-vino continuu. Și Pământul este o făptură vie, deci se schimbă și el. Din omizi ies fluturi, din ouă păsări, din mormoloci broaște, ambra prețioasă se formează din urina de lynx, iar noul Phoenix se naște din cenușa celui vechi, așa cum s-a văzut la Heliopolis. Marile cetăți, Troia, Mycene, Theba, Sparta nu mai sunt, Theba, patria lui Oedip, a rămas doar un nume. Și în urma lor se ridică gloria Romei, după profeția făcută de Helenus lui Enea. Nu suntem doar trupuri, ci și suflete ușoare, zice poetul, deci putem să ne ducem să locuim în sălbătăciuni sau în animalele de pe lângă casă. Iată de ce e o crimă să le ucidem, sau să chinuim păsările încercând să le prindem cu un băț uns cu clei. Nu i se pare nefirească, deși uimitoare, povestea plugarului Thyrrenus, care a văzut cum, în ogorul lui, o movilă de pământ se umflă, se mișcă, ia formă de om și își deschide gura pentru a prezice viitorul; etruscii, pe care i-a învățat arta profeției, l-au numit pe acest om din țărână Tages. Ovidiu este convins că nici el nu va muri, ci va trăi mai departe. *„Am terminat o operă pe care nici mânia lui Jupiter, nici flacăra, nici fierul nu vor putea s-o distrugă,* spune el, *cea mai nobilă parte din mine se va înălța nemuritoare până dincolo de stele, iar numele meu nu va pieri, pe tot întinsul pământesc al puterii romane, popoarele mă vor citi de-a lungul veacurilor, dacă e ceva adevărat în ceea ce am scris, voi trăi."* Ultimul cuvânt al poemului său este *vivam*.

În poemul lui Ovidiu, mai există o metamorfoză inversă: în țara lui Eac, fiul lui Jupiter, rămasă fără popor după o epidemie de ciumă, regele înalță rugăciuni către tatăl lui ceresc, iar acesta îi dă semn de răspuns printr-un fulger tunător, și de la rădăcina unui stejar uriaș, răsărit dintr-o sămânță din pădurea Dodona, încep să curgă roiuri de furnici, purtând fiecare în gură o povară mai grea decât ea. Eac s-a rugat ca și cetatea lui pustiită să se umple la fel de oameni, și atunci stejarul se cutremură, crengile i se zbătură și o larmă mare i se iscă la rădăcini: roiurile s-au transformat în oameni, mirmidonii, păstrând hărnicia, iuțeala și puterea de muncă a furnicilor.

Menadele au fost prefăcute în copaci, ca pedeapsă pentru uciderea lui Orfeu. Totuși, Orfeu, la ceas de arșiță, pe o colină goală, a chemat copacii să-l umbrească, și toți au venit aducându-i răcoare: stejarii cei mari, plopii, cornii, teii,

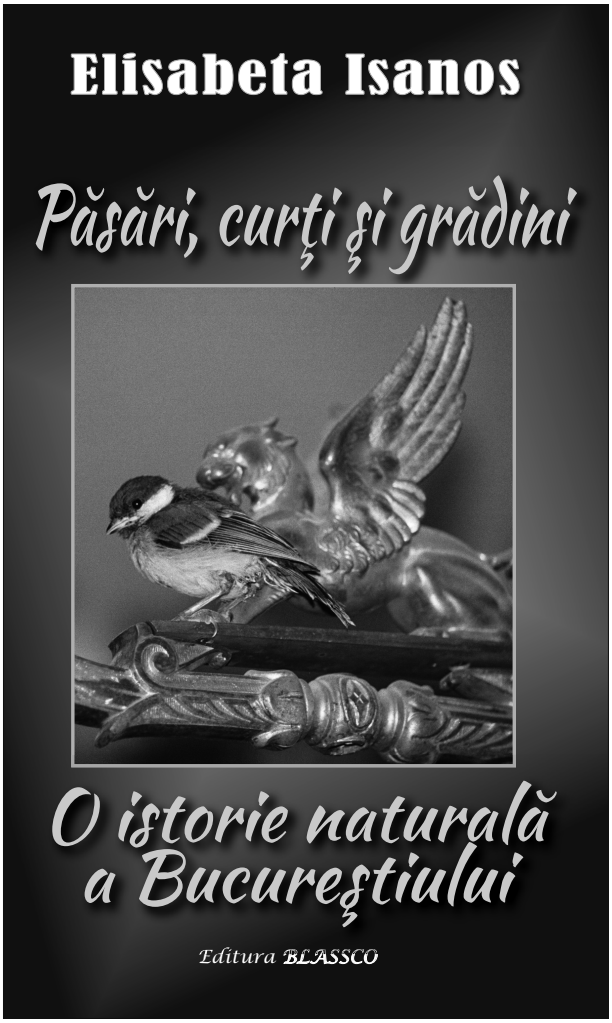

fagii, laurii, frasinii, alunii, brazii, arțarii, sălciile, lotoșii, mirții, smochinii, mestecenii, chiparoșii, dar și vița de vie, care era considerată pe vremuri copac, și iedera, și mărăcinii...

Uimitoare este inventarea acestor povești, știut fiind cât se temeau cei vechi de zeii puternici, invidioși și răzbunători; omul nu putea găsi la ei nici blândețe, nici înțelegere, nici milă față de mizeria și slăbiciunea lui, trăia într-o veșnică frică, nu cumva să le fi greșit cu ceva, chiar fără voia lui, de unde, poate, până-n zilele noastre,

ruga de a fi iertat și pentru păcatele „cele fără de voie”. Dacă o rugăciune avusese rezultate favorabile însemna că fusese mai puternică decât zeul, cuvintele izbutiseră nu să-l îmbuneze, ci să-l domolească. Prin urmare, acele cuvinte trebuiau păstrate pentru alte situații de restriște: tatăl le memora și i le dădea fiului în păstrare, iar după ce s-a inventat scrisul, fiecare familie avea o carte unde erau trecute formulele misterioase și sfinte care le folosiseră strămoșilor pentru a-i înmuia pe zei. Cuvintele rugăciunilor erau singurele arme ale oamenilor, în fața zeilor atotputernici, ei nu știau de unde venea forța cuvintelor, dar se foloseau de ele ca și de focul prometeic, fără să le poată limpezi taina. Așadar, pentru ca rugăciunea să aibă același efect, nu trebuia schimbată nici o silabă, nici ritmul sau intonația, altfel formula sacră nu numai că își pierdea puterea, ci se putea schimba în jignire la adresa zeilor. Fiecare cetate avea o carte unde rugile erau scrise și păstrate cu sfințenie; viața, moravurile și însăși limba se puteau schimba, dar cuvintele și ritmurile rugăciunilor și ale imnurilor sacre niciodată.

Totuși, unele greșeli erau oricând posibile, oamenii se temeau mereu că sunt vinovați de neglijență, de vreo omisiune sau de vreo eroare, nu erau niciodată siguri că n-au mâniat vreun zeu; de asta, pentru liniștea lor, pentru a alunga frica permanentă de vinovăție, la Atena în fiecare an, iar la Roma din patru-n patru ani, întregul popor era chemat printr-un vestitor, cu o formulă sacramentală, să se prezinte în fața cenzorului, pentru recensământ. Recenzarea poporului era legată de lustrație, de purificare. Adunarea avea loc în afara zidurilor cetății, toți cetățenii trebuiau să fie prezenți, nici un străin nu era admis; în tăcerea deplină, magistratul-cenzor înconjura de trei ori adunarea, împreună cu preoții, mânând o oaie, un porc și un taur. Ceremonia era precedată de numărătoarea bărbaților, care-și purificau apoi, acasă, familia, lucrurile și sclavii. Cel care nu era de față la adunare, cel nenumărat, rămânea impur și își pierdea cetățenia.[2]

Zeii nu-i iubeau pe oameni decât atunci când frumusețea lor trupească le trezea fulgerătoare accese de amor, și atunci salvarea de viol a muritorilor și mai ales a muritoarelor venea de la o altă zeitate, potrivnică primei, prin schimbarea lor în arbori sau păsări.

Abia sfârșea de spus, și mâinile-i sunt grele,
Și părul se preface-n frunzișuri înverzite,
Și brațele-ntinse la cer se prelungesc în ramuri,
Picioarele mai ieri rivalele-adierii
Se schimbă-n rădăcini și-n țărnă se înfing,
Un început de scoarță se strânge împrejur
Și chipul i se șterge: ea s-a făcut copac,
Însă Apollo încă o ține strâns în brațe,
Și inima sub scoarță o simte cum se zbate...[3]

Cioara este prințesa din Phocida, urmărită de Poseidon, laurul e Daphne pe care o dorea Apollo. A întrece măsura în frumusețe sau talent era primejdios, să cânți, să țeși sau să lupți mai bine decât zeii putea fi pentru ei motiv de mânie și de prigonire. Gelozia, pofta sau răzbunarea zeilor năștea miracolele care au umplut lumea de copaci, izvoare, lacuri, râuri și flori.

Noi credem azi că talentul, geniul, frumusețea sunt daruri de la Dumnezeu, și cu toate că, de multe ori, ele nu aduc fericirea, nu ni se mai pare că ar fi de vină Cerul, ci mai curând răutatea lumii în care trăim. Ce noutate extraordinară trebuie să fi fost pentru cei vechi vestea că în Cer este un Dumnezeu iubitor! Nu putem înțelege deplin uriașenia acestei vești decât raportând-o la credințele anterioare și la frica permanentă a oamenilor de zeii imprevizibili, dușmănoși și disprețuitori: ce mângâiere trebuie să fi fost, mai ales pentru omul de rând, să audă că oricine-ai fi, vagabond, prostituată, tâlhar sau vameș, trebuie doar să crezi cu adevărat, din tot sufletul, și ești salvat, în Rai, în grădina râvnită a Paradisului!

La antici, se simte încă fiorul spaimei: prefacerile oamenilor în păsări sau copaci erau minuni atroce, săvârșite de zeii de care cu adevărat se temeau. În basmele noastre nu mai găsești frica de puterea nevăzută a zeilor, iar Dumnezeu și sfinții intervin doar când trebuie pedepsite unele păcate, niciodată din alte cauze, cum ar fi gelozia sau pasiunea. De pildă, o legendă spune că „pe vremea când Dumnezeu nu se ascundea de oameni”, o femeie peste măsură de curioasă a fost prefăcută în ciocănitoare. Dumnezeu adunase într-un sac puricii, țânțarii și toate toate celelalte gângănii care se târăsc pe pământ și sub pământ și care-l supăraseră pe Sfântul Petru, și i-a dat femeii sacul să-l îngroape. Dar ea l-a deschis să vadă ce-i în el, și insectele au scăpat. De-atunci, femeia, prefăcută în ciocănitoare, le caută pretutindeni ca să le stârpească. O altă legendă povestește despre doi frați dușmani, Cucu și Vartolomeu, blestemați de părinți să nu se-ntâlnească decât atunci când se vor întâlni cerul și pământul; de aceea, timp de trei luni pe an, ei se caută și se strigă pe nume. Nu mai puțin tristă e povestea celor două surori, Zaica și Turturica: se visează păsări și fac rămășag ca toate cântecele „de mai multe chipuri” să fie ale celei care se va trezi mai devreme. Zaica a dormit bine și s-a trezit în zori, luându-le pe toate, iar Turturicii nu i-a rămas decât „strigătul unei babe care-și mână vaca: *pturrr! pturrr!*”. În legenda

rândunicii, Luna este mama Sfântului Soare, iar Soarele este crud, violent, ca Apolo din poveștile vechi. O babă și un uncheș, fără copii, mergând pe drum către biserică, au găsit o pană de pasăre necunoscută, și baba, după sfatul Maicii Domnului, a luat-o și a pus-o în sân, iar acasă – la icoana Fecioarei. Noaptea, pana se prefăcea într-o fată frumoasă „s-o bei într-un pahar cu apă" și harnică foc. Atinsă de mână de om, fata nu s-a mai putut preface iarăși în pană. Uimit de frumusețea ei, Soarele a rămas trei zile pe cer ca s-o privească; apoi, a făcut un leagăn de mătase și l-a slobozit pe pământ. Pentru că acela care se suia în el avea parte de daruri miraculoase, tinerețe și frumusețe, baba și unchieșul au suit fata în leagăn, și Soarele a luat-o sus. Ajunsă la cer, fata a amuțit, iar Soarele, ca s-o facă să vorbească, a trimis-o după căpșuni, în toiul iernii. Ostenită și supărată, după ce izbutise să le găsească acolo „unde-o bătea căldura drept în creștet", fata a vorbit. De bucurie, Soarele a sărutat-o, iar ea s-a prefăcut în rândunică. Vrând s-o prindă, Soarele a rănit-o la gușă și i-a smuls câteva pene din coadă, de atunci are rândunica o pată sângerie pe gușă și coada în furculiță.

Se mai păstrează în aceste legende românești urme din vremea când „pe pământ erau și oameni cu un singur ochi în frunte și așa de mari, că pășeau dintr-un munte în altul"; se vorbește, de pildă, despre o „apă a somnului", cel care bea din ea adoarme și nu mai simte trecerea timpului. Însă personajele sunt altele: împărați și împărătese, moșnegi și babe, Sfânta Duminică, Sfânta Vineri și Sfânta Fecioară; schemele au rămas, dar eroii și împrejurările sunt diferite, impregnate acum de formele și culorile universului creștin.

Oare și în legendele noastre metamorfozele sunt ireversibile? În cele care arată cum au apărut florile pe pământ, schimbarea este făcută fie ca să pună capăt unei pasiuni mai presus de fire ori unei tristeți fără leac, fie din răzbunare. Cei care pot să schimbe oamenii în flori sunt Dumnezeu, Luna, Mama Soarelui, Vremea, Ursita, Soarele, în care pot fi deslușite urme ale zeităților păgâne: Diana, Cronos, Apolo... Faptele se petrec însă în vremuri mai apropiate, uneori chiar în timpul istoric. Floarea soarelui este fiica lui Ștefan cel Mare, „temutul stăpân pământean"[4], și s-a născut lipsită de darul vorbirii; o vrăjitoare bătrână îl sfătuiește pe vodă să invite la ospăț Soarele, „un făt-frumos cu plete de lumină", iar la sfârșitul mesei, fata să-i ceară o sărutare, care o va vindeca. Dar Luna, nevasta Soarelui, geloasă, o preface pe fată în floare, iar Soarele o „ia pe palmă" și o sădește în grădină. O altă poveste[5] spune că o fată de împărat îndrăgostită de soare este pedepsită pentru îndrăzneala ei de Mama Soarelui, care o preface într-un „bob de sămânță" și o zvârle-n vânt, iar vântul o lasă pe pământ, să crească și să-nflorească, semănând cu soarele la chip. Crinul alb și roșu au fost, spune legenda, o fată și fratele ei prefăcuți de o vrăjitoare în flori. Frați, însă vitregi, erau și ghiocelul și brândușa; de aceea, spune legenda, ghiocelul răsare primul, cât încă nu s-a topit zăpada, ca să-și caute sora. Despre floarea primăvăratică numită brebenel, o legendă spune că era o fată urmărită de „păgânii" turci, pe care Dumnezeu, ca s-o scape, a prefăcut-o în floare; în altă poveste, brebenelul este un bărbat: obsedat de gândul morții, îl roagă pe Dumnezeu să-l prefacă în brad, apoi în pârâu, și în cele din urmă într-o floare, căreia nu-i moare toamna rădăcina și poate învia primăvara. Lăcrămioarele au ieșit, se spune, din lacrimile unui cioban care plângea după fluierul pierdut, sau din ale unui „voinic fără părinți", care a străpuns cu săgeata piciorul unei păsări, fără să știe că era chiar ursita lui, iar Dumnezeu se îndură de lacrimile lui și le preface în flori. Romanița și tufănica au fost fete de împărat, ca și zoreaua care era îndrăgostită de Luceafărul de seară; soarele o face sămânță și o aruncă-n vânt, vântul o duce și o seamănă sub ceardacul casei părintești... Și aceste metamorfoze sunt ireversibile: nimeni dintre cei schimbați nu mai poate redeveni ce a fost. Nici brebenelul nu se mai poate face om, nici tufănica și romanița fete de împărat.

*

Biblia povestește că în momentul Creației, Dumnezeu a zis: *„ Să puiască apele puiță de ființe vii; și păsări să zboare peste pământ în largul tăriei cerului!"* Apoi: *„Să scoată pământul ființe vii, după felul lor: dobitoace, târâtoare și fiare sălbatice, după felul lor."*[6] Prin puterea lui Dumnezeu, apele și pământul au scos din sânul lor făpturile. Cu omul a fost altfel, Dumnezeu l-a făcut, după chipul și asemănarea lui, *„din țărână luată din pământ, și a suflat asupra lui suflare de viață și s-a făcut omul întru suflet viu"*. În ebraică, *adam* înseamnă om, iar *adămă*, pământ.[7] Biblia în limba franceză[8] este ceva mai explicită: *Le Seigneur Dieu prit de la poussière et en façonna un être humain. Puis il lui insuffla dans les narines le souffle de vie, et cet homme devint un être vivant. „Domnul Dumnezeu luă puțină pulbere și făcu din ea un chip de om. Pe urmă îi suflă în nări suflul vieții, și acest om deveni o ființă vie."* Însă pământul era pustiu: *„...încă nu era nici un copăcel, și nici o buruiană încă nu odrăslise, pentru că Domnul Dumnezeu nu trimisese încă ploaie pe pământ/.../; ci numai un abur ieșea din pământ și umezea toată fața pământului."* Prima grădină de pe lume a fost sădită de însuși Dumnezeu, în Eden, și locul udat de apele unui râu a devenit raiul *„cu tot soiul*

de pomi plăcuți la vedere și buni la mâncare, precum și pomul vieții în mijlocul raiului și pomul cunoștinței binelui și răului./.../Și Domnul Dumnezeu l-a luat pe omul pe care-l zidise și l-a pus în rai ca să-l lucreze și să-l păzească." Nimeni nu-și poate închipui Raiul ca deșert, dimpotrivă, însuși numele de Paradis vine de la un cuvânt arab care înseamnă grădină, iar Biblia spune că e plină de pomi roditori, dar și de ispita cunoașterii și a nemuririi. Ce arbori creșteau în grădina Raiului? Putem face doar presupuneri. Raiul e pentru unii „grădina împrejmuită", livada cu rodii dulci, și pe margini tufișuri înmirezmate, ori pur și simplu grădina cu pomi, ale căror nume nu le mai știm. Îmtr-o legendă numită „Histoire d'Adam", se povestește că Îngerul care păzea Paradisul i-a dat lui Seth, fiul lui Adam, trei semințe de arbori cerești: de cedru, de pin și de chiparos. Dar poate că în Rai mai erau și alții? La urma urmei, fiecare și-l închipuie după dorința și puterile lui, fie cu copaci din aur și pietre prețioase, fie încărcați, în același timp, de fructe, frunze și flori ca o garanție că belșugul nu se va sfârși niciodată. Oricum ar arăta, un lucru e sigur: Raiul e o livadă. Livadă, cum spunea cineva[9], vine de la *olivetum* latin, livada de pe Muntele Măslinilor, unde s-a rugat Iisus, însă la noi nu mai sunt în ea măslini, ci meri, peri, vișini, cireși și pruni.

În fine, în grădina din Eden, Dumnezeu s-a așezat la lucru și a modelat din lut, ca pentru amuzamentul unui copil, chipuri de animale și păsări, și i le-a arătat omului, ca acesta să-i pună fiecăruia nume.

De la antici prin Biblie, până în ziua de azi, singura materie din care pot răsări oameni e pământul, nămolul, noroiul. În vremuri vechi, omul nu era o lucrare a zeilor, doar de vreo două mii de ani încoace credem că, pentru a-l plăsmui, însuși Dumnezeu și-a murdărit mâinile cu lut. Pentru Pliniu pare să fie de la sine înțeles că oamenii erau „copiii pământului", de vreme ce Terra era mama tuturor, însă Ovidiu în „Metamorfoze" presimte suflul unui Dumnezeu-creator, care a făcut ordine în haosul inițial:

„Un zeu, arhitectul suprem al universului,
Sau firea însăși, întrecându-se pe sine,
În sânul Haosului întunecat,
Despărți cerul de pământ, pământul de ape,
Și de aerul greu curăți lumina,
Apoi, acest zeu, oricine-ar fi fost el,
Rândui pretutindeni elementele lumii,
Mâna lui rotunji în orbis chipul lumii.
Și omul apăru, fie că o ființă divină
I-a dat viață prin suflul din sânul ei,
Fie că Terra încă tânără și de Eter abia despărțită
A îmbibat cu viață acest nămol mai de soi,
Și un Titan, știutorul fiu al lui Iapet,
După chipul zeilor modelatori de lumi,
L-a plămădit cu degetele din pământul cel rodnic..."[10]

Poate că această *presimțire a lui Dumnezeu* a făcut ca Ovidiu să fie pus în primul cerc al Infernului dantesc, în Limbul unde stau cei „nici fericiți, nici triști", drepții care nu l-au cunoscut pe Hristos, loc ambiguu, fără speranța raiului, dar fără chinurile infernale, unde era sortit să rămână veșnic Virgiliu însuși, alături de alți poeți antici, Homer, Horațiu și Lucan.

Cum îmi închipui eu, după 2000 de ani, aceste lucruri? Nu cred că știu mai mult decât Bătrânul Pliniu sau decât Ovidiu Naso. Trebuia un suflu dumnezeiesc pentru a face o făptură diferită de restul naturii, o ființă care se poate gândi pe sine, cu toate neputințele și limitele sale, depășindu-le prin însuși acest gând care-l pune mai presus de propria slăbiciune. Spre deosebire de om, o pasăre nu știe că e pasăre, nici că e albă sau gri. Echilibrul fantastic al lumii, nimic nu-l explică în afară de forța unui zeu. Cred că la întrebarea „cum a apărut lumea, cum a fost creat omul", s-ar obține azi cele mai diverse și mai năstrușnice răspunsuri. La fel și la întrebarea „cum e viața de dincolo": una din două, ori neantul, ori necunoscutul absolut, un contrast încă nedezmințit între răcoarea din grădina Paradisului și arșița iadului.

(Fragmente din cartea „PĂSĂRI, CURȚI ȘI GRĂDINI.O ISTORIE NATURALĂ A BUCUREȘTIULUI", tipărită recent la Editura BLASSCO, București)

Note:

1. Ovide, Les Métamorphoses, versiunea franceză a lui de Saint-Ange, Paris, 1808. În tipărituri, apar cele două grafii ale numelui.
2. După Fustel de Coulanges, La Cité antique. Librairie Hachette, Paris, 1900.
3. Traducere liberă după Ovide, Les Métamorphoses, versiune franceză de Saint-Ange, Paris, 1808.
4. „Legende despre flori și păsări", după Ioan Adam, „Foaia poporului", 1902
5. loc. cit., după Tudor Pamfile, „Cerul și podoabele lui".
6. Biblia cu ilustrații, versiune de Bartolomeu Valeriu Anania. Editura Litera, București, 2011.
7. ibid., nota traducătorului.
8. La Bible, Alliance Biblique Universelle, 1996.
9. Andrei Ionescu, „Livada, lăstarul, butașul și pârga", în revista Cultura nr 414, 21 martie 2013.
10. După „Les Métamorphoses d'Ovide, traduites en vers, par Saint-Ange. Deterville, 1800; versiune românească proprie. Ange-François Fariau de Saint-Ange (1747-1810), profesor de „Belles-Lettres" la Școlile centrale din Paris, poet și traducător. Lat. *orbis* - cerc, glob, sferă, univers; „lumea are forma unui glob perfect", spune și Pliniu cel Bătrân, în Istoria naturală, cartea a II-a.

✍ Ion POPESCU-SIRETEANU

Păstrarea și cultivarea limbii (XX)

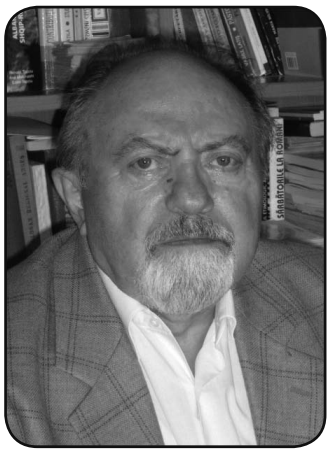

Argument

Rupți de lume

Anii se vor duce fără mine, să se-adune undeva departe. Noi vom fi doar umbră de ruine, înserări mirate și deșarte...

Rupți de **lume**, poposiți sub glie, vom dormi ca niște voci pierdute și doar ploaia, bântuind țărâna, va cerca pe ochi să ne sărute...

Te-ai ivit

Te-ai ivit din senin, mângâiere venită către amiază, pe când sufletul meu zbrehuietic nu-și găsea loc de popas.

Timpul încă suia spre cumpăna apelor și eu suiam pieziș, dealul durerii, copleșit de oprelişti și zloată.

Dar suiam dealul spre cumpăna apelor, să cuprind cu ochii codri și zări, poet însetat de **lumina** unor zile promise...

Ion Popescu-Sireteanu

I. Cuvântul l u m e

Moștenit din lat. **lumen** este substantivul **lume,** pl. **lumi.**

Un sens vechi al cuvântului este „lumină”.

Din mulțimea de structuri frazeologice cuprinse în **Micul dicționar academic**, am reținut **a ieși la lumină** „ a ajunge la un loc larg, deschis”, dar și „a lămuri, a clarifica ceva”. **De când lumea și pământul** „din totdeauna”, dar **cât îi lumea și pământul** înseamnă „veșnic” sau „niciodată” **În fundul lumii** are sensul„departe”, dar **din fundul lumii** înseamnă „de departe”. **Peste lume** are sensul „foarte departe”. **A lua lumea de-a lungul și de-a latul** – a cutreiera lumea. **A înconjura lumea toată** – a colinda lumea, a călători mult/ și în locuri depărtate. **A se duce, a pleca în lume, în lumea largă, a-și lua lumea în cap** = a pleca departe, fără țintă, spre a scăpa de cineva sau de ceva. **Doar nu piere lumea** se spune când nu sunt mari dificultăți în realizarea a ceva. Când cineva este foarte fericit, se zice că **toată lumea este a lui**, iar când zici că cineva **doarme ca dus pe lume** înseamnă că doarme adânc. **Vântură lume** este apreciere ironică la adresa unui aventurier, derbedeu.

Lumea veche este partea de lume cunoscută înainte de descoperirea Americii și **Lumea nouă** este formată din ele două Americi și Oceania.

Prin **lumea tăcerii** înțelegem adâncurile mărilor și oceanelor. **Pentru nimic în lume** înseamnă„cu nici un preț”, iar **a fi** sau **a trăi în lume** înseamnă „a exista, a fi în viață, a fi orientat în lumea din jurul nostru”. Prin **a veni pe lume** ori **a deschide ochii în lume** înțelegem „ a te naște”, iar **a se duce din lumea aceasta** sau **a se duce pe ceea lume** înseamnă „a muri”. **Lumea albă** este lumea în care trăiesc oamenii, iar **lumea neagră** este lumea în care trăiesc duhurile rele. **A se duce fiecare în lumea lui** = a-și vedea fiecare de treburile lui. **A nu ști pe ce lume se află** = a nu avea conștiință clară, a nu ști ce e în jurul său, a fi zăpăcit dar și a fi foarte fericit. **Când ți-e lumea mai dragă** este timpul sau un timp când te simți cel mai bine. **Se ia** sau **se dă după lume** cel care face ceva cum fac și alții, dar **poartă lumea pe degete** cel care induce în eroare, care păcălește, care își bate joc de oameni. **A fi în rând cu lumea** sau **a fi în rândul lumii** înseamnă „ a fi ca și ceilalți oameni, a face la fel”, iar **a fi în lume** are sensul „a întreține relații sociale”, însă **a ieși în lume** ori **a scoate capul în lume** înseamnă „a nu sta izolat, a nu fi foarte retras, a intra în societate”.

Este **om de lume** cel care iubește petrecerile, așa cum **cântece de lume** sunt cântecele de petrecere, de dragoste.

Expresia **a fi** sau **a ajunge de râsul lumii** se referă la starea de degradare a cuiva. **Frumoasa lumii** este cea mai frumoasă dintre femei.

Din familia cuvântului **lume** fac parte derivate precum **lumesc, lumească** „ceea ce aparține lumii”, „propriu vieții omenești”, „glumeț”, „(cântec) de petrecere, ori lumeț, lumeață”, cum este „omul căruia îi plac viața, petrecerile”, „căruia îi plac femeile”.

Și aromânii au cuvântul **lume** în contexte precum: **trapse tu lumea alantă** = porni în lumea cealaltă; muri; **lumea-i scară: altu si-alină, altu**

dipune = lumea e o scară: unul o urcă, altul coboară; **om di lume bună** = om de societate bună; **cum mor lumea** = cum mor oamenii. Meglenoromânii au forma **lumi**. Prezentăm câteva contexte preluate din Th. Capidan, **Dicționar meglenoromân**, București, 1935, pp. 174-175: **Un tabur di lumi** = un batalion de oameni; **mănca lumi** = mânca oameni; **peza lumiĭa** = râsul lumii.

După aceasta scurtă prezentare a cuvântului **lume**, urmează cuvântul fundamental **lumină**.

II. Cuvântul românesc l u m i n ă

Este cuvânt moștenit din latin. **lumina**. În **Micul dicționar academic** este definit ca „Radiație electromagnetică emisă de corpuri incandescente, cu sau fără flacără sau luminiscență care impresionaeză ochiul” și „efectul acestei radiații”. În limba veche se folosea forma **lucoare**. Se zice **limpede ca lumina zilei** când vorbim de ceva incontestabil, **clar**, **evident**; **a se bucura de lumină** = a se bucura de viață; **A vedea lumina zilei** = a se naște, iar **a nu mai vedea lumina zilei** = a orbi; **a ieși sau a scoate pe cineva la lumină** = a scoate pe cineva dintr-o încurcătură; a ajuta pe cineva să dobândească o situație. **A lucra la lumină** înseamnă „a lucra noaptea la lumină”. **A aprinde lumina** = a înțelege; **a stinge cuiva lumina** = a omorî pe cineva, dar expresia **a pune lumina sub obroc** are sensul „a ascunde adevărul”. **A căuta ceartă cu lumânarea** = a căuta ceartă cu orice preț. **Lumina de veci** este lumânarea care va arde mereu pe lumea cealaltă. Prin **lumina morților** se denumește lumânarea înaltă care se aprinde lângă sicriu.

A ține lumina sau **lumânarea cuiva** = a fi naș cuiva, dar și a asista la moartea cuiva punându-i în mână o lumânarea aprinsă. **A nu avea parte de lumină** = a muri singur, fără să-i țină cineva lumânarea aprinsă. **A-i fi cuiva drag ca lumina ochilor** = a-i fi cuiva foarte drag. **A îngriji, a păzi, a feri pe cineva ca pe lumina ochilor** = a păzi , a îngriji pe cineva cu multă atenție.

A fi lipsit de lumină sau a-și pierde lumina = a nu vedea.

Lumină-de-pădure este un nume al licuricilor. **La lumina mare** înseamnă în văzul tuturor, fățiș. **A da lumină** = a lumina. **A pune într-o lumină bună** sau **rea** sau **urâtă** = a scoate în evidență aspectele pozitive sau negative din viața sau din activitatea cuiva. **Lumină** înseamnă și fericire, dumnezeire, explicație, cultură, educație, adevăr moral. Termenul are și alte valori cuprinse în **MDA**.

Dintre numeroasele derivate ale acestui cuvânt, reținem câteva: luminiș care înseamnă „suprafață fără arbori în interiorul unei păduri” sinonim cu poiană, „porțiune de cer senin; pată de lumină”. **Lumesc** este „ceea ce aparține lumii”; „care aparține mediului în care se manifestă viața omenească”, sinonim cu **omenesc**, **pământesc**; „propriu vieții omenești. **Cele lumești** se referă la toate câte aparțin lumii, „în legătură cu viața de pe pământ”, iar **boli lumești** este alt nume pentru **boli venerice**. **Lumeț** este cel căruia, îi place viața, societatea, iubitor de petreceri, de cântece, de aventuri de dragoste, căruia sau căreia îi plac femeile sau bărbații.

Verbul **a lumina** se referă mai întâi la aștri, la alte surse de lumină; a fulgera; a revărsa lumină asupra unui lucru; a folosi o sursă de lumină într-un spațiu întunecat. Se spune **a se lumina de ziua** = a se face ziua în zori; a se ivi zorii zilei; a se însenina; a se clarifica cineva sau ceva. **A lumina calea** sau **drumul cuiva**; a înțelege ceva mai bine. **Săptămâna luminată** este săptămâna dintre Duminica Paștelui și Duminica Tomii.

O seamă de plante au nume derivate de la lumină: **luminea**, **luminița nopții**, **lumină de munte**.

Aromânii au cuvântul **luńină** folosit în contexte precum: **și-ț fați luńină** = să-ți faci lumina; **și-avea vindută ș'luńina** = își vânduse și lumina = își sacrificase totul. Între derivate avem **luńinedzu** „a lumina” și **luńinos** „luminos” (**Dicționarul dialectului aromân** de Tache Papahagi).

Lecția de sincretism

Școala de pictură

puțin galben
puțin ocru
o umbră de tristețe aburul unei lacrimi
irizarea unui gând
forma unui cuvânt nerostit
furia valurilor în furtună
marea cu ecou de obsesie
din nou puțin galben puțin
verde
stins
plimbarea în expoziție aproape că poate începe

Marian STAȘ

Bogdan ULMU

Crêperiile...și delicioasa *Suzette*...

Citeam un articol, în *Oglinda Literară* (revista condusă de amicul meu Gh. Neagu), scris de un împătimit al cuhniei din Israel, domnul Adrian Irvin Rozei. Rîndurile domniei sale mi-au produs o dublă meditație și o nostalgie: în primul rînd, deplîng soarta acestor restaurante/cofetării din titlu; nu știu dacă există azi, în 2015, măcar zece, pe toată întinderea mioritică!(și unele se mai numesc, vai!, barbar, *Clătitărie*!). Apoi, mi-amintesc cu tristețe de faptul că un amic, Dudu S., a încercat acum vreo cincisprezece ani, să deschidă o creperie în Copou, într-un vad bun, teoretic, deoarece pe-acolo treceau zilnic, mii de studenți și profesori. După două luni, a dat faliment. Culmea! Într-o țară în care ai crede că locuitorii mănîncă zilnic, clătite! (de altfel, străinii sunt oripilați de faptul că 70% dintre restaurantele românești oferă, la desert, numai clătite și înghețată!).

Nostalgia ține de anul 1975, cînd am mîncat, prima oară, minunata *Crêpe Suzette*, la restaurantul *Intercontinental,* din București. Precizez: pe vremea aceea parcă nu-ți venea să intri-n *Intercontinental*! Era hogeacul străinilor, plin de securiști, foarte scump și selectiv în privința clientelei...Cumpăram des, de la cofetăria aflată la parter, torturi de fructe indimenticabile! Și bușeuri cu ciuperci și cașcaval! Și multe alte minunății!

Revin: am luat, în primăvara lui 1975 un avans pe prima mea cărticică – vreo 5.500 de lei. Erau cam trei-patru salarii. Și am vrut să văd cum e prăjitura cu pricina. Am tras de o prietenă să mă însoțească, treisferturi de oră: îi era frică să intre-n *Intercontinental*, deoarece lucra la Radio, la redacția pentru străinătate, și știa că hotelul e înțesat de „băieți cu ochi albaștri”. Eu nu lucram nicăieri, eram student, deci nu aveam prudențe. Am urcat, la etajul 20, cred. Era un restaurant minunat! Cu ospătari stilați! Cu meniuri amețitoare! Cu muzică liniștitoare...

Am băut ceva bun și am cerut clătita cu pricina. Ni s-a adus masa caldă, lîngă masa noastră...rece. S-a preparat la vedere, la flacără vie a *fondue*-ului și la lumina lumînării de pe masă. Desertul a fost minunat, dar a rămas, în memoria-mi imperfectă, surclasat de *ritualul* preparării...

Ca să nu-mi forțez mintea & imaginația, prefer să vă ofer rețeta adaptată de mine ...via Adrian Irvin Rozei, care a asistat la spectacolul culinar într-un local superior din *Gare de Lyon*, poarta de intrare în Paris: „...Șeful de sală, sub privirea admirativă a ospătarului, care intervenea în momentele cruciale – avansînd o lingură, o portocală, sau o sticlă de alcool, exact ca-ntr-o sală de operație, în care profesorul-chirurg este asistat de învățăceii lui, a extirpat din buzunar o cutie de chibrituri și a aprins reșoul. Într-o tigaie de aramă a amestecat zahărul și untul și, după ce s-au rumenit bine, le-a înecat cu conținutul unui pahar de suc de mandarine, proaspăt stoarse de asistent. După care a adăugat trei linguri de *CuraÇao*. A început o lungă operație de reducere a lichidului astfel format. La un moment dat, șeful a adăugat o cantitate de *Grand Marnier* și a dat foc întregii preparații. Astfel, sosul format – care acum devenise o pastă închisă la culoare, era flambat la suprafață și menținut la temperatura necesară de focul reșoului de sub tigaie. Între timp, asistentul a adus aluatul pentru clătite confecționat pe bază de făină, zahăr, ouă, lapte, unt, în care adăugase, la final...un pahar de bere. Cu o dexteritate demnă de un scamator, șeful de sală a realizat cîteva clătite pe care le-a pliat în patru și le-a muiat în sosul caramel obținut, lăsîndu-le să se înbibe bine. Clătitele, astfel rumenite, au fost așezate cu grijă pe o farfurie, presărate cu zahăr pudră, înecate în caramel; după ce au fost stropite cu *Armagnac*, li s-a dat foc. Ansamblul, a fost prezentat fiecărui comesean”...

Unde mai găsim, azi, un asemenea preparat?

Cît despre Suzette...se pare că a fost o actriță a Comediei franceze (1853-1924). Dacă o fi meritat un asemenea deliciu, nu mai știm...

Morala: hai să-l facem, că nu-i greu!...

✍ Gruia NOVAC

CRONICI LITERARE

(despre: Marian Staş, George Irava, Constantin Chiriță, Toma Michinici, Oana Andrei Pavăl)

El, *oskar*, așteaptă…

(Note pe mașneta volumului *Sensul jocului secund**, purtând semnătura lui Marian STAȘ)

Poate semăna a concluzie (și ce dacă!), dar volumul poetico-eseistic al lui **Marian Staș**, structurat în trei părți – *răni de gând* ● *golful francez* ● *arderea pe rug* – tăinuiește între cele două carapace ale unei fabuloase scoici un admirabil mărgăritar alb-strălucitor, fantezie care, la rigoare, dă sens căutărilor din încercarea descifrării „corolei de minuni a lumii". Iar în sprijinul cercetătorului-filosof va veni mereu *oskar*, care-l va și însoți. *Tăcând, așteptând!…*

Marian Staș, scriitorul care a cunoscut, la propriu, lumea, alergând peste meridiane fără să-l intereseze paralele, este autorul unei cărți trăsnite, poate puțin și din intenția vetustă, ușor epigonică, în stilul fiilor eroilor antici greci, de a ne spune că el nu e, la rigoare, un *litterosus*, când, de fapt, toate textele, absolut toate, nu numai eseurile, îl contrazic. Dar tocmai acest procedeu stilistic îl urcă pe autor în ochii cititorului adevărat, pe care-l obligă să aprofundeze versurile și ideile dacă vrea să aibă voluptăți furtive. În clipa în care Tu, cititorul însemnat puțin mai sus, constați că soluția *in rem* poate deveni nesperat definiție mundană, dispare orice îndoială asupra harului scriitoricesc al poetului. Argumentul clar e aici, iar lectorul în stare să foreze rapid și sintetic va fi *îmbrățișat* de satisfacția descâlcirii amestecului aparent de raționamente prefigurând o concluzie logică. *„Incantația/sub semnul șarpelui/ sufletul meu despicat/pe spirale de lumină// transcendența semnelor/sfârșitul continuu// spiritul meu/agregat în stare poetică//mistic/ asumat/blestemul contopirii"* (hug, pag.17). Nu-mi închipui cât exercițiu existențial va fi adunat creatorul, dar, amplificându-și efortul prin exarcebarea alter ego-ului, *oskar*, conștientizează că „trecerea prin lume se situează pe un alt curs […], pe Calea unde eu nu pot privi decât cu ochii senini, dar triști ai bătrânului obsedat de imaginea mării sau, mai bine spus, împăcat cu calmul ei infinit… împăcat cu adâncul mării, cu adâncul cerului și cu Dumnezeu…" (pag.6). Deja, ideologia tematică a lui Marian Staș se afirmă, teritoriul ei împrumutând ceva din mobilitatea ambitusului unei voci. *„Fată frumoasă fată tristă/eu nu sunt decât/**Însoțitorul**"* (pag.34).

Cele 56 de poezii ale gânditorului întru școlirea generațiilor de acum și de mâine sunt ca niște circumcizii ale căror profunzimi îi activează al treilea ochi, *„știind în fiecare secundă ce fac/ dorind în fiecare secundă ceea ce fac/văd lobsang/ simt totul în palme ating mângâi/sunt acolo/și nu mă pot mântui decât astfel"* (pag.166), pentru ca astfel, și numai astfel, să aibă revelația *„credo-ului pentru starea poetică"* după care tânjește *„ars sub semnul transfigurării/asediat tandru/ conștient/lucid/când portretele se expun violent/ în tablouri fără rame/la ora unui timp/răstignit pe sine însuși/mântuit prin păcat/iertat prin lacrimi/ mărturisit prin cuvânt"* (pag.168).

Versurile din secțiunile I și III sunt permanente capcane pentru superficialii nătângi, însă genuni pentru cei care acceptă *„exilul în sine"*, fără a mai aștepta verdictul înscris pe-o scoică de lumea ce n-a cunoscut nicicând dulceața ostracizării… *„ pe ciobul meu de lut/un singur vers/**exilul în sine**"* (ostrakon, pag.7).

Deasupra ritmului *incantator* al versurilor sale, versuri elită fără a fi elitiste, care-i ține la distanță pe prostănaci, stau eseurile adunate în secțiunea II ● *golful francez* (pag. 67-150). Apelând repetat la prosopografie, figură de compoziție deloc rară dacă e folosită în contextul potrivit, Marian Staș trudește la înfăptuirea personificată a *Însoțitorului*, căruia-i și aduce un *elogiu*, întrucât el este *Călăuza „menită să-ți poarte gândul și să te facă să pășești pragul Zonei Crepusculare, acolo*

*unde nu ai voie să pășești singur. El, **Însoțitorul**… Ea, **Călăuza**… El, oskar, cel a cărui listă nu conține, de multe ori, nici un nume… sau conține doar unul singur…"* (pag.69). Altfel, probabil, nu am trece prin lume. „Sunt rând pe rând stăpân și sclav și hotărăsc și sunt hotărât în aceeași măsură în care celălalt hotărăște în privința mea și se lasă hotărât de mine" (G. Liiceanu, pg.69), dar „Și buni și răi, și mai puțin buni și mai puțin răi, toți laolaltă, toată Echipa cu care, vrem nu vrem, trecem prin lume…" (C. Țoiu, pg.70). Și completez: „Fiecare se întâlnește cu ceea ce, conștient sau inconștient, caută" (E. Sábato, pg.71).

Toată secțiunea II, cum de altfel întregul volum, poartă însemnele unei bogoslovii pravoslavnice, nu ca efect al vreunei crize existențiale, ci din credința că „în fața lui Dumnezeu însuși, între El și sufletul meu șezând, simplu, foaia de hârtie și sentința sincerității în cuvântul scris […], abia aici sunt eu însumi, ispășindu-mi canonul: *răstignirea între poem și proiect, răstignirea întru celălalt…"* (pg. 79-80). O asemenea confesiune, vaticinară întrucâtva, a fost făcută în urmă cu ceva peste două decenii (1994). De atunci, zări diverse a cunoscut, lumi în extaz și altele în degringoladă, *Calea* însăși a poporului său a privit-o atent în probabila lui renaștere. Și-a mai schimbat ceva din *Crez*, a mai adăugat ceva esențial, a mai renunțat la ceva inutil? Cartea de acum *a văzut* lumina tiparului în 2014. Este, pentru mine, indicatorul consecvenței, marca seriozității și dovada gândirii verticale a unui autor care cunoaște valoarea cuvântului tipărit. *Salvi se stesso!*

Cele șaisprezece eseuri ale lui Marian Staș sunt cu adevărat magnanime, ele putând onora orice prozator. Ca formă, ne apar drept notații ale unor considerații personale, toate cu caracter reflexiv, în care spiritul, impresionist, e agil și curios, prilejuindu-i scriitorului exersarea celor mai felurite și profunde teme. E agreabil să sintetizezi temele iscate, desfoliate de scriitor, inaccesibile multora, mai cu seamă, în ciuda unor mici dificultăți, că în final ai clar senzația unei satisfacții. Iată: Marile Taine ale Lumii, Vârsta cea Mare, Calea Robilor unei Idei, Marea Celor Mai de Preț Iluzii, Timpul, Dragostea, Flacăra roșu-violacee a Pasiunii, Cuvântul, Floarea, Anotimpul primăvaravaratoamnaiarna, Munții, Apa cea Mare, Mirajul visului, Obsesia visului, Keep on running, Amintirile, Strada, Ori *ești*, ori *nu meriți să fii!* Și altela încă.

N-ar fi foarte elegant să fac un top axiologic al creațiilor-eseu din volum. Dar, apărat de decența unei deontolgii la îndemână, voi încerca să formulez o opinie. Reflecția *Golful francez* (pg.113) e o creație model, doar impresionistă însă, o lamentare a cărei cauză cade în neant. Deși a dat numele unei secțiuni a cărții, rămâne un exercițiu stilistic în stare să potențeze convingător „sentimentul obscur al scufundării fizice într-un adânc elementar, primordial". M-au frapat câteva descrieri senzualiste, dar decente, evidențiind forța observației, a amalgamului de întâmplări flagrante, dar care, ordonate, nutresc imaginea unui întreg coerent. *„Și fiecare corp este obraznic conștient de existența sa, de faptul că **se arată** celorlalți. […] Nevăzutele herghelii marine, galopul nebun, amețitor, împreunarea disperată a corpurilor, înlănțuirea, dragostea, **Actul**… Săruturi, mângâieri, efortul suprem de a-l domina pe celălat lăsându-te tu însuți dominat… Apa… Focul… Cerul… Pământul… o perpetuă nuntire, o infinită dragoste. […] Drumul, mereu neștiut și mereu reînvățat, în doi, drumul către buricul lumii, jos, mai jos, adânc, mai adânc… mătasea învolburată de efort, tremurând înfiorată… sărutul nepământesc… sărutul… jos, mai jos… adânc, mai adânc… Brusc, țipătul țâșnit spre cer… bucuria triumfului… abandonul de sine…"* (pg.115).

Poate că în totalitate ar trebui ca eseurile lui Marian Staș să fie remarcate. *An Nou* (pg.81), de pildă, amintește că infinite semantici au sentimentele din noaptea dintre ani, când, pentru câteva clipe, suntem cu toții părtași aceluiași gând: că *ne petrecem*… Într-o altă „poveste", *Balada nisipurilor* (pg. 84), visurile nu se vor împlini nicicând, fiindcă apare nevoia opririi la un cap de pod *dincolo de care*… La pagina 118 te așteaptă *Interogatoriu*. E ca un frison care chiar și când nu se repetă, îl simți. Dar cea mai realizată creație, beletristică în toată puterea cuvântului, este *Anotimpurile de aur ale lui Cumpănă* (pg.90). Pe tema mării ca obsesie universală, prozatorul țese o narațiune simplă, cu acțiune plasată pe litoral, cu scene aparent banale însă vii și nu lipsite de semnificație. (- *N-am cu cine să mă-ndemn, Cristosu' ei de viață; tra-ag*

așa, ca boul toată ziua, hămălesc ba cu butelia, ba cu piața, spăl, calc, gătesc, sunt om la toate, mă-sa-n cur de treabă căcălită!… Aveam acum o femeie să mă ajute, alta era afacerea, mă mai odihneam și eu, că am muncit toată viața ca un rob; pe urmă mă apucam iarăși, mai cu spor…”) Altfel spus, toate cuvintele iau parte la întregirea contextului, generând înțelesuri noi, potrivit cu locul pe care-l ocupă în ipostaza deja intuită. Intervențiile – ai zice întâmplătoare – ale autorului modelează textul spumos pe măsură ce-l străbat, făcând astfel din povestire un pretext socio-psihologic, răscolind parcă *„apa vieții, în curgerea ei fără istov peste…”* Stilul domniei-sale, original, aproape inconfundabil, sporește expresivitatea comunicării, apropiindu-l pe cititorul înzestrat de modernitatea unei retorici care-și etalează originalitatea prin creșterea valorii logice a frazei poetice.

Destui cunosc rezultatele eforturilor de cercetător ale universitarului Marian Staș în domeniul prefacerii sistemului educațional românesc. Volumul *Sensul jocului secund* nu numai completează truda cotidiană firească a **Celui** obișnuit cu rigoarea, ci sprijină consolidarea în oglinda conștiinței noastre a imaginii naturale (brute*!*) a lumii, stabilizând-o în alcătuirea cea mai catifelată, cea mai rafinată.

Marian Staș este scriitorul care tăinuiește între cele două carapace ale unei fabuloase scoici un admirabil mărgăritar alb-strălucitor, însoțit de „secundul” *oskar*. *Tăcând, așteptând!…*

***** Marian Staș, *Sensul jocului secund*, Editura BMI, București, 2015, 177 pagini.

Anotimpul împăcării cu Sine!

(*Laudatio pentru George Irava*)

Gândirea românească, din ancestral încoace, iar fenomenul nu dă semne că s-ar sfârși, a păstrat și cultivă vorbe și expresii adânci, pentru a demonstra mobilitatea spiritului și forța judecății. Ca de altfel la toate popoarele.

Nu ne este necunoscută expresia *„Urma alege”* sau *„Ce-ai semănat, aceea vei culege”*, cu alte vorbe, sfârșitul este într-un raport direct cu începutul, devenind o consecință a acestuia. Ea poate semăna a laudă, dar și a condamnare. Rădăcina afundă a acestor zicale trebuie căutată înapoi, în maxima lui Ovidius, probabil primul poet al neamului nostru, care-și odihnește trupul în pământ tomitan, la malul Mării, maximă care sună așa: *FINIS CORONAT OPUS*. „Sfârșitul încununează opera”. Unii dintre dvs. vă mai amintiți că fabulistul La Fontaine, în *Vulpea și țapul*, are un vers echivalent: „In toate treburile, să luăm în seamă sfârșitul”, *En toute chose il faut considerer la fin*, după cum și-n alte limbi găsim afinități de sens flagrante: *Tout est bien qui finit bien* sau *Ende gut, alles gut*, Sfârșit bun, toate bune. (*„Lucrul bine făcut”*, vorba unuia Johanis*!*).

Zicala aceasta, cu toate substraturile, semnificațiile și încrengăturile ei, nu poate fi probată, în contextul nostru de acum și în cerința imediată a unei sentințe, decât cu cazul, fericit și sobru în seriozitatea lui imanentă, numit *George IRAVA*.

Pentru mine George IRAVA este *Poetul* serios până la pedanteria atingătoare de exactitate a rigorii și artisticității, în care până și licențele sunt planificate, dar plantate cu parcimonie.

Mi-e foarte lesne să aplic metoda critică oricărei dintre creațiile domniei-sale iscate și cizelate în zeci de ani. N-o voi face, mai cu seamă că cei interesați de opera dumnealui și de criticii săi au putut să observe – uneori cu ușurința invidiei abil mascate – că din ianuarie, 2011 și până în martie, 2015, tuturor celor 7 – șapte - volume de versuri prefețele au fost scrise – cu atenție și pricepere – de subsemnatul, într-o deplină cunoștință a trudei revărsate de creator peste întinsul paginilor. Numai cine nu cunoaște taina transformării întunericului nopții în strălumina din care se iscă, aproape mistic, cuvântul cristic al poeziei, va crede că literatura este un joc amuzant, el nepricepând nicicând că „jocul secund” e fericirea, neprihănirea care conduc întotdeauna spre „Secundus exitus”, adică „rezultatul fericit”, cum zicea înaintașul Horațius.

Volumele pe care vreau să vi le reamintesc*?* Toate la Sfera. *Ce rămâne din tot dorul*, 2011; *Șapte drepturi*, 2012; *Drumul robilor*, 2012; *Sărut mâna, Doamnă poezie!*, 2012; *Balada Prințului Țuțu*, 2014; *În căutarea realității*, 2014; *Anotimpul transcendent*, 2015.

Simpla lectură a titlurilor prefețelor vă va da posibilitatea înțelegerii legăturilor simbiotice dintre creator și critic, cel din urmă ajungând – firesc, fără efort, asemenea incandescenței

nedureroase a filamentului – la convingerea, pe care posteritatea o va confirma, că *George Irava*, este în acest moment și aici, poetul-emblemă al Bârladului. Toți cei care, tacit sau gălăgios, mă vor contrazice au obligația morală de a aduce argumente pertinente și de neclintit, știut fiind că opinia susținând subiectiva formulare „așa cred eu" este aberantă și necinstită.

Așadar, argumentația mea se găsește în chiar formulările sintetice ale prefețelor referitoare la cărțile maestrului: [1] *Am strâns la sân păcatul cel dintâi*, datat 8 ianuarie, 2011, în finalul căruia notam: „Toată poezia lui George Irava e robită unui egocentrism atât de sincer, încât marchează un avatar net, devenind ***stil***. [2] *Cel din urmă gând n-a mai avut contur*, 10 ianuarie, 2012, în care nu mă sfiam să scriu: (Stilul) „Are toate nuanțele somptuozității: bogat și încărcat de lux; măreția simplă poartă o eleganță captatoare de interes; fastuozitatea lui nu e pompoasă, sclipește fără să orbească". [3] *„Sunt un fluture suferind de plecări…"*, 5 martie, 2012, la sfârșitul căreia îmi permiteam să fiu curajos: „George Irava e vulnerabil, ca orice muritor, dar o forță optimistă incurabilă îi dă curajul și tăria de-a rezista. Ce-l susține*?* Gândul că drumul Artei e greu, dar el nu are altă șansă decât a-l urma. Fiindcă tinde să atingă, precum Constantin Brâncuși, *Înțelepciunea*". [4] *Un volum rezervat mirării*, 25 octombrie, 2012, în care către sfârșit subliniez: „Cartea aceasta, *Sărut mâna, Doamnă Poezie*, împlinește o operă și definește un destin. Poetul George Irava e un adulator, probabil printre puținii care sunt, e poetul care știe că salvarea noastră morală începe cu iubirea fața de logosul matern rostit frumos și demn". [5] *Menestrel și Poet*, 19 martie, 2014, prefață cu final neechivoc: *„Balada Prințului Țuțu* descoperă încă o dată chipul de autentic Poet al lui George Irava, întotdeauna sănătos, mereu actual și niciodată fanat." [6] *Poetul care desenează mioare*, 22 septembrie, 2014, în care, mirat ca un măscărici, îndemnam: „Acceptați-l pe Poet, chiar și atunci când «spectator ca la teatru», simte trebuința unui rol de interpretat, al deprimatului, dar e numai o postișă, fiindcă, altfel, e tonic și vertical: *«Cortina a căzut, iluziile dispar./Tot ce-i real se-ntâmplă în culise./ Iubirea-recuzită se-ntâmplă-n vestiar/Din scenă ies cuvintele ucise»*. Ați observat*?* După fiecare vers, punct. Ritmul e sacadat, asemenea mișcării necontenite, care întreține și observația, și meditația." [7] *Al cincilea anotimp, transparent, vine firesc*, 14 martie, 2015, din care frapantă mi se pare și acum aserțiunea: „Dacă ești, Cititorule, chiar cel pe care sper că l-am numit, corect, iubitor de poezie, înseamnă că te va cutremura versul «Uleiul candelei stătea la pândă», cu rezonanțe deopotrivă acute și de afunzime, vers și înfricoșător, și stimulator, mai ales prin frecvența, receptată multiplicat în subconștient, a cuvântului *pândă*. Performanță de poet!"

*

Omul este Poezia, Poezia este Omul. Și totuși, constatarea normală rostită acum nu poate fi aplicată fiecărui individ. *George IRAVA* este însă Omul căruia, fără reținere, îi spun *POETUL*. Nu numai multele sale volume îl recomandă pentru acest titlu onorant, ci valoarea cuvântului dăltuit îl recomandă pentru această așezare ierarhică. Starea de poet nu se câștigă prin sentințe judecătorești, nici prin hotărâri ale vreunei Comisii de Cultură, nici prin jalbe și prin pâri.

Poezia este muncă și har, este modestie și căutare. Este nemulțumirea permanentă de sine și repetarea lucrului care te-a nemulțumit.

Poezia este inexprimabilul exprimat tranșant de *Poetul* Irava, exact ca-n stanța de acum: *..Faceți liniște, vă cer, acum!/Poezia-mi intră-n rugăciune./Tihna lumânării scoate fum./ Nu-nțelege nimenea ce spune.//Trec pe coama zborului cocorii,/Țipând imnul celor care-s duși,/ Și-ngropați în strunele viorii,/Cum se-ngroapă-n cântec un arcuș.//Liniște! Se-nchină un pescăruș."*

Și mi-am îngăduit să fur câteva gânduri viersuite de G. Irava, pentru a-mi fi mai ușoară încheierea: *„Ce sentiment îngăduie o soartă (Ivită din sămânța disperării?/S-o părăsești când nimeni nu te iartă?/Sau s-o păstrezi când toți te dau uitării?// (…) //Să inventăm iarnă-a sărbătorii,/ S-o populăm cu o zăpadă spartă/Pe und'să intre îngerul ninsorii/Ca să ne ceară cea din urmă plată. (…)/*

Doamnă, prinde-mi fruntea și mi-o culcă
În piatra-n care eu mă reculeg,
Până încă nu mi se usucă
Lacrima pe care vreau s-o șterg.
(…)
Doamnă, asta-i toată comedia,
A iubirii noastre și-a trădării,
Mai rămâne să plătim chiria
Pentru patul rezervat mirării."

Ca orice poet mare, și *George Irava* scrie o poezie deschisă atâtor tălmăciri…

Luându-mi-l sprijin, vă fac aceeași mărturisire: „Eu voi da samă de ale mele, câte scriu*!*"

25 Aprilie, 2015

Constantin Chiriță

(Remember)

Debutul său oficial în literatura contemporană e fixat în anul 1949. Titlul nuveletei e grăitor pentru întreaga lui carieră care va urma: *Matei Ion a cucerit viața*.

Constantin Chiriță a avut destinul primului său personaj literar. Timp de 40 de ani, adică până în 1989, anul cotiturii istorice atât de controversate încă, prozatorul nostru a fost un răsfățat al timpului, dedându-se doar talentului său nativ, insuficient cultivat, dar care, exersat în activități desfășurate la câteva publicații, mai ales sportive, lăsând impresia unei permanente speranțe literare. Ăsta e și motivul pentru care nu și-a consolidat studiile, rămânând doar un exersator de stiluri. Adesea chiar a și reușit, impresionând și prin prolificitatea lui auctorială. Nu e chiar puțin să publici aproximativ 18 volume de proză (deși unele sunt reluări îmbunătățite, ca de pildă ciclul „Cireșarii”*!!!*), dar și peste 270 de prezențe reportericești, în reviste și ziare diverse, de la „Luceafărul” la „Viața militară” sau de la „Gazeta literară” la „Scînteia” și „Almanahul literar 1985” (aici, de necrezut, cu „Poeme de dragoste”…)

Disciplinat și orientat (cuvântul nu-l exclude pe cel de „oportunist”), Constantin Chiriță a avut mai tot timpul funcții înalte în lumea scriitorilor români, din mai 1977 și până la revoluție fiind, pe rând, când vicepreședinte, când secretar general al Uniunii Scriitorilor. Decorațiile și premiile literare nu erau o noutate pentru scriitor, acestea veneau cu firescul cu care-și tipărea scrierile în tiraje la care nici cel mai galonat scriitor de azi nu poate visa.

E sigur însă că unele din romanele sale, ceva mai puține decât se așteaptă unii, au avut succes scontat și cultivat cu inteligență. Romanul *Cireșarii*, de pildă, din 1956, care a cunoscut mai multe ediții și dramatizări pentru radiodifuziune, a fost prezentat în sute de școli din România, în prezența autorului, asigurându-și astfel succesul de public cititor adolescentin, elevii regăsindu-se de fapt în personajele romanului, mai ales că acțiunea e plasată chiar în liceul în care el a învățat câțiva ani, „Codreanu”, iar „Cuibul vulturilor” e un toponim existent și azi în terminologia locului în care trăim acum. *Cireșarii* e un roman scris bine, în care visul e prefăcut în faptă, iar romantismul vârstei de aur redat cu ușurința maturului experimentat care știe ce înseamnă frumusețea tinereții adolescentine. Poate că și așa se explică de ce romanul a depășit la vânzări cifra de 1 milion de exemplare. Elevii de atunci doreau, în proporție de masă, să devină „cireșari”, iar unele cenacluri literare școlare se numeau, la rându-le, la fel.

Ultimele sale romane sunt ale maturității scriitoricești, deși unele suferă de exagerarea principiilor relismului socialist. În ciuda titlului, romanul *Livada*, din 1979, e un exemplu de elogiere a industrializării socialiste, o carte despre oțelari.

O carte însă, scrisă spre finalul final, în 1986, este *„cea mai frumoasă poveste de dragoste”*, cum autorul însuși își subintitulează romanul *Romantica*.

Dacă pe un exemplar din *Livada*, în noiembrie, 1981, autorul îmi scrie: *„Fratelui meu și prietenului Gruia Novac, urându-i să-i rodească toate frumusețile în livada lui spirituală”*, pe un altul, al romanului *Romantica*, citesc autograful din 15 aprilie 1986: *„Uriașului Gruia Novac, îl sărut și-i urez să-și împlinească toate visele”*.

În bună măsură, urările lui C. Chiriță, făcute mie, s-au împlinit, el fiind și un previzionar. De aceea, sunt și un pic mâhnit că personalitatea lui se află acum într-o penumbră nedreaptă, el nemeritând atâta uitare câtă astăzi o constatăm. „Cireșarii” lui de ieri sunt astăzi maturi, unii cu ghiocei la tâmple. Măcar ei de și-ar fi adus aminte de scriitorul născut aici, la doi pași de noi, în satul Puțul-Olarului (Ibănești), plecat *dincolo* la doar 66 de ani, într-o zi de 14 noiembrie a anului 1991, într-un spital din Bonn. E înmormântat, totuși, la Poiana Țapului (Zamora).

Deși fiu al Bârladului, în care a poposit de multe ori, adesea însoțit de prietenul lui de suflet, Nichita Stănescu, nimeni nu s-a gândit să-i nemurească chipul în bronzul unui bust, pe care l-ar merita cu asupra de măsură. Poate în anii care vin… o stradelă*!*

Dar tot vorbele sale din finalul romanului *Romantica* mă obsedează: *„… Orice posibilitate de eroare este exclusă și argumentul cel mai sigur […] este însăși existența Nopților fără lună, acele* ***Nuits noires****, care ne-au apărat toate întâlnirile.”*

Ca și „întâlnirea” aceasta cu Constantin Chiriță, probabil tot într-o noapte fără… lună.

Îi trimit lui Constantin Chiriță gândul meu bun*!*

Dar și Dumneavoastră*!*

27 Martie, 2015.

Toma Michinici – absentul omniprezent

Nu e prea plăcut să afli – fie și din surse istorico-literare – că ***Toma Michinici***, poet merituos în vederea celor care bine l-au cunoscut, a plecat *dincolo* la numai 57 de ani (10 iulie 1943-15 mai 2000).

Reeditarea, în 2013, postumă, a volumului ***Impresia unei seri*** (ediția princeps-1976) m-a, ca să zic așa, impresionat, fie și numai prin premoniția, descoperită la lectura atentă, din poezia ***Ca un sfat*** (pg.70): *„Numai căderea dovedește că exist/în visul celorlalți, planat”*. Nu insist asupra chestiunii, mai cu seamă că eu nu cred (prea mult) în… coincidențe existențiale, dar iarăși nu pot să nu admit, totuși, că niște îndoieli mă încearcă. Pentru un cititor mai atent, ca mine de pildă, poetul (vai, vai*!*) defunct **T.M.** scandalizează fără să supere, fiindcă cel puțin unele din stările lui, poate cu intenție ludică mărturisite, mi le transmite și mie, astfel ele căpătând consistență. *„Cum de mai gândești singurătatea când/ toată ființa se destramă sărutând?”* (**Impresia unei seri**, pg.82) sau *„Dacă aș reuși să mă numesc, aerul ateu/n-aș mai îngădui drept rană trupul meu”* (**Sensuri nenumite aici**, pg.83). Dar o tulburătoare senzație de oximoron bestial mi-a creat versul *„Se simt cimentatele adieri”* (**Martie**, pg.38), care dezvoltă semantici insidioase, ori poate îndemna, în adânc, la apostazie.

Cele trei părți netitluite ale volumului adună șaizecișicinci de poezii în care Toma Michinici dezvăluiește o lume de simțăminte, ca un fel de risipă de boem, fără parcimonie, parcă vrând să-i intrige pe cei niciodată emendați de cineva. Fără reținere spun că lasă loc unei grăbiri căreia-i dă întâietate gâfâind, însă cu gândul la un capăt dorit al drumului. Că mai toate poeziile ne sunt oferite ca „poeme de dragoste”, modalitatea e o capcană nemărturisită, poetul nefiind (doar*!*) un aed înamorat ci, mai ales, un explorator al gândurilor ce se concep cu dificultate. Iată-l: *„Și mai spuneam, iubito, că liniștea-i un clește/ ca veacul în răscruce cu ochiul său de smalț/ în care fericirea cumplit ni se-ntregește/ prin pneuri, cifre oarbe, prin bombe și cobalt.// O, iartă mângâierea aceasta obosită/ Și umbra noastră lungă, sărutul meteoric,-/ născocitor al nopții în iarna regăsită/când bate blând prin plete și prin vitrine Yorich.// Să ne iubim cu vina de-a fi-n etern popas:/ tu-n carnaval o zână, eu ruginitul ceas”* (**Etern popas**, pg.89). Trebuie să recunosc mirarea mea calină în fața ușurinței cu care zămislește rimele, chiar dacă sunt tentat să cred că unele-s (îndelung*!*) căutate: *amar e - mare* (pg.16), *deces - de ce-s* (pg.18), *plin de - colinde* (pg.39), *credul ce - dulce* (pg.48), *nopții - snop ți-i* (pg.82). Cititorul învederat însă va fi absorbit de o lectură agreabilă, întrucât ironia calmă se orizontalizează perfect pe conștientizarea neputinței de a schimba frapant destinul individului și-al lumii, dar, rațional, poetul acceptă și constată. *„Teluric se prăvale și ne scurmă/nuda secundă cu jungher peren/iubirea-i doar surâsul de pe urmă/ce scutură privirea de polen”* (**Fecunditate**, pg.62).

Pentru cine nu știe (nici eu n-am știut; mi s-au deschis ochii, „vinovatul” îl cunosc)*****, poetul Toma Michinici a fost (și rămâne*!*) un rebusist fruntal (ați citit bine*!*), jocurile lui stilistice, în manieră rebelistă, fiind demne de o antologie a rimelor insolite. Din succinta mea documentare am tras învățătura că T.M. și-a făcut din rebus profesiune, fondând companii în branșă și editând reviste cu încrucișări pentru toate vârstele. Asta trebuie să fie și rațiunea care m-a condus la judecata că rebusul lui, ca pasiune, se interpenetrează cu poezia lui, ca har. Într-o creație, *Echilibru* (pg.14), poetul-rebusist folosește omonimia („rostul cu *temèi”* - *„témei mele de eroi”*), anagrama („Din *labirint* la *briliant”*) și ligamentul („um**bra dul**ceagă” și „tatu**ate în** amintirea”). Același procedeu enigmistic, *ligamentul, îl descoperim în* ***La ceasul primăverii*** (pg.16), strofa întâi („trosnes**c od**goane”, „păienjenișu**l ama**r”, „pe covert**ă și-n** liniștile…”). Poetul se joacă (și ne joacă) cu procedee interesante, toate la nivelul rimei, căreia se străduiește să-i atribuie personalitate. În ***Poem*** (pg.18), întâlnim: „după *deces*” rimează cu „a observa *de ce-s”*, mai atrăgându-ne atenția și *arcuri - țarcuri* sau *invers - vers*. La fel procedează și în ***Vorbindu-mi*** (pg.26): *departe - desparte;* în ***Luciditate*** (pg.32): *imun ca - munca;* în ***H*** (pg.41): *baloturi - boturi, grupuri - trupuri;* în ***Absența*** (pg.57): *cuminte - cuvinte, duse - aduse;* în ***Cu privirea în perdeaua incendiată*** (pg.77): *vântul - cuvântul, iarbă - oarbă;* în ***Poveste*** (pg.85): *Tagore - șirag ore, cântece - pântece;* în ***Impresia unei seri*** (pg.82): *nopții - snop ți-i;* în ***Mangalia, 1970*** (pg.56): *copilandru - policandru,* sugerând o anagramă.

Șirul exemplelor poate fi mai lung, cititorul avizat însă găsind, la rigoare, și alte procedee enigmistice (de fapt, stilistice), metagrama, zeppa, toate conferind versului un strai proaspăt, dar și o adiere ezoterică, sugerând parcă o cabală…

Îl îndemn pe cititorul special, adică cel care încă nu s-a dezobișnuit să urmărească litera-cuvântul pe foaia de hârtie, să poposească negrăbit la pagina 26. Aici, în strofa a patra a poeziei ***Vorbindu-mi***, va întâlni și versurile: *„Să te socotești spre seară, meștere,/ dacă buzunarele inimii sunt uzate.”* Citește-le, recitește-le, învață-le, rostește-le*!* Dacă negrăitul nu ascunde fapta sau lucrul, dacă neexprimabilul nu înseamnă mutenie, ci altceva, atunci toate acestea și altele încă nenumite le vei intui în aceste două versuri care rotunjesc adevărul despre tragismul rațional în stare să ne împlinească existența.

Toma Michinici a vrut să se obișnuiască, în viață, cu „cuvintele încrucișate”, măiestrit puse într-o formă care să uimească. „Dincolo”, într-o altă viață (se spune*!*), ne plimbă pe „căi încrucișate”, probabil întru descifrarea calamburului cosmic, care, vorba lui Creangă, tot un fel de calamandrós relativ ordonat este. Dar oricum, *„viață adâncă”*…

31 martie, 2015

***** Cine poate fi decât un alt împătimit al rebusului, infatigabilul *Serghei Coloșenco!*…

Cum e când te sărută Marea

Primul volum al poetei **Oana Andrei Pavăl** a apărut în 2008, *Sărutul curcubeului* (Editura Sfera, Bârlad, 90 pagini), în care citesc (pg. 9) poezia „Erotică": *„Pas cu pas,/ Te urmez/ Fără glas,/ Tac și plâng,/ Uneori,/ Exersez/ Pasul racului/ Și aș vrea/ Să îți spun:/ - Du-te dracului!"* Asemenea versuri trezesc perplexitatea cerebrală și nu te mai miri când (la pg. 67) afli și care-i sunt „prietenii dragi": floarea, pasărea, drumul, creanga, codrul, râul, lacul, *„ba și îngerul și dracul"*. Așa că nu mă mai miră *curajul* (pg. 66) unor întrebări ca: *„Ne trăim? Ne murim? Ne țintirim?"* Te întrebi până unde poate poeta să-și întindă coarda curiozității? Probabil până în zona, greu definibilă, în care, scuturându-se de influențe, să devină **EA**, știut fiind că drumul e tare lung până la clipa în care „înotători temerari" vor descoperi „tainice perle".

Și, iată, vine volumul *Sărutul mării*, publicat în 2014 la aceeași editură. Citesc „Marea" (pg.8). Dacă în *Marea*, creatoarea mărturisește că *„mă simt poezie"*, în ultima (pg. 158), experimentată deja, *Marea pe furtună*, valurile ei, *„blauri/ urlând/ către mine"*, ***„le revărs/ într-un poem"***.

E această mărturisire un fel de conștiință de sine, o alianță cu zbuciumul existențial care întreține idealul, dând sens intențiilor devenite fapte. Am apreciat întotdeauna omul temerar, iubind viața *aceasta*, de *aici*, *acum* și *întotdeauna*, păstrându-și identitatea de OM într-o eternitate fie și întrevăzută. Iată o dovadă: *„Mă tem/ că într-o zi/ mă voi naște/ din nou/ și voi fi/* ***tot eu"*** („Temere", pg.150).

Ceea ce poate impresiona este **confesiunea**, prezentă ca un lait motiv chiar și-n poeziile care ți se par a nu face parte din volum. D-voastră o să le luați la rând, le veți citi, le veți radiografia și o să-mi dați dreptate, fiindcă toate versurile Oanei Pavăl respiră *„iubire,* ***recunoștință*** *și oxigen"* („Marea din mine", pg. 10).

Pe linia asta, trebuie să vă citez *Autoportret* (pg.24): *„Mie, când mi-e dor/ mi-e dor tare/ aproape mă doare.// Eu când iubesc/ chiar știu să iubesc/ suflete în jur înfloresc.// Eu când cred în ceva/ cu toată inima cred/ roade divine culeg"*.

Cuvântul meu e poate fraged și subiectiv. Al poeziei e argument. Vă recomand, deci: *Cadou, Castan înflorit, Educație fizică. Emigrant* e un poem de un tragism brutal, care nu poate fi explicat decât prin inefabil, imposibil de definit printr-o cauzalitate imposibilă ea însăși, poem pe care dacă-l citești și urli nu te rușinezi, iar dacă-l citești și plângi înăbușit te simți neajutorat și rătăcit. Vi-l citez, la final de șir de poeme, dar șirul vă rog să-l continuați singuri. Deci: *„Mi-am rătăcit/ undeva/ pe un alt continent/ poemele mele toate.// Din ele jumătate/ erau de iubire/ celelalte erau/ de ură, lene, sau/ matematici superioare.// Doar iubirea din ele/ am luat-o cu mine,/ restul a rămas/ un gol rătăcit/ în versuri rătăcite."*

Poezia este un morb ineluctabil, care ține mai mult de fatalitate decât de voință. Morbul acesta e latent, dar când eclozează, ți-ai pierdut imunitatea aia specifică. Latinii îl numea *„ineluctabilivis fatorum"* (forța de neînlăturat a destinului) sau *„ineluctabile tempus"* (momentul fatal). De aceea numele de **POET** trebuie rostit cu *teamă*. Și cu *respect*.

E greu de explicat de unde și cum vine poezia-poezie în cel hărăzit pentru asta. Sunt obligat de împrejurarea nebună în care mă aflu să descopăr, cu ajutorul bănuielilor doar, grota din care a pornit săgeata care a norocit-o etern pe Oana Pavăl.

Am sesizat că *Timpul* pentru Oana Pavăl înseamnă punctarea unor date, adeseori anistorice, care, sfidând cronologia, dau sens înaintării noastre aparente. Și am consemnat: *Așteptând Primăvara, Azi, aproape 40^0 C, mi-a fost frig, Februarie 13, Rezoluțiile anului 2014, Duminică (după ora de vară), Luni, Aprilie, Aseară, de plictiseală, O zi bună, Zilnic,* dar ș.a, ș.a

Una însă parcă m-a fulgerat, dându-mi speranța posibilei și doritei descoperiri: *1 Iunie*. Dedicația *„Pentru tăticu"* nu m-a mirat, știind că asta-i ziua aniversară a lui pater. Doar ultimele patru versuri vi le citez, socotindu-le argumentul pentru stabilirea diagnosticului fără leac: *„De ziua ta și-a copilăriei îți urăm/ mulți ani, multă iubire, multe bucurii - / la fel de multe și divine ca versurile care/* ***curg din inima ta într-a noastră!"***

Această *„curgere"*, din inimă într-alte inimi, înseamnă mult mai mult decât o recunoaștere, e transmiterea viului care devine viață fundamentată etern prin exersarea deprinderii divine de a nutri creațiunea. Este harul poetic un dat genetic?! Nu. E mai mult decât atât. E un sistem de cărări ca un labirint care poate înșela, de aceea latinii ziceau despre *poèta „nec fallaciam astutiorem ullus fecit"* (n-a ticluit vreun meșter o înșelătorie mai dibace). Iată de ce, tot latinii de demult numeau acest sistem *„inexplicabiles continuis"* (drumuri de nestrăbătut), bineînțeles de cei nechemați.

Dincolo de influențe, dincolo de talent, dincolo de trudă și dincolo de pricepere, poezia *Ei* este una de dragoste mărturisită *Lui* și *Lumii*. Totul e spus atât de simplu, încât te cutremuri de absența complicatului. *„Nu, nu trebuie/ să te înspăimânte titlul./ Oda e un imn închinat ție./ Fără alte cuvinte:/ sunt a ta și sunt încă vie"*.

Cine vrea să descifreze nedescifratul, va înțelege ce este și ce înseamnă poezia numai citind poezie, aici înregimentând-o și pe **Oana Andrei Pavăl**, fiindcă **POETĂ** este femeia care șoptește aproape strigând: *„Mă gândesc/ la tine, la noi/ (...)/ respirând/ nesățios/ unul din celălalt/ dragostea/ de viață"* („Zilnic", pg. 156).

Ce urmează e imposibil de spus și nici nu se cuvine. Pentru că *sărutul* e o taină...

Mihai MERTICARU

„...Nu știm absolut nimic despre femei”

Femeia arhicunoscută și arhienigmatică

Un eseu sprințar, educativ și bine dozat cu ironie și umor, apărut la Editura ieșeană Alfa, ne oferă profesorul universitar Constantin Dram, autorul a numeroase volume de critică literară, prefețe și postfețe, dintre care amintim doar câteva: *Mihail Sadoveanu. Modelul istorisirii de dragoste, Devenirea romanului, Ordinea iubirii, De la Banchetul la Robinson Crusoe și Lumi narative*, ca să le amintim doar pe cele înrudite tematic cu eseul pe care dorim să vi-l prezentăm: *Muzeul de imagini,* structurat în două părți: *Homo ereticus* și *Homo diabolicus*, desfășurate pe parcursul a peste 200 de pagini și beneficiind de o postfață la fel de avizată și de doctă, semnată de alt profesor universitar și distins critic literar, Vasile Spiridon.

Străbătând acest *Muzeu de imagini*, vom observa că autorul ieșean dezbate o amplă problematică, realizând o adevărată panoramă a unei bune părți din literatura universală, având ca personaj central FEMEIA cu toate fațetele ei văzute și nevăzute, arhicunoscute și necunoscute, intuite și neînțelese, pe care le dezvăluie și le învăluie simultan, dovedindu-se un admirabil zugrav al slăbiciunilor, dar și al talentelor acesteia.

„O întreagă mitologie-subliniază postfațatorul eseului - este cuprinsă în această primă secvență din «muzeul de imagini» străbătut de eseistul ieșean: desăvârșirea androgină, nostalgia cântării sufletului-pereche, ideea biblică a comuniunii bărbat-femeie. Căci nu am fost creați pentru a fi singuri și poate că de aceea adevărata împlinire a omului se săvârșește prin unire în acest bâlci al deșertăciunilor care este viața. De aici și un continuu neastâmpăr, o perpetuă necumințenie... Ahtiate după putere sau după iubire, intrigante sau devotate, fidele sau înșelătoare etc.,etc., femeile pot lua înfățișări derutante. Un șugubăț specialist în antropologia sexelor a făcut să apară o carte, tradusă și la noi, cu titlul *Tot ce știu bărbații despre femei*, iar când o deschizi nu ai ce să citești, pentru bunul motiv că toate paginile îi sunt albe...”

Cu alte cuvinte, nu știm absolut nimic despre femei. Constantin Dram se amuză și el de această glumă, dar își vede de treabă, oferindu-ne și alte motive de amuzament, începând cu povestirea *Au mai pățit-o și alții* a lui Costache Negruzzi, continuând cu întâmplări hazlii cu domnițe și cavaleri din nenumărate romane care au apărut de-a lungul secolelor, îndeosebi în minunatul veac al XII-lea, de aur și de artă, atât de straniu în plină existență medievală, culminând cu *Decameronul* lui Giovanni Boccaccio, cu *Gargantua și Pantagruel* al lui Francois Rablais și încheind prima parte a eseului cu un roman serios din secolele XVIII-XIX, faimosul *Bâlci al deșertăciunilor* de William MakerpeaceThackeray, vrând parcă să ne spună că râdem noi râdem, dar problema asta ar trebui să ne pună pe gânduri.

Constantin Dram realizează un adevărat slalom prin această puzderie de scrieri, revenind adesea asupra unora dintre ele și privindu-le mereu dintr-o altă perspectivă, iar când îi vine bine la condei, de la pagina 70, se întoarce la *„marea epopee indiană a tuturor timpurilor, despre care un mare indianist, Constantin Daniel, a spus că ar putea reprezenta un inedit prim roman de dragoste al lumii, fără ca această afirmație să dăuneze ierarhiilor”*.

Damayanti din poemul indian străvechi oferă un exemplu de dragoste până și dincolo de

sacrificiul de sine. Ea nu-și părăsește soțul, un rege care își pierde tronul, nici atunci când acesta a ajuns un paria al societății. Această poveste este prezentată ca o contrapondere la ușurința cu care doamnele din Europa își înșeală soții.

C. Dram se încumetă să descurce ițele și din numeroasele variante ale romanului *Tristan și Isolda*, care cuprinde una dintre cele mai deosebite povești de iubire dinre cele invocate în timp. Când Tristan pornea s-o aducă pe Isuet/Isolda, care urma să fie mireasa vârstnicului ei unchi, regele Marc, nu avea alte motive decât acelea izvorâte din rațiunea cavalerească a existenței sale. Pe parcurs el se îndrăgostește de mireasa unchiului său, călcând în picioare anumite canoane, aceasta însemnând că mare parte din tot ce se întâmplă în roman e fixat pe mitul adulterului.

O altă piesă rară din *Muzeul de imagini* este reprezentată de romanul *Divanul persian* al lui Mihail Sadoveanu. Cică un bărbat a avut trăsnita idee de a porni în lume să adune o serie de povestiri necesare înțelegerii comportamentului feminin pentru a le face cunoscute tuturor bărbaților. Acel om destoinic și răbdător a adunat, an după an, multe suluri de hârtie pe care a notat conștiincios ceea ce afla despre starea și mintea femeilor. Neprețuita comoară ajunsese să fie dusă pe mai mulți măgari, buni de povară, dar comportamentul uluitor al unei femei îl determină să dea foc acestei încărcături. Motivul îl veți găsi în *Muzeul de imagini* sau în romanul sadovenian.

În partea a doua a eseului, *Homo diabolicus*, C. D. analizează și privește din toate unghiurile

posibile și imposibile celebrul roman al lui Mihail Afanasievici Bulgakov, *Maestrul și Margareta*, acesta fiind rezultatul proiecțiilor intertextuale pe două capodopere ale omenirii: *Biblia și Faust* al lui Goethe. Jumătate din acest roman este un Faust inversat, iar cealaltă jumătate este povestea lui Pilat din Pont, ,,nemilosul cavalerist ce conducea îndepărtata provincie romană...cel care impune uciderea în secret a trădătorului lui Iisus,.. un personaj care nu poate învinge cerbicia marilor preoți, Ana și Caiafa."

În romanul *Maestrul și Margareta*, rolurile se inversează, personajul masculin preluând modelul jucat de Margareta, iar aceasta împrumută atribute faustice. O legătură între cele două părți ale eseului o face Margareta, despre care aflăm că ,, nu se află într-o neîncetată căutare a adevărului și cunoașterii absolute, a idealului suprem, ea fiind atrasă de o concretețe a răspunsului, cel care poate să o mai facă fericită" (pag. 184).

Un personaj atipic este Maestrul, un blând locatar al unui mare spital de pshiatrie, după ce o gașcă de puternici ai timpului din Moscova i-au tăiat orice drum spre lume manuscrisului său despre Pilat din Pont și despre supliciul Omului pe Golgota.

Woland, cel raportat și de Goethe, este întruchparea diavolului, prințul întunericului care colindă timpul și spațiul în sensuri posibile și imposibile. Și totuși Woland, văzut de Bulgakov, este mai degrabă un personaj atrăgător, cu un comportament elevat, cu resorturi nebănuite de cunoaștere a structurilor vieții moscovite, un spirit justițiar care ar putea fi o reîncarnare a unui cavaler romantic însetat de nevoia de corectare a lumii, pe care o cunoaște de cel puțin 2000 de ani. Bulgakov rupe granițele dintre unitățile de timp și spațiu, producându-se astfel existența lumilor contradictorii, aceste lumi fiind în număr de trei: cea a lui Pilat din Pont, a lui Woland și a Moscovei/ Maestrului. În felul acesta Bulgakov a găsit căi ocolite pentru a critica tribalitatea stalinistă, cu lăcomia, corupția, delațiunea, lipsa de grijă pentru cel apropiat, pofta nemăsurată de putere.

În această incursiune prin culisele și subteranele unei lumi aflate sub semnul obscenității, C. Dram dovedește poftă ludică, risipă de inteligență și pricepere în a sacrifica textul în favoarea subtextului, apăsând inspirat pe semnificații. *Muzeul de imagini* rămâne o carte care ne îndeamnă la reflecție, un eseu al unui autor care tratează cu o lejeritate uimitoare tema eternului feminin, reușind să construiască un univers fascinant, traversat de personaje care au aerul inconfundabil al legendelor vii.

Alexandru JURCAN

NUME CELEBRE ȘI MITUL FAUSTIC

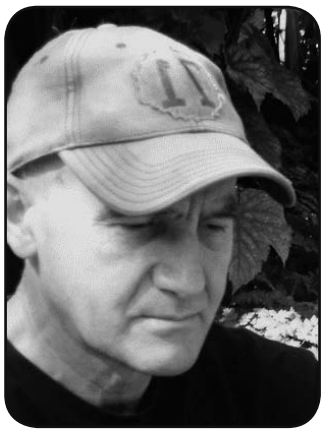

SOKUROV ȘI MEFISTO

În anul 1770 Goethe face studii de drept la Strassburg. Herder îi influențează profund viziunea despre poezie, dar și despre vechile legende. În marea catedrală a orașului face descoperirea evului mediu germanic. De aici se ridică figura lui Faust. Începută în anii tinereții, opera *Faust* a fost terminată în 1832, cu câteva luni înainte de moartea autorului.

Faust este bătrân și dorește cunoașterea. După o plimbare cu Wagner, îl întâlnește pe Mefisto. Urmează scena pactului care prevede luarea în stăpânire a sufletului lui Faust de către Mefisto, în momentul în care acesta îi va procura lui Faust o fericire incredibilă.

Regizorii (de teatru sau de film) au fost mereu fascinați de mitul faustic. Acum doi ani am plecat la Sibiu să văd montarea lui Purcărete, în care joacă Ilie Gheorghe și Ofelia Popii. Pur și simplu am fost „inclus" în *Noaptea Valpurgiei*, alături de ceilalți spectatori. Am traversat sala, apoi scena și am ajuns într-un spațiu mirific și terifiant – în același timp. De parcă era imensa hrubă secretă a lui Mefisto.

În 1926 Murnau realizează filmul *Faust* cu influențe picturale expresioniste, într-o unitate mistică, în care nimic nu e lăsat la întâmplare. Nu uităm că René Clair îl distribuie pe Michel Simon în rolul lui Mefisto din filmul *Frumusețea diavolului* (1949). Interesantă scena în care Henri îi cere lui Mefisto să-i arate viitorul într-o oglindă barocă, iar acolo el vede – deodată – distrugerea Pământului.

Romanul *Margareta nopții* al lui Pierre Mac Orlan a fost ecranizat în 1956 de Claude Autant – Lara, cu Michèle Morgan. Tot despre vechea legendă a lui Faust...

În 2011, la Veneția, filmul *Faust* de Alexander Sokurov a primit Leul de Aur. Joacă în film Johannes Zeiler, Anton Adasinskiy, Hanna Schygulla. Bineînțeles, o reinterpretare a mitului. Aici Faust e un gânditor, un rebel, dar și un om condus de impulsuri. Pentru film, Sokurov s-a inspirat din pictura germană (Albrecht Altdorfer și Carl Spitzweg). Pentru imagine a apelat la Bruno Delbonnel (vezi filmul *Amélie*). Astfel că regizorul și-a terminat proiectul tetralogiei (*Moloch*, *Taurul*, *Soarele*, *Faust*) despre Lenin, Hitler, Hirohito și Faust. Personal, am văzut celelalte filme ale lui Sokurov: *Mama și fiul* și *Arcul rusesc*. Nu voi fi ipocrit și voi spune că *Faust* m-a contrariat. Nu m-a dat gata. Premiul de la Veneția a fost oferit de pe valurile elitismului. Și totuși...! Spre final am avut revelații inedite. Oare ce m-a enervat? Lungul periplu prin scene anoste? Verbiajul dialogurilor? Senzația de contrafăcut? Decor impecabil, actori geniali, atmosferă picturală, însă demonstrația trenează. Apoi am fost răsplătit prin câteva scene: câinii ce năvălesc spre sicriu, la înmormântarea lui Valentin; spargerea eprubetei cu acel *homunculus*. Cred că mi-a plăcut și pământul de sare din final, cu fuga lui Faust. Poate și fierberea tarkovskiană a buclei de apă. Faust hotărăște să acționeze, să locuiască pe „liberă câmpie" cu poporul liber:

„Acelei clipe aș putea să-i spun, întâia oară:
Rămâi, că ești atâta de frumoasă!"

Am citat din traducerea lui Lucian Blaga (Editura pentru literatură, 1968). Câte nume celebre legate de mitul faustic! Degeaba strigă Mefisto în filmul lui Sokurov: „Încetează să mai speri și trăiește!". Adică... pur și simplu o viață la întâmplare, fără speranța care modelează curgerea? Care au fost ultimele cuvinte ale lui Goethe în 22 martie 1832? „Mai multă lumină!"

Sonia ELVIREANU

PICTURĂ ȘI POEZIE

La Mesure du monde (Măsura lumii) face parte din volumul în două părți *De toute éternité* (*Dintotdeauna)*, de inspirație diferită, publicat în 2012. Poet francez de o sensibilitate aparte, **Denis Emorine** e inspirat de femeia iubită și de pictura lui Xiaoyang Galas, o cunoscută pictoriță chineză contemporană. Aparent nu există nicio legătură între poemele din cele două părți, însă meditația și metafora dezvăluie o dureroasă percepție a timpului și constituie pânza de fond a tuturor poemelor sale.

Xiaoyang sau Măsura lumii sugerează lectorului, chiar prin titlu, prezența unei viziuni diferite despre lume, cea a unui pictor chinez. Două arte și sensibilități artistice diferite se întâlnesc într-un act creator, poezia lui Denis Emorine și pictura lui Xiaoyang Galas. „Pictura e ca poezia", *Ut pictura poesis,* după poetul latin Horațiu. E poezia culorilor, în timp ce poezia e pictură prin cuvinte-imagini.

Principiul fondator al artei lui Xiaoyang Galas este exprimat de ea însăși: *"Mi-aș dori ca arta mea să contribuie la frumusețea lumii"*. Într-adevăr, artista nu face decât să caute această frumusețe și să ne-o comunice prin luminozitatea culorilor, limpezi, senine, nuanțele întunecate fiind îndepărtate din acest univers feminin ce amintește de finețea porțelanului chinezesc. Am putea spune, fără să riscăm prea mult, că un nou impresionism irupe în pictura sa, fiindcă culorile pastel recompun lumea contemporană în maniera impresioniștilor francezi, impunând o demarcație tranșantă între frumusețea și urâțenia lumii, inclusiv tenebrele în care se pierde ființa umană.

Sedus poate de această fragilitate a frumuseții căutate de artista chineză, de candoarea sufletului ce se așterne pe pânză, Denis Emorine, inspirat de picturile sale, ne adâncește într-un univers la fel de frumos, construit pe metafora ce privilegiază reflecția. Ne invită să reflectăm la calea spre fericire, la fragilitatea existenței, la iubire, la vocația de creator. Surprinde totodată esența artei și viziunii pictorului, freamătul interior ce îi străbate degetele de pictor, emoția transmisă imaginilor pictate: *„Inimă deschisă/ Acesta-i numele tău/ În zbaterea zilei/ În ecoul unei voci/ Ce se va ivi"*; *„Pasul tău e rapid/ Ideile clare/ Chiar dacă uneori/ Un nor se așază/ Între pânză și tine."*

Poet și pictor se întâlnesc în același zbor creator ce îi înalță deasupra lumii comune, ca în pictura lui Chagall: *„Voi fi cu tine/ În cupola lumii/ Ne vom întâlni/ prinși în zborul aștrilor. "*

Poemele ample din prima parte, tonul de îndrăgostit ce celebrează iubirea sau strigătul disperat în fața sfârșitului fatal cedează locul versurilor scurte ce privilegiază terținele și catrenele, unei tonalități mai grave ce corespunde meditației poetice. Fericită întâlnire între două naturi diferite, dar extrem de sensibile.

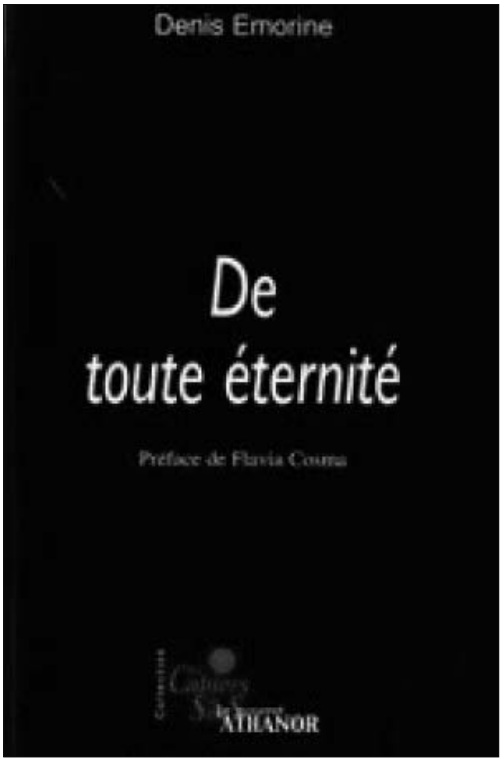

LA MESURE DU MONDE

Traducere și prezentare: Sonia Elvireanu

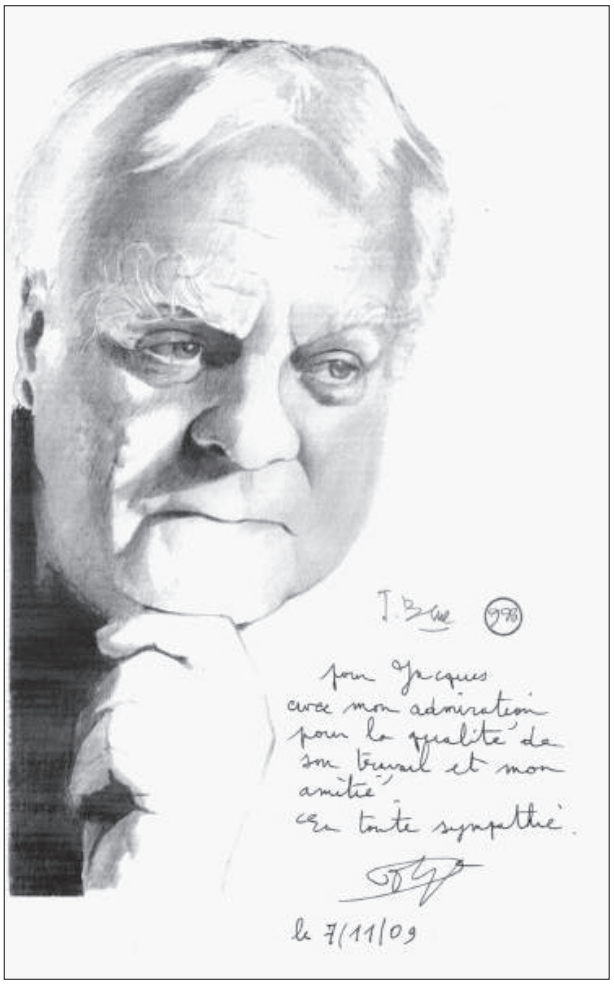

Denis Emorine, născut la Paris în 1956, licențiat în literatură modernă la Sorbona, este profesor de literatură, poet, eseist, dramaturg, nuvelist contemporan. Volumele sale sunt editate în Franța, SUA, Belgia, Luxembourg, India, România, fiind traduse în 12 limbi. În limba română îi apare în 1995 volumul de nuvele *Identități*, iar în 2013 volumul de poezii *Scrisori către Saida*. Piesele sale de teatru sunt publicate în ediții bilingve, franceză-engleză, și sunt jucate în Franța, Canada și Rusia. E prezent în diverse antologii de poezie contemporană în Franța și în străinătate. Coordonează 2 colecții de poezie la Editions du Cygne. A primit în 2004 premiul I pentru poezie la Concursul internațional Féile Filiochta, iar în 2009, Academia din Var i-a decernat « premiul pentru poezie ».

1
Drumul spre fericire urcă mereu
Nu trebuie niciodată să te-oprești să respiri
Nici să privești înapoi.

2
Fragile
Sunt culorile vieții
În fiecare zi trebuie să ai grijă de ele
Și
Să le rânduiești delicat după folosință.

3
Iubirea zace în palmele tale
O atingi uneori cu degetele
Te surprinde mereu.

4
Pasul tău e rapid
Ideile clare
Chiar dacă uneori
Un nor se așază
Între pânză și tine.

5
În dimineața aceea
Ai sosit devreme
Șevaletul te aștepta de mult timp
Cu brațele deschise.

6
Simți mereu lumea
Ca o respirație
Pe pânză.

7
Inimă deschisă
Așa te numești
În zbaterea zilei

În ecoul vocii
De mâine.

8
Șoaptele vieții și morții
Îți străbat degetele
Fremătând pe pânză
Pe străzile lumii.

9
Voi fi cu tine
În cupola lumii
Ne vom întâlni
Agățați de zborul aștrilor.

10
Ceva s-a ivit
Desigur umbra frumuseții
În foc
În timp ce încerc să șterg
Imaginea sa
Cu ochii arși.

11
Să măsori lumea
De la un capăt la altul
Pe vârful picioarelor
Întinsă
Între continente.

12
Te înalți
Pe meridianul lumii,
Mâinile tale ating bolta cerului

Fragile
Sunt culorile vieții.

ÎN MARȘ SPRE CE!

Mă înfior *acum*, mai cu seamă pentru *atunci*… Ziua aceea de început de iunie, 1953, nu știu să fi fost favorabilă pentru înțelegere; poate doar pentru memorat. Absolveam Școala Pedagogică „Vasile Lupu" din pădurea Breazu a Iașului, „ieșisem" învățător, peste numai cinci luni împlineam 18 ani, iar profesorul de geografie, d-l *Vasile Pușcașu*, la ultima întâlnire cu noi, într-o alocuțiune mai scurtă de treizeci de secunde, ni s-a adresat cu o precipitare calmă: *„Ați terminat. Nu știți ce vă așteaptă. Nici noi. Dar un singur adevăr vă rog să nu-l uitați: Sunteți români. Ați înțeles? ROMÂNI!"*

Cuvântul majusculat l-a rostit ca pe un vocativ, al cărui imperativ domolit, dar neezitant, l-am păstrat în sufletul-copil ca pe-o detunătură al cărei ecou nemistificat abia acum, *azi*, îmi dezleagă înțelesuri prăfuite de rapidul nostru galop spre *șenghenuri* periculoase…

ROMÂNI!, glăsuit cu emoție mascată, care-i îndemna la „îndreptări istorice" pe anonimii eroi de la Plevna și Smârdan, Târgu-Jiu, Mărășești și Oituz, Țiganca, Vadu lui Vodă, Iași, Păuliș și Carei, precum și-n Munții Tatra la Zwolen și Banská-Bystrica, îl mai auzim rar și sec, rar și în conjuncturi aleatorii, parcă dintr-o datorie facultativă…

Domnule Profesor, ați fost un vizionar: nu știm ce ne așteaptă. Nici eu!

P.S. **Poate că uitarea e bună...**

Nu știu dacă e un privilegiu să constat, „absolut din întâmplare" (G. Topârceanu), că aproape am ajuns la cota 80 de viață, deși...

Ca un indiscret mă uit în urmă și nu știu când să mă bucur, când să plâng, să fiu încântat ori disperat, fiindcă - nu-i așa! - doar într-un soi de roman se poate rostui ceea ce ai făptuit. Sau nu! Și cum ar trebui construit? Pe formula „așa da" - „așa nu"? Poate altfel? Care să fie ponderea fericirii, care a deznădejdii? Dar le putem cântări? Când am fost drept și când canalie? Am avut prilejul opțiunilor, ori m-am dedat valului? Am operat cu certitudini sau mi-o fi plăcut oportunismul? Copilăria a fost? Ingerințele, de tot felul, când le-am simțit? Matur voi fi fost vreodată?...

Maturitatea. O vocabulă despre care am senzația că e prea devreme s-o devoalez. Și totuși!

9 Martie, 2015.

Istorie literară

2013, Vaslui

Poeta **Daniela OATU**, cronicarul dramatic **Teodor PRACSIU** și criticul literar **Gruia NOVAC**.

Foto: Valentina LUPU

Zis-a Domnul: Ce hatâr
Să-ți fac ție-n Europa:
Tache, Ianche sau Cadâr?
- Doamne, fă-mă Victor... Ion Popa!

Emil IANUȘ (Botoșani)

Fă, Doamne, o minune și-l ridică
Pe Cuza Vodă, azi din țintirim,
Că umblă unii cu ***ocaua*** mică
Și n-am găsit ***o-cale*** să-i oprim.

Ica UNGUREANU (Galați)

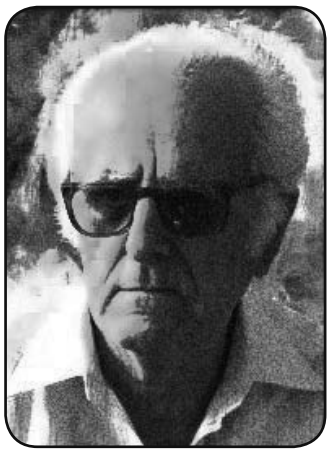

Mielul elegiac

Vin amintirile pe furișuri drepte,
Cărările sună imnuri ireale,
Ca o capră neagră sare peste trepte
Noaptea ce se lasă pe întreaga vale.

Geometrii rebele nu mai vor s-aștepte
Să se-arate-n vise unghiuri boreale,
Sâmburele vinei trebuie s-accepte
Numai judecata clipei actuale.

Unde oaia laie ar dori să-ndrepte
Toată rădăcina ierbii ideale
Către sărbătoarea lumii înțelepte,
Dar ciobanu-și doarme zilele banale.

Așadar rămâne roua peste toate
Ca justificare a nopților reale
Unde amintirea e încă departe
Ca uitarea oarbă-n cele minerale,

Că nici chiar cocorii nu au mai tăiat
Coaja de zăpadă a vinovăției,
C-a rămas, tot miezul vinei, blestemat
Să îngroașe timpul dăruit pustiei.

Numai mielul singur, încă, neiertat
La marginea ierbii, ca de obicei,
Își îngroapă plânsul fără de păcat
Într-o noapte plânsă a florilor de tei.

Umblă ca speranța printr-un lut uitat
În umbra mirată din lumina zilei,
Până ar împinge veacul la iernat,
Ca să-și lingă-n voie durerile milei.

Va rămâne mielul nins și nepătat
Ca să bată-n ușa vechiului bordei,
Ca bătrânul Rege Lear, fără regat,
– Mult prea înțeleptul turmelor de miei –

Ce-și petrece noaptea ca la început,
Necătat de nimeni și uitat de veac,
Singur într-un sâmbur rece și-absolut
Dus pe sub pământurile care-l tac.

El nu vrea să știe că a fost vândut
Umbrei unui peisaj sărac
Și mai crede, încă, în câmpul nepăscut
De mielul singuratic și elegiac,

Mielul răsturnat în necunoscut
Ca o veșnicie într-un vârf de ac,
Că nu se mai văd vremurile-n lut
Și nici când se coc clipele-n copac,

Iar la pânza vremii este de țesut
Pân-or sângera florile de mac,
Ca să poată umple măcar un sărut
Când s-or boteza apele în lac.

Câmpii neștiute rostuiesc imagini
Prin care trec mieii la păscut tristeți,
Roua se strecoară pân-la rădăcini
Să mângâie pleoapa sfintei dimineți

În care un sâmbur răstignit pe crini
Luminează visul câtorva blândeți,
Pân-se-aud în iarbă vorbe de blajini
Osândiți la mersul alb pe sub nămeți

Să anunțe clipa umbrelor târzii
Ca pe-o prevestire de vinovăție,
Că s-a spart ulcica plinelor beții
Și a curs tăria toată-n veșnicie.

Mielul melancolic dus în dunga lumii
Își aruncă zarul într-o insomnie,
Să-și afle norocul nins între iluzii
În aceeași iarnă, ca-ntr-o comedie.

Nicolae CORLAT

„...cântec de dragoste nespus nesfârșit...”

altfel de facere

am ars toate măruntaiele pământului
să nu vină păsările întunericului să prade ce-a mai rămas
dar niciodată nu poți părăsi tot, niciodată îngerii nu vin când îi chemi.
pe șei mari de oțel își făcură apariția tot atâția zei câte speranțe năștea oamenii
și niciunul dintre ei nu scotea o vorbă
nicunul nu avea grai, nici ochi să înțeleagă rostul nostru aici
lăsau în urmă dâre de foc
în cer aprindeau foc negru iar în ape turnau o licoare
de se uneau apele pământului cu cele ale cerului

am înțeles atunci că nu-i destul să aduni cenușa
că istoria nu se scrie cu litere

forma îngerului

de niciunde
se-arată ca o lumină
străvezie
îngerul
răbdător
unii cred c-ar fi o iluzie
un fulger globular îți luminează camera
pe umărul drept șade o rază
te lasă absent
fără gânduri
fără vise
numai tăcerea își face cuib în tine
ca o pasăre a nopții
foarte luminoasă

pasărea Thot

e asemeni pădurilor în floare
fiecare aripă se-acoperă cu flori de lumină
de aceea nu lasă umbre în absența focului
numai piatra i se așează în loc de inimă
ca un râu adulmecat de pești
plutește vag în realitatea imperceptibilă a fiarelor

stea de cenușă din închipuita boltă o obârșiilor
nu cerne cuvinte nici sunete
până la revărsarea zorilor
mută splendoare
mut orizontul ce-i va purta de-acum numele

Liniște

undeva
departe
pe o insulă
în mijlocul mării
veghea pinului ia formă de cruce
într-o sinistră așteptare
cum într-o cameră goală
sunete de pian
mărșăluiesc de-a lungul pereților albi
în munții din Creata

copilul din tine se-așează pe-o piatră
de la începutul lumii
ascunsă păsărilor văzduhului

razele lunii împrăștie ninsoare
peste munții din suflet
e seară
liniștea coboară
cântec de dragoste nespus nesfârșit

casa

să-ți faci casă din tăceri pe înălțimea zămislită în tine
deasupra a tot ce n-are moarte

în propria-ți țărână
amestecându-te cu umbra luminoasă a primilor fulgi
tot ce e pustiu se-ntoarce în locurile pe care odinioară le-ai locuit
aici te așteaptă cenușa
casa ta n-are ferestre nici dușumele pe care să-ți lași trecerea
numai o încercare a trupului de-a domestici umbra
e casa aceasta făcută din cele mai albe tăceri

iată cum dintr-o simplă îmbrățișare se transformă totul în vifor
culorile se afundă-n cea din urmă lumină
ca un pescăruș căzut din aripi te întorci pe poteci neumblate
căutând în zadar
într-o apă tot mai tulbure chipul

când nu vei mai fi
toate se vor așeza la locul lor
după furtună
viața se dedă risipei

câmpul cu flori

după o lungă așteptare
copilul așterne pe cer o umbră
ușoară
trecută-n uitarea adâncă

se cuvine să taci
alergând printre fluturi
până toți anii din tine
vor adormi
iar visele vor pluti în fața pașilor
printre petale

acum sunt umbra aceea zăvorâtă în ani
cobor noaptea din oglinzi să te caut
cu toate că am mers mii de leghe pe deasupra cerului
fără să știi am rămas în icoana la care îngenunchezi

Albul cel mai alb traversa o apă

În fața mării pietrele suferă de singurătate
precum ai face dintr-un bob o icoană plutitoare pe ape.
Apoi s-a trezit pământul la realitate
și a ivit în el însuși mai mult decât se poate gândi într-o secundă,
mai mult decât poate cuprinde o lacrimă.
Stau în fața mării ca în fața unui labirint
deschis către minunile cerului
și adulmec depărtarea cu nările ațintite către vânturile moi ale speranței.
Iată nedefinitul, iată nenăscutul din ochii privitori în adâncul înaltului.

Apoi a venit primăvara
printre ramuri plutesc vergine cu trupurile goale
precum ai îngropa între catedrale îngerii verzi,
precum parfumul abia simțit
l-ai așeza între văzduhuri făcând din el umbre nevăzute.

Țipătul

doar un cuvânt cu miros de tămâie
întrebarea deschide mormântul în ceruri
și nu găsește începutul/sfârșitul
un cuvânt stăpâni deodată întinderea
de granit de iarbă de aer peste ape
peste înserarea cea mai tăcută

cei mai mulți se odihnesc în întuneric
lumina e o fată frumoasă cu șoldul descoperit
adulmecă poftele însetează neînsetații
cu privirea risipită peste ochii lor injectați de dorință
se odihnesc în întuneric
în ei coboară apusuri uitări
adorm visul în cea mai tainică umbră
devenind sclavi tăcerii din afara ființei
impusă cu reguli cu recompense
în ei fulgerul își potolește mișcarea

despre dragostea lor viermii scriu cu gesturi discrete
cu discreție ronțăie patul nașterii făcându-l sicriu
doar cuvinte excremente așezate în ordinea lor firească
despre dragostea lor morții scriu cu țărână ascunsă
așternută în litiera de la marginea clipei
iată cum dau cuvântului scop și urâciune
și cum din nimic desfac adevărul în mii de bucăți
să-l împart lumii în ziua în care norii
vor împrăștia pe pământ
otrăvuri
când ploaia va fi de partea lor
îmi voi găsi mormântul gol străbătut de o rază
voi căuta piatra răstignită între două tăceri
și mărturia soldatului - vestitorul luminii

✍ Mihai Sultana VICOL

„În inimă păstrezi iubiri arse pe rug...”

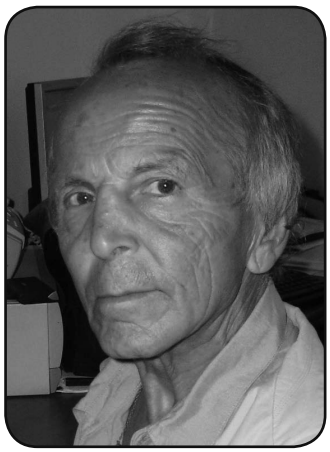

Poem

Dăruit destinului
Îmi trăiesc viața
În viața de lup hăituit
Din propria-mi viață de om

Înfrățit cu singurătatea
Orice amintire din viața de om
Îmi stârnește dorul de a rămâne
În viața de lup hăituit

Zarea îmi dă libertatea
De-a fi între țarc și glonț
Eu aleg glonțul...

Poemul zilei de cinci octombrie

Azi, cinci octombrie, Mihai Sultana Vicol,
Ai mai răsădit un spin pe cruce
Te-ai aruncat în patimă ca într-o groapă cu șerpi
Răni sângerânde de ani îți surpă trupul

În inimă păstrezi iubiri arse pe rug
Ești poet din zori și până-n miez de noapte
Inima ți-i un cuib de privighetoare
Vei fi și lespede de umbră ferecată

Pasărea rătăcită a tinereții

Te-am așteptat îndurerata mea pasăre
Să revii din zborul rătăcit
Aripile-ți sunt arse de arșița soarelui
Și tot mai aproape de pământ ți-i zborul

Te văzusem întâia dată deasupra zării
Erai lumina străfulgeratului fulger
Zborul tău mă ademenea în înălțimi
Eu aveam aripi de lut frământat

Zburai peste înfurtunata apă a mării
Nu aveam brațe să învăț să înfrunt
Stihia și mânia înaltelor valuri
Eram lut plămădit de destin

Tot singură pasăre a tinereții ai rămas
Să zbori și acum rătăcită în zări neștiute

Din uitare...

Iuliei Corneanu

Iubeam o femeie, un capăt de veac
O încântare de patimi, o catedrală albastră

În anotimpul de istorică vreme
S-a iscat o iubire întomnată

Neînchipuita imagine a chipului ei
M-a dus în departe

Aveam lacrimi destule, dar și așteptări ortodoxe
Azi doar uitarea jelește în biserici...

Scrisoare doi

Iuliei Corneanu

Așteptarea se pierde-n potopul de clipe
Bolnave în patul de iele

Ochii au în loc de lumină doar găuri albastre
Din jalea prea curată din viața asta

Prea tristă și plină de umbre
E zarea-i imperfectă care mă cuprinde

În preajma ta voi ajunge curând
Să așteptăm peste secole un dar

Scrisoare trei

Voiam să te revăd
Să-ți spun câtă uitare-i în tine

Așteptarea șade în ham, nu mă mai rabdă
Absența pașilor tăi sunt aduși de ecou

Acum când tu nu mai ai clipe de dor
Mă pregătesc de vâslire în oceanul cu amar

Scrisoare patru

Ce potop anonim s-a abătut
Peste somnul meu iar amânat?

Infernul s-a logodit în fața mea
Cu zile blonde, zile amare

Și e târziu și noaptea nu mai vineri
Peste câmpia mea formată din suspine

Doar nu vom ști nicicând
De ce vom împietri așteptând

Așteptare

Nemernică-i așteptarea
Care stârnește mânia groazei
Care în furia ei cheamă
Vedenia închipuitei morți

De atâta nerăbdare
Bătrânețea-i ajunsă de moarte
Batjocoritorul ei surâs
Sfidează în hohote viața

Nu îmi strig groaza
Și neputința trupului învins
De m-aș pierde în adâncurile țărânii
Viu aș fi în firul ierbii

Boemă

lui Adrian Popovici

În toamna asta cosită în zori de brumă
Am să mă pierd în paradisul unei crâșme

Voi asculta cum cântă-n vin un cuc
Apoi voi aștepta să aud sălbătăcia
Unei nopți cu viforul la ușă
Și dacă beau și mă îmbăt am să mă îngrop
În mările stelare, în freamătul oglinzilor
Unde demult mi-am pierdut fragedul trup

Mă pierd într-o neliniște aprinsă
Care-mi deschide poarta dintre rai și iad

Un timp

Singur și privit de lume,
Uitat de cine mă strigă pe nume,
Uitat de tine ca de moarte
Te îngrop în neuitarea dintr-o carte

Că te-am iubit îmi amintesc
Tu uiți mereu de mine-n calendare
Mai ai un timp de neuitare
De îl cauți îl găsești.

Iași

Mamei mele Sultana

Oraș moldav cu strigăt
De viață și de moarte

Când mă purta în pântec mama
Erai icoană dată în lacrimi

Venise de departe, din zarea florii
Să mă dea luminii soarelui

Iași, oraș al luminii mele
Și al morții mamei mele

Timpul prezent

Strigătul meu ațâță mânia
Nevrednicei așteptări
Urlă pustiul sufletului meu,
Tu, așteptare, m-ai învins mereu!

Și astăzi când sunt târât
Spre cruda judecată a crucii
Mai aspră-i nefericirea
Decât pedeapsa dată de înfrângeri

De neîntoarsă e viața trecută
La ceea ce credeam că este
Odinioară sălbatica mea tinerețe
Care astăzi a ajuns în cârjă

De dragoste

Tu ești mireasa mea înzăpezită în flori de măr
Din cupa purpurie a sânilor îți beau mireasma
Trupului înălțat de mângâieri fragede de petale
Și te sărut din creștet până-n tălpi

Brațele tale mă pedepsesc cu absența
Inima ta mă descântă într-un oracol
De care mă apropii cu murmur de ape nevăzute

Teodor OANCĂ

„...Adesea mi se spune să aștept!”

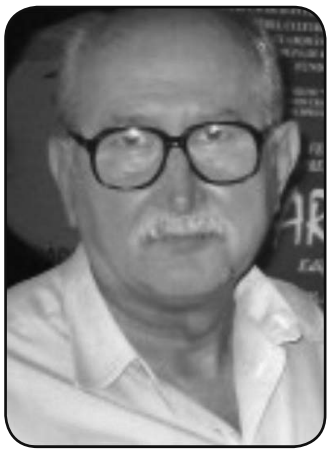

Numai pâlcuri

Pădurea-i primăvara paradis,
Atât să știi cum să trăiești în el,
Mă-nvrednicisem încă de copil
Să o cunosc nițel câte nițel.

Poieni ca ochiuri de lumină –
Arene pline de peluze –
Îmi ofereau soliști de marcă,
Însuflețiți de har și muze.

În triluri, partituri surpriză
Făceau ca frunza să vibreze,
Iar florile, lucind în rouă,
Porneau culori să-și etaleze.

Mă duce dorul într-acolo,
Dorința-i numai bucurie
Să retrăiesc, a câta oară,
Imagini din copilărie.

Dar e pădurea numai pâlcuri
Și ce-a rămas din ea mă doare,
Zadarnic mă încearcă gândul
Să dau răspuns la întrebare.

Doină

Adevărul spus în dungă
Chiar credința mi-o alungă.
Nu am stare de-așteptare
Câtă vreme timpul doare.
Când să-mi fie lumea dragă
Starea în pământ mă bagă.
Nu tu soare, nu tu lună
Nu tu zi creștină bună.
Drumu-i drum cu deal și vale,
O răscruce-mi stă în cale;
Doamne, încotro mă-ndrept
Ca să iau viața-n piept ?

Mândru-i câmpul

Mândru-i câmpul înflorit
Ca și badea primenit
Și cu gând să ies la horă
Alor lui să le fiu noră.
Dar mi-e dorul dus de-acasă,
N-are stare, n-are masă,
Încotro dorul se-ndreaptă
Plânge inima în șoaptă,
Căci se tânguie și spune
Câtă jale o răpune,
Câtă taină de ursită,
Câtă inimă cernită.

Așteptare

Adesea mi se spune să aștept
Precum o floare să devină poamă,
Sau comedia să ajungă dramă
Chiar în virtutea unui nou concept.

Mi-e teamă să mai iau ceva în piept,
Ce aș gândi se trece printr-o vamă,
Adesea mi se spune să aștept,
Precum o floare să devină poamă.

Dar eu nu pot cu sila să accept
Să-mi sfredelească cineva în rană,
Deoarece refuz să-mi fie teamă
Chiar dacă nu pot lumea s-o îndrept.
Adesea mi se spune să aștept.

Provocări

E drumul sufocat de intersecții
Și tot atâtea provocări în cale,
Nesiguranța-mi dă fiori de moarte
De parcă-aș înfrunta răscrucile astrale.

Povara zilei nu mai contenește,
Iar palmele și mintea știu măsura,
Potop de încercări la drumul mare
E tot ce-mi poate oferi natura.

Încerc să aflu un răspuns la toate
Ca o minune încă nesperată,
Un licărit de rază de lumină
Să-mi garanteze că a fost odată.

Petruş ANDREI

„Arcadia noi o visăm cu toții...”

Arcadia…

Arcadia noi o visăm cu toții
Și unii mergem în genunchi și-n coate
Iar alții prin noroaie știu să-noate
Și, când ajung, și-arată câinii colții.

Auzi mârâituri înverșunate –
Potăile-s mai rele ca iloții –
C-atacă numai dindărătul roții
Și mușcă iute, pe furiș, din spate.

Credeam c-aici e liniște și pace
Dar ,,mondo cane” crudă și rapace
Și pe aceste plaiuri viețuiește.

Și-aici îți trebuie diplomație
Și vezi cu cine faci tovărășie
Iar de cel prost o viață te păzește!

Am hotărât…

Am hotărât că am să-mi duc pietroiul,
Trecând de vârf, să merg apoi la vale,
Mai sprinten, uneori, sau mai agale,
Să las în urmă scârba și gunoiul.

M-apucă deseori un fel de jale
Să nu mă prindă-n gheara lui noroiul,
Nevoi și suferințe de tot soiul,
Ca să m-abat din aurita cale.

Oricâte piedici vin să-mi taie drumul
Și ele se adună cu duiumul –
Îmi sui cu-nverșunare Caraimanul.

Un altul însă vrea să mă agațe
Să-mi pună înc-o greutate-n brațe
Să duc și pentru dânsul bolovanul.

Crescusem…

Crescusem căprioara în ogradă
De când era orfană și plăpândă
Și devenise într-atât de blândă
Încât veneau copiii să o vadă.

Hainul însă sta mereu la pândă
În stare chiar să-mi intre în livadă
Dacă-l prindeam, eu, îl făceam grămadă
De nu-i mai trebuia altă osândă.

Atrasă de gustoasa buruiană,
Ea a ieșit dăunăzi în poiană
Și s-a întors în piept c-o rană-adâncă.

Stătea-n genunchi cerând parcă iertare
Și-n cea din urmă caldă-mbrățișare,
În ochi îi stăruia lumina încă.

N-ajunge…

N-ajunge până pe la noi condorul,
Nici vulturul pleșuv și nici zăganul
Pe-aici stăpân pe zare e hultanul
Și, rareori, se-ncumetă cocorul.

Dar cum a prins să se dezghețe anul,
De peste mări și țări apare dorul,
Din înălțimi își caută izvorul
Să-și ostoiască setea și aleanul.

Cum plânge streșina în plină vară,
Din ochi îmi curge lacrima amară
Când glas duios aud cum strigă: „Tată!”.

Alerg atunci spre ușă cu tot dragul
Și simt cum mi se-mpotrivește pragul
Să-mi strâng în brațe fiica-nstrăinată.

✍ Ştefan AMARIŢEI

„Gestul grăbit vine prin toţi porii...”

Foile extenuate ale rănilor

Evreii înfricoşaţi îl răscumpără pe Crist
Cui după cui, pe sucul de bucurie al vertebrelor,
Pe cele mai tăcute falduri ale trupului,
Mângâiat cu sulițe jucăușe preschimbate în
Cuţite pneumatice...

Ascuţişul subtil tolerează doar nimicul,
Îndărătnic şi în panică întinsă,
Viaţa punctiformă, în spaţiul nestratificat
Al timpului – articulaţiile surâsului
Pe foile extenuate ale rănilor

Gestul de apărare

Dincolo de mâini simţi acut
Zvâcnirea degetelor la atingerea peretelui rece,
Încleştarea somnului cu părţile netulburate
Ale cerului

Gestul grăbit vine prin toţi porii
Cu siguranţa frigului stropit
În preajma plăcerilor –
Cu ochii pe jumătate închişi, pe jumătate deschişi,
Lipiţi de creasta aisbergului –
Drept pavăză în calea Nemărginirii,
Pe cerul luminos al proniei

Orologiul oraşului gâjâie tac-tac

Un om cumsecade şi alcoolic
Mângâie fulgii merilor în floare,
Apoi ca un copil în patru labe
Cu estetica chipului în crâmpeie de ţigară
Povesteşte lungi istorii,
Cu gravitatea cerută dimineaţa
Când te priveşti în oglindă

Ce băiat drăguţ –
Şi orologiul oraşului gâjâie tac-tac,
Mai devreme decât trâmbiţa păsărilor
Cântătoare

Felurite lucruri încremenite

Pe zidul alb altădată,
Funinginea lucioasă coboară de sus
Cu miros brun de cerneală albastră

Rezemate de poliţele raftului,
Şiruri de fructe umbresc farfuriile goale

În sertar găseşti nuci găunoase,
Fel de fel de lame,
Mărunţişuri maniacale

Piperul e departe – în ţările calde,
Doar viespile ciocnesc fereasta luminată.
Două pisici veghează plictiseala de aur

Estuarul de moarte al cerului

Pământul răsună scurt
Şi se întoarce oriunde
Spre izvoarele din aversa văzduhului

Fulgerul îşi îndreaptă
Pânzele violete spre planctonul mării

Ţărâna lui Ramses şi a lui Keops
Se ridică nepăsătoare de veacuri
În estuarul de moarte al cerului

Solstiţiul orelor înclină balanţa
Spre loviturile sigure din dialectul
Inimii

Creuzetul uman

Marele ajutor ucigaş
Culcat pe burtă
Veghează caşeta lui Morfeu,
Cutia de sticlă în formă de cap de turc

(Falsul univers – noroi diamantin,
Învolburează adâncurile creuzetului uman)

În nocturna focului,
Hârtia cerată capitonează lectura jurnalului –
Terminaţiile mele nervoase

Presupusele măşti ale omului

Lesne presimţite, au sosit de îndată
Feţele presupuselor măşti ale omului.
La porţile oraşului actorii poartă
Boabele grele ale textelor,
Imensele rotunjimi ale bolţilor,
Ghizdurile de piatră ale scenei,
Sandala de aur a tragediilor –
Pilotând spre fumul pădurilor zeităţile
Luminii

Cărți primite

1. Hristina Doroftei, *Reflexie*, debut, Ed. Junimea, 2014, Iași, 71 pagini, cu o prefață, *Două vorbe de drum bun*, de Al. Cistelecan.
2. Daniel Dăian, *Manual de înjurături (poeme)*, Ed. Arhipelag XXI, 2014, Târgu-Mureș, 97 pagini, cu un *Cuvânt înainte* de Iulian Boldea.
3. Lucian Vasiliu și Ioan Holban, *Iașii în 78 de ilustrații adnotate* (În memoria „trecutologilor" Olga și Constantin-Liviu Rusu), Ed. Junimea, 2015, Iași, cu un cuvânt de Cezar Ivănescu, trad. în engleză și franceză: Simona Modreanu.
4. Ștefan Amariței, *Lumina navigatorului*, poeme, Ed. Timpul, 2014, Iași, 74 pagini, cu o postfață, *În surghiunul poemului*, de Ioan Holban.
5. Toma Michinici, *Impresia unei seri*, poezii, Ed. TimPublisher, București, 2013, 89 pagini, cu o prefață de Virgil Agheorghiesei.
6. Marian Staș, *Sensul jocului secund*, Ed. BMI, 2014, București, 177 pagini.
7. Vasilica Grigoraș, *Reflecții filosofice (Convorbiri cu prof. dr. Petre Iosub)*, Ed. Thalia, 2015, Vaslui, 77 pagini.
8. Petre Iosub, *Pagini de filosofie românească*, Ed. Thalia, 2015, Vaslui, 91 pagini.
9. Petre Iosub, *Scrisori către un „a" mic (Portrete și pamflete)*, Ed. Thalia, 2015, Vaslui, 71 pagini.

Cărți tipărite de bârlădeni

1. Petruș Andrei, *Zâmbet de primăvară*, versuri, Ed. Sfera, 2014, Bârlad, 62 pagini.
2. Petruș Andrei, *Lecturi empatice*, Ed. Sfera, 2015, Bârlad, 446 pagini.
3. Gheorghe Clapa, *Cristale de gând*, Ed. PIM, 2015, Iași, 327 pagini.
4. Marian Bolum, *Sistemul monetar național. Vol. II. Bancnotele României (1881-2015)*, Ed. Sfera, 2015, Bârlad, 352 pagini.
5. *C.D. Zeletin 80. Omagiul Academiei Bârlădene Președintelui ei de Onoare*, Ed. Sfera, 2015, Bârlad, 580 p.

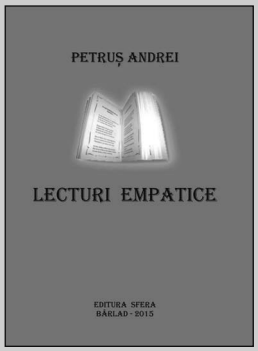

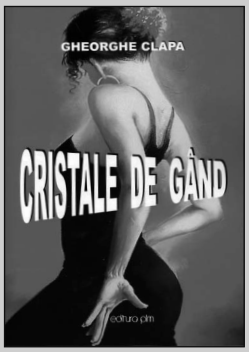

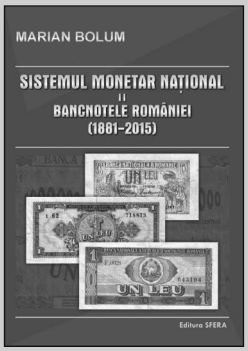

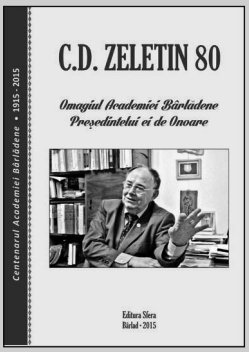

✍ Georgeta POPOVICI STRAT

„Și iat-am devenit un punct!”

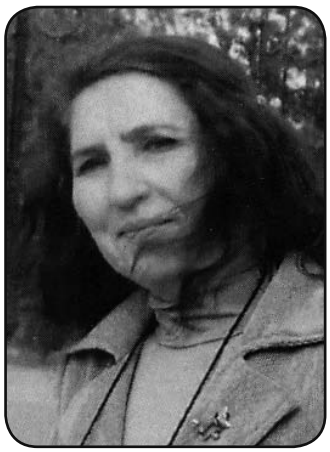

Oricum

Oricum taina și-a deschis porțile
A te primi
Asemeni copacului
Când floarea-i de dinainte de fruct
Algoritmul luminii!...
Însă un loc, oricum va fi rămas anume
Să fie tainei albie de rune
Nisipule,
Pe când șirul de boabe fără număr
Așteaptă să renumăr
Din câte sanctuare, ochiul cel purtând
Prin câte, oricum el va fi fost!

Din cuvinte

Din cuvinte renasc
Bucurie și lacrimi
Oricât de lung ar fi
Șirul de sori:
Ceață,
Nori,
Piatră,
Aproape,
Departe!...
Se cațără stringul
Subțiat de viorii
S-aprindă pe buze sărutul
Ce-mparte
Micimea micimilor toate,
Răsăritului pleoapă,
Nopții fiori!...

Soare aducând ziua
Când ce ceafa-ți
Prelinge-a mea noapte
Voi renaște-n cuvinte,
Mai cuminte s-aștept
Să te am!...

Festina lente suflete Anteu

Festina lente suflete Anteu
Pe toboganul timpului hoinar
Când îl prefaci în plasă lui Icar
S-arunci, cu tine însuți, ghem!...

Aruncă-ți scamele atâtor gânduri
Ce ca un strung le-ai spiralat
Tot dimensionând metalul
Din care te-ai logaritmat...

Răsare luna la fel, de sus, privind
Cum încă scurmi tot ce fiind ai fost
Repitlă ce târăște-n urma-i, urna
În care însăși arde din întregu-i rost!...

Lasă-le laserelor însetatu-ți umblet
Să inserteze-n galaxii
Țărâna care numai ție
Ți-e dată-n ergi de veșnicii să umple buncăre de cer
Cu-a ei beție de lumină
Ce o revarsă dinspre ieri
Izvor de veci,
Cu tine-n veci să vină!...

La poarta sufletului

La poarta sufletului stau
Privind spre el, spre mine!...
Dar ea din ce în ce mai mult
Jur împrejuru-mi a crescut
Și iat-am devenit un punct
Între nimic
Și dincolo de mine!...

O suflete,
De-aș ști să te ajung
Cărării tălpi m-aș face!
Iar pașii cei însângerați
De spinul nesecundei
Ți i-aș spăla cu roua din Carpați
Și-n Zeletin,
Pe unde mi-ai curs copilăria mea

Cea plină de surori și frați
Și mamă, tată și colinde!...

Și însămi,
Spațiu și cuvânt,
Supusă fulgilor de nea
Aș ninge zăpezile-mi din patimi
În aer, apă, și pământ
Rug aprinzând iertării
De nu va mai fi poartă
Închisă timpului hoinar
Când fi-va să o treacă
Neteama-mi spre niciunde!...

Mă voi naște a doua oară?

Mă voi naște a doua oară?...
Dar Doamne,
Cât va trebui s-aștept?
Iar dacă așteptarea nu ucide
Frigul mă va-ngheța
De bună seamă
Cât de departe-i drumul
Din ochiul meu cel stâng
Până în ochiu-ți drept?!...

De mă ajută însă și ninsoarea
Voi aștepta fără de teamă
Privind cum ea, din sine însăși
Imaculatul fulg
Catetelor minuscule, perfect
Toarnă secundele
Din ochiul meu cel stâng
Până în ochiu-ți drept!

Reviste primite

- **TURBURELE**, revistă de divertisment, an. VI, nr. 18, martie, 2015, Turburea-Gorj, director fondator: Nelu Vasile, redactor-șef: Lelia Venus. *„**Orelist** - medic care consultă o tânără pacientă cu orele”. „**Matematică** - Știință exactă pentru care o oră durează 50 de minute”. „A reușit să dezlege un mister de englezoaica lui.” Gheorghe Leu, **Unei poete** (cop.), În sonete și rondele/ Ai picioare inegale,/ Totuși șarmul dumitale/ Știm că este... între ele!”*

- **ARGEȘ**, nr. 4(394), aprilie, 2015, Pitești, redactor șef: Dumitru Augustin Doman. *„Dați la maximum volumul „nopților de poezie” ale lui Paul Vicinius și veți avea sentimentul unor zile pline de viață. E o carte de recitit.”* (Adrian Alui Gheorghe, *Un frondeur fără cauză*, pag. 13.)

- **CLIPA**, an. VII, nr. 45, Martie, 2015, București, redactor șef: Alexandra Săraru. *„Chiar dacă, în ultimul deceniu, unii dintre acești locuitori s-au lămurit asupra obârșiei lor îndepărtate, „Ținutul Secuiesc” invocat de unii sau de alții cuprinde peste 99% unguri și nu secui.”* (Dinu C. Giurescu, *Autonomii teritoriale*, pag.6.)

- **MERIDIANUL CULTURAL ROMÂNESC**, an. I, nr. 1, ian.-febr.-martie, 2015, Vaslui, director: Dumitru V. Marin. *„Ce sperăm: o revistă mai altfel, mai vie (venind din multiculturalitate), cu prezențe din toată lumea, deci dintre granițele limbii române.”* (D.V. Marin, *O revistă dinspre jurnalismul cultural*, pag.5.)

- **SPIRITUL CRITIC**, an. XIII, nr. 3(53), iunie, 2015, Pașcani, director fondator: Leonard Gavriliu. *„Inteligența superioară, talentul de excepție, gustul ferm pentru valorile reale ale literaturii, onestitatea înnăscută, cultul prieteniei adevărate, personalitatea tânărului maturizat mult înainte de vreme nu puteau să-l situeze pe Nicolae Labiș decât de partea adevărului.”* (Vasile Iancu, *Poetul care a făcut prima disidență autentică*, pag.31.)

- **BUCOVINA LITERARĂ**, anul XXVI, nr.1-2 (287-288), ianuarie-februarie, 2015, Suceava, director: Carmen-Veronica Steiciuc. ***„Nimicul meu e sămânța nimicitorului care vrea să mă știe mut** - acesta e versul în jurul căruia pivotează criza limbajului în poemele lui Aurel Pantea”* (Ioan Holban, *Principele răcelii și al negrului*, pag. 16.)

Gruia NOVAC

Noaptea e un sfetnic... (XIII)

1.
Secvență

Câți dintre îndrăgostiții de poezie mai scriu versuri despre țară, România, neam, glie și munți natali? Mai nimeni. Toți sunt „profunzi”, sunt „filosofi”, sunt cântători de concepte „moderne”! *„Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie!”* e un vers banal, simplu, prea țărănesc pentru masteranzii „particularelor” cuibărite sub pulpana generozității unui neam prea permisiv! Călătorim în sens unic spre o Europă interesată de slugi docile, plătite cu un euro mai mult ca-n „țară” (!) și renunțând (de bună voie!) la elementarul confort casnic, dar și la locul natal cu mormintele bunicilor, părinților, eroilor, care nu mai trezesc niciun ecou în sufletele pline, nu de simțiri românești, ci doar de imaginea căpșunelor și a babelor purtate cu… lectica sau ricșa.

Timp pentru poezia pământului natal nu (prea) mai există…

Și vorba unui poet (încă necunoscut?), Marian Staș : *„totul se zdrobește doar de pereții gândurilor mele…”*

2.

Am avut mereu credința că, **aici**, în Bârlad, unde apele încă nu s-au ales, voi fi măcar felicitat pentru strădania permanentă și la vedere de a milita contra minciunii (prin augmentarea unor fapte), imposturii în actul scriitoricesc, fie și amatoricesc sau incipit, și, în mod special, împotriva conformismului cotidian, în latura lui partizană și rigoristă.

Dimpotrivă, ca o trepădare s-au înmulțit diatribele violente, încât am avut și gândul de a-i lăsa, pe toți, să moară proști, fiindcă dacă nici atunci când, arătând răul, îți oferi și capacitatea intelectuală, prin soluții practice, de a-l eradica ori ameliora, ce rost are să mai insiști. Prejudecățile nu le-ngroapă decât... pământul!

3.

Mă tulbură **încă** o observație rostită de Norman Manea, pe scena Teatrului Național „V. Alecsandri” din Iași, într-o seară din timpul FILIT (Festivalul Internațional de Literatură și Traduceri). Eram acolo. Iat-o:

„Avem o societate în mare măsură mercantilă, primează criteriul monetar, intelectualul nu are de-a face cu lumea asta, el își scrie cărțile și atât. Marii intelectuali sunt în umbră momentan, și nu cred să mai apară curând în prim-plan.”

4.

Vă mai amintiți revista *Dilema* (veche)? Numărul 265 din 1998, cu un grupaj de articole despre Eminescu, trebuie, din când în când, recitit. Fără prejudecăți!

5.

Pornografie și naturalism? Prima nu intră în zona artisticului niciodată. Naturalismul e artă.

6.

Titlul posibil pentru o „istorie” literară locală: *Creșterea ca un proimion și descreșterea ca un continuu surd.*

7.

Cred în întregul tot, dar și în câtimea lui când aceasta îl reprezintă.

Provocare din amiciție

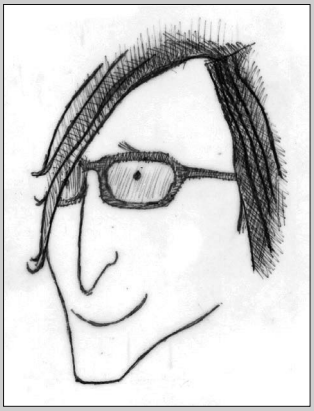

În luna septembrie a anului 1994 apărea, la Bârlad, nr. 3 al revistei trimestriale ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ (redactor șef: Gruia Novac, redactori: Amelia Calujnai (Paris), Sergiu Coloșenco și Fănică Ursu). La pagina 15, articolul „Provocare din amiciție”, semnat C.T. ZAUR, era însoțit de un splendid crochiu caricatural, aparținând pictorului **Dionisie Gradu**, înfățișându-l pe profesorul **Gheorghe HUIBAN**, astăzi pensionar, în vârstă de 67 ani.

Pentru reușita caricatură, care redă sintetic expresia fizionomică și care divulgă explicit câteva trăsături morale, dar mai cu seamă pentru confirmarea talentului artistului, o retipărim acum, în semn de amiciție. Vorba finalului oricărui răvaș epistolar de pe vremuri: „Ceea ce vă doresc și Dumneavoastră”.

Marinel GÎLCĂ

Răzbunarea

- Uff… da' ce zăduf…. e azi!... murmură inginerul silvic Victor Dima și broboane mici de sudoare îi cuprinseră omoplații, izvorau nesfârșit de la rădacina părului castaniu,alunecau ca niște pârâiașe cleioase pe umerii obrajilor bucălați și umezeau, cu salinitatea lor, buzele-i subțiri. Bărbatul își propti zdravăn mâna stângă pe volanul mașinii,iar cu degetele celeilalte mâini apucă de pe scaunul din dreapta, un prosop galben,flauşat, ștergându-și năboiul transpirației. Slăbi puțin accelerația mașinii și apoi aruncă la loc prosopul,șofând în continuare.

Era pe la începutul lunii iulie, iar magma soarelui cotropise pământul, înecându-i respirația și îi ferecase sub o lespede nemiloasă regatul vânturilor și răcoarea curenților binefăcători.

Doar motorul mașinii torcea indiferent în timp ce roțile mărunțeau hulpave panglica asfaltului cenușiu, înmuiat ca o peltea. În curând el semnaliză dreapta și părăsi șoseaua fierbinte, demarând pe un drum îngust, pavat cu prundiș. În frământarea lor, roțile antrenară un nor uriaș de colb înecăcios, care năvăli, agasant, peste tot. Dima închise cu mișcări febrile geamurile mașinii, își mai șterse, cu același prosop galben, fața mare, rotundă și mări viteza. Autoturismul său, o Dacia 1310, se așternu ascultătoare la drum, printre fânețele înflorite, iar nucii și prunii de un verde crud, cu frunzele pleoștite de arșița zilei, defilară, pe ambele fronturi, ca niște soldați plictisiți, cu armele în cumpănire.

Deodată, în față, la doar câțiva kilometri, apăru în orizontul senin, un codru falnic. Undeva, în depărtări, spre miazăzi, în cețuri lăptoase, se ițeau vârfurile zimțate ale munților Vrancei. Pe deasupra mașinii, șfichiui în zbor razant, într-o îngrămădire de sclipiri argintate, un stol de porumbei. "Par să fie agitați", își spuse inginerul silvic și privi repede văzduhul limpede. Din goana mașinii nu putu să observe nimic, dar el știa că acolo sus, în tării, agățat de razele soarelui, pândea eretele. Mai știa că aceste păsări de pradă, cuibăresc printre stâncile colțuroase din masivul Zboina Neagră.

Între timp, drumul pietruit se pierdu în vălătucii de praf auriu, iar autoturismul rulă mai încet pe o potecă de pământ negru, bătătorit de roțile tractoarelor și utilajelor forestiere. La câțiva kilometri se apropiau în fugă, codrii bătrâni ai Vrancei, tăcuți și misterioși. Dima își aminti ceva; doar mersul pe jos oferă satisfacția observării tihnite, necondiționate, și aduce trăiri felurite, iar omul devine martorul unei panorame totale. Din fuga autoturismului, a trenului sau a altor mijloace moderne de locomoție sunt aduse receptorilor noștri doar clișee, frânturi îngrămădite, întortocheate, inoculându-ți, parcă, o altă realitate.

Verdele negru, odihnitor ,al pădurii de foioase, invadă ochii lui Victor Dima din toate părțile, iar bolțile și ascunzișurile sale tainice, se desfăcură blânde, ca niște hrube alinătoare, și-l luară în brațe ca o ibovnică. Opri mașina sub arcadele unui stejar înalt, coborî și deschise toate portierele. Își retrase repede palmele deoarece mânerele frigeau iar căldura sugrumătoare era atât de mare, încât pe cupola mașinii, sigur ar fi putut prăji un ou. Dima deșurubă capacul unui pet cu apă, își clăti mâinile și fața, apoi își umezi și gura. Apa era caldă și în loc să-l revigoreze, îi accentuă moleșeala.

Își ridică pușca, cartușiera și tolba de pe bancheta din spatele mașinii, le așeză în iarbă și se lungi lângă ele, cu ochii țintă spre cer. Stropi de aur, scânteietori, jucau prin frunzișul verde-albăstrui al stejarului, iar petice brumării se întrezăreau mătăsoase printre crengi și mlădițe. Undeva, într-un tufiș din apropiere, nevăzută, o mierlă gulerată își începuse recitalul: tec!! tec!! tec!! Bărbatul se întinse pe pâsla catifelată a ierbii, își puse brațele sub cap și simți cum pământul freamătă și-l cuprinde, creându-i o stare de bună dispoziție, ca o patimă mistuitoare. Prin pleoapele întredeschise zări o libelulă străvezie care făcea volte ca un elicopter și un fluture mare, galben-negru dansând un joc, numai de el știut.

După un timp, Dima se ridică, își trecu pușca și

tolba la spate, iar cartușiera o înfășură ca un brâu lat peste mijlocul trupului. Luă din autoturism pălăria nuculie, cu o frumoasă pană de fazan și după ce încuie portierele, porni cu pași vioi spre Putna. Ca specialist silvic, printre multe alte îndatoriri de serviciu, el trebuia, în primul rând, să administreze și să supravegheze fondul forestier.

În această perioadă a anului era necesar să înfăptuiască evaluările privind împerecherea căprioriilor. Avea de mers, așa în patrulare și observare cum afirma, cu emfază soției, câteva ore bune, până aproape de poalele munților Zboina Neagră.

De statură mijlocie, robust, cu alură de rugbist, Dima avea 39 de ani, împliniți, era un bărbat tânăr, în putere, plesnind de sănătate. Ochii săi negri, jucăuși, răsăreau ca doi tăciuni incandescenți de sub fruntea înaltă, visătoare. Era sociabil, foarte vorbăreț, cu suflet nobil, degajând multă căldură și onestitate.

Porni cu pași elastici, pe un drumeag forestier acoperit de covorul moale, cafeniu, al frunzelor moarte, cazute, în fiecare toamnă. Cu cât înainta în sânul răcoros al pădurii, cu atât îi era ostoită fierbințeala zilei de vară, iar umezeala și mirosul pădurii îl înfășurară cu un giulgiu întremător. Aici, sub streașina ocrotitoare a copacilor și a vegetației felurite, viața își urma existența fascinatoare altfel decât la câmpie, unde totul era fiert ca într-un cazan uriaș, întreținut de focul neîndurător al soarelui. Dima își umplu plămânii cu aerul dulce, înmiresmat al pădurii și se scufundă ca într-o baie divină în răcoarea ei, mângâiat de pulberea de lumină strecurată molcom prin frunzișuri.Era,așa, un tot unitar cu natura și, vrând,nevrând, se ciocni cu roiuri de gâze cu aripi transparente și fluturi multicolori. Văzu într-un frasin zvelt și drept ca o lumânare o gheonoaie verde- gălbui, cu capul roșu, ca o pată de sânge, căutându-și cu sârg, în cadență, prânzul cotidian.

Un guster verde-pal se ivi dintr-un lăstăriș de alun și se strecură, ca o părere, într-o tufă de urzici moarte.

Dima, întotdeauna a iubit pădurea. A crescut la țară, într-un sat pitit, în apropierea munților Vrancei, a absolvit Facultatea de Silvicultură din Brașov și apoi s-a întors tot aici, pe plaiurile natale, unde și-a făcut un rost. A râvnit să ajute cu știința și priceperea sa, oamenii, locurile, societatea, în definitiv dorea, astfel, să răspundă încrederii pe care mulți o investiră în el.

Două forfecuțe cu piepturile cărămizii și ochișorii vioi, ca mărgelele negre, fâlfâiră în zigzag pe sub pletele arborilor feluriți și se mistuiră în tunelul negru al codrului.

După aproape jumătate de oră de mers, Dima părăsi drumul principal și coti spre dreapta pe o cărare bătătorită ce se pierdea într-un lastăriș de corni și aluni. În tăcerea solemnă se auzea clipocitul unui pârâiaș ce fremăta domol, printre malurile de humă neagră, acoperite de iedera vegetației. Pe fundul limpede se întrezăreau din loc în loc, printre pietrele negre sau galbene, săgetările unor păstrăvi. Si, puțin mai sus, chiar sub o movilă uriașă, cu ani în urmă, fusese captat un izvor, iar apa rece și cristalină curgea permanent, inclusiv în iernile geroase, pe o țeavă din metal cenușiu. Omul se opri, scoase plosca și o umplu cu apă și apoi, bău încet, cu înghițituri mici. După aceea, adună apă în căușul palmelor și își răcori, cu stropii reci, fața și gâtul.

Se odihni puțin pe rădăcina retezată a unui arțar, ascultând glasul pădurii, și cugetând la traseul pe care îl avea de urmat. După un timp se ridică sprinten își agăță pușca și tolba pe umeri și porni spre colinele din stânga sa. O codobatură zglobie, cu pieptul galben, țopăi pe picioarele subțiri cât firul de ață, își scufundă repede pliscul negru în ochiul de apă limpede, și aruncă cu eleganță câțiva picuri peste penajul gri-metalic.

Victor Dima urcă, aproape pieptiș, printre fagi și arțari și se lăsă, apoi, într-o văioagă însorită. De aici, a suit neobosit spre locurile cunoscute, unde spera să găsească semnele evidente ale împerecherii căprioriilor.

Tot urcând, răcoarea deveni mai pătrunzătoare și el simți o adiere jilavă dinspre pădurea de brazi și molizi care se arcuia tot mai deslușit între cer și pământ. Printr-o rarişte de mesteceni, pe cerul înalt și curat, zări deodată doi-trei șoimi, planând solemn, cu zbateri de catifea. Briza înălțimilor îi aduse în nări un miros greu, fetid. Omul pădurii bănui că în apropiere este stârvul unei vietăți care atrage și alte animale, inclusiv; râși, urși, lupi. Desigur, pe cât posibil, omul trebuie sa le evite. Instinctiv, deveni ușor încordat, puțin preocupat. Se opri, scoase pușca și o încărcă, trecând cureaua peste umărul drept. Înaintă mai prudent prin covorul moale al frunzelor moarte și al ferigilor și ocoli, apoi, un pietroi uriaș pe care il știa de mult. Stânca era neagră, cu multe asperități și răsări din pământ, semeață, asemănătoare unui cap gigant de bour.

Bărbatul ajunse în curând într-o poiană, cu iarba grasă și înaltă cât un stat de om și simți din nou dogoarea soarelui înfocat. Urmări cu interes cerul de azur, dar păsările de pradă pieriră. Pajiștea era smălțuită cu flori de cicoare albastră, ca sâneala, iar pe alocuri mijeau florile galbene ale piciorului cocoșului.

Simțurile i se ascuțiseră și parcă ceva neprevăzut și nedeslușit urma să se înfăptuiască

acum sau puțin mai încolo. Zări într-o parte vârfurile ierburilor, scuturate de un freamăt năvalnic și pricepu că se apropie ceva... întrucât era logic, dacă vântul nu sufla, cineva cu greutate, călca și clătina vegetația.

Și…. deodată, la nici doisprezece-cincisprezece pași, fornăind, se ridică pe labele din spate, un urs de culoarea cafelei și îl privi surprins, cu ochi răi, de moarte. Înălțimea ursului, de peste doi metri, inginerului silvic i se păru uriașă. Cu nările fremătânde, mormăind amenințător, ursul cască botul alungit, arătându-și colții albi, ascuțiți, ca vârfurile unor suliți. Victor Dima îi văzu limba roșie, îmbăloșată și îl zdruncină urletul de luptă al fiarei. Omul zări în apropiere, printr-o răritură două mogâldețe negre; puii ursoaicei, agitați de comportamentul mamei și, totodată speriați de întâlnirea unui intrus, total necunoscut lor, până atunci. Își dădu seama, instantaneu, că ursoaica îl va ataca imediat, pentru a-și proteja puii. Inima, ca un ciocan pneumatic, începu să lovească năvalnic pereții cutiei toracice, iar sângele îi vâjia ca un fluid fierbinte, alergându-i prin vene cu viteze supersonice. Gândul terifiant al iminenței atacului, urmările năprasnice ale acestuia, îl îngrozi până în pragul damblagiei, dar instinctul de conservare îl obliga să lupte pentru a supraviețui. Sudoarea rece începu să-i nădușească șira spinării și să-i umezească tâmplele.Parcă hipnotizat, el armă fulgerător carabina, o fixă în scobitura umărului drept,așteptând țeapăn, cu ea la ochi, atacul. Simți oțelul rece al trăgaciului dându-i frisoane și surprinderea, confuzia, teama paralizantă, toate ivite la întâlnirea dușmanului de moarte, alunecară în neantul trecutului. Instantaneu, o liniște stranie îl cuprinse. Așa cum bănui, ursoaica îl atacă frontal în următoarea fracțiune de secundă. Victor apasă trăgaciul, slobozi un foc, chiar în acele momente, și, auzi șuieratul aspru al glontelui, perforându-i pieptul sălbăticiunii. Detunătura armei înjunghie liniștea paradisiacă a locurilor, iar ecourile cutremurară văile până departe. Deși împușcătura era mortală, ursoaica nu căzu și, din elanul atacului, aceasta îi smulse pușca, ca pe o pană și o aruncă în iarba sălbatică. Omul știa că animalul mai avea puțin de trăit, însă acesta mai deținea suficiente forțe pentru a-l răni sau chiar ucide. Trebuia să tatoneze, să tragă de timp cât mai mult și să rămână în picioare, cu orice preț. Aruncă tolba și plosca în capul jivinei și aceasta cu privirea încețoșată de aburii morții, le îndepărtă cu laba dreaptă ca pe două muște sâcâitoare. Apoi, Dima simți cum ascuțișul ghearelor îi secționa geaca, cămașa, maieul, într-o clipă, așa cum ai tăia cu un cutter o coală de ziar. Percepu arsurile sfâșierilor pe piept și în țesutul adipos al pântecelui. Într-o fracțiune de secundă, luă o hotărâre capitală. Își aruncă la sacrificiu brațul stâng spre gura jivinei și, o pocni, cu pumnul strâns, cât putu de tare, peste fălci. Simți îngrozit cum colții i se înfig în încheietura mâinii, prinzând-o ca într-o menghină, implacabilă. Urlând de durere, el lovi cu picioarele, ca un dement, abdomenul ursoaicei.Om și fiară se prinseră într-o luptă teribilă, pe viață și pe moarte. Într-un târziu, Dima reuși cu greu să își retragă brațul frânt, în timp ce, horcăind, fiara se prăbuși, pentru totdeauna, într-o baltă de sânge.

Atunci, omul ridică brațul teafăr spre albastrul cerului și slobozi un urlet grozav. Sunetele înfricoșătoare hăuiră peste întinderile codrului, se loviră de copaci și prelingându-se în făgeturi, se izbiră ca talazurile mării de stâncile muntelui Zboina Neagră. Natura tresări înfiorată și le retransmise, apoi, în ecouri simultane. Omul, parcă, se întorsese în timp, în preistorie, arătându-și supremația față de toate lighioanele pământului.

Pe Victor Dima, beția izbânzii depline, cea a rămânerii în viață, într-o luptă inegală, cu o fiară mult mai puternică decât el, îl transfigură și îl copleși. Puțin câte puțin, reveni în realitatea crudă a momentului. Cu brațul teafăr se pipăi pentru a-și da seama de gravitatea rănilor provocate. Opină în sinea lui că nu stă așa de rău; excoriațiile de pe abdomen și piept nu erau grave,doar brațul stâng era frânt la încheietură și sângera abundent. Ce era cel mai important; picioarele erau nevătămate, și avea libertate de mișcare. Urgent trebuia să oprească sângerarea, iar cu mișcari înfrigurate, își sfâșie cămașa, și folosindu-se de brațul drept și dinți, făcu un garou, bandajându-și, astfel, mâna rănită.

Apoi recuperă pușca și geanta, le trecu de-a curmezișul peste umeri și cu eforturi supraomenești, înebunit de dureri atroce, ajunse la autoturism. Reuși să pornească și să conducă mașina cu ajutorul brațului teafăr până la dispensarul izbăvitor din Straja.

*

* *

La grătarul din cărămidă de forma unei căciuli uriașe, limbile flăcărilor ca niște șerpi roșii, fosforescenți se unduiau alene pe sub lemnele de stejar, făcându-le să trosnească. In amurgul vioriu al lunii mai, astrul selenar se înălțase harnic, de după vârfurile munților Zboina Neagră.

- Victoraș, să ai grijă de foc, eu pregătesc pieptul de pasăre și păstrăvii... acușica sunt gata... se auzi vocea blândă a Magdei Dima.

- Eu, cu moș Năstase suntem aici... totul e sub

control!... își liniști inginerul silvic, soția.

Din foișorul din lemn de brad, așezat strategic în apropierea grătarului, s-a auzit, în liniștea înserării glasul domol al lui moș Năstase Popa.

- Nepoate, bun vin ai!!!... dar rar îl dai!!!...

Zâmbind, încurajat de aprecierea unchiașului, Victor Dima turnă în paharele mari, un vin alb, demisec, de Odobești. Ciocniră amândoi și clinchetul zglobiu se răspândi în grădina de lângă foișor. Moș Năstase Popa era fratele mai mare al mamei lui Victor și se apropia binișor de optzeci de primăveri. Locuia în Tulnici, în partea cealaltă a munților Vrancei și auzise de pățania nepotului, în iarnă, de la un consătean pădurar.

- Dragul moșului, să știi că Dumnezeu ți-a dat zile!!!... Hai să trăiești!!! închină eldin nou paharul și sorbi încet licoarea aurie.

- Mulțumesc de urare!...așa este!... matale ai dreptate!... A fost cumpăna vieții mele de până acum, murmură, tulburat de amintire, Victor...

O umbră de nostalgie i se întinse ca un văl cenușiu peste fața rotundă și-l făcu să ofteze...

Moș Năstase remarcă durerea...

- Ce-ți face mâna? întreabă, îngrijorat, unchiașul.

- Din ce în ce mai bine... se întremează, mai simt furnicături la umezeală... dar ce să fac?! Am mulțumit și.. voi mulțumi mereu doctorilor și Domnului... altminteri se putea să-mi pierd brațul...

Moș Năstase Popa, fost profesor de biologie, își șterse mustața veche, căzăcească, umezită de spuma vinului, deveni mai grav și aținti ochii săi înguști asupra jarului incandescent al grătarului.

- Scumpul meu... natura își are legile ei nescrise.... există măsură în toate, nimic nu e lăsat în voia sorții...

Victor se înalțăse în picioare și cu mișcări dibace, alinie pe grătar păstrăvii și piepturile de pasăre aduse într-un bol alb, de Magda.

Aroma peștelui prăjit se răspândi mai repede decât undele seismice și-i făcu pe cei prezenți să simtă că le plouă în gură... Bătrânul reluă sentențios:

- Victor, să știi că în natură operează, dacă vrei, legea compensației.... eu cred în asta!!...în cazul tău a fost legitimă apărare... cum ar spune avocații.. tu... nu ai mai avut ce face, și ..., ți-ai apărat viața...

- Da... drept este!... cum grăiești matale!... aprobă Victor.

Unchiul continuă cu hotărâre și cu un iz de dojană.

- Omul nu trebuie să fie crud și să ucidă din răutate, fie și sălbăticiuni, ca să-și satisfacă plăcerea bolnăvicioasă de a vedea sânge... cât mai mult sânge!...Doamne iartă-mă!!! spuse el, smerit.

Victor Dima, puțin încurcat, deveni mai atent...

-Nu pot decât să-ți dau dreptate...murmură el, preocupat să întoarcă frigăruile.

Simți patima din glasul unchiașului și bănui că acesta are ceva pe suflet și vrea să refuleze. Undeva, prin vecini, se auzi mugetul unei văcuțe, chemându-și puiul să se alăpteze.

La doi pași de foișor, greierii țârâiau pe întrecute, bucuroși de venirea nopții.

- Cina este servită, poftiți!.. anunță puțin teatral, Magda, așezând pe masă, lângă frigărui, o mămăliguță fierbinte-aurie și alte două farfurii mici, cu hrean și mujdei de usturoi...

- Poftă bună! le ură Victor...

Mâncară gospodărește, cu simț de răspundere, cum ironic, afirma câteodată moș Năstase Popa, oaspetele lor, din acea zi.

Victor turnă din nou în pahare licoarea lui Bachus...

- Mi se pare mie că matale vrei să povestești ceva... își aminti Victor, discuția întreruptă.

Bătrânul își plimbă privirea limpede, blândă, când la Victor, când la Magda, își șterse cu un șervețel de hârtie firele cărunte ale mustății și începu tărăgănat:

- Păi ,dragii mei.... e mult de atunci, chiar după război, pe vremea foametei, nu erați niciunul născuți... Era un pădurar prin părțile noastre, Traian Ursu, așa îl chema. Era un venetic, ajuns aici, de prin Oltenia, era hain și lipsit de omenie, un cărpănos. Îi suduia și îi bătea pe cei sărmani, care își adunau din pădure un braț de vreascuri, să se încălzească sau să își facă o fiertură de ceva... Îi amenda sau îi reclama autorităților, pe cei năpăstuiți și era numai lapte și miere cu cei mari. Era ca un diavol, unde nu gândeai, acolo îl întâlneai, veșnic încruntat, mereu pus pe harță. Vânatului nu-i acorda nicio șansă, inventa tot felul de capcane, era sadic și-i plăcea să tortureze sălbăticiunile pădurii. Iaca așa, într-o zi de primăvară, la Dragomirna, a căzut într-o groapă săpată de un acolit de-al său, o ursoaică și un pui. Fuseseră ademenite cu o halcă de carne. Probabil că jivinele s-ar fi salvat, însă, pe fundul gropii, ursoaica își prinsese labele din spate în colții unei capcane metalice, instalate, desigur, de acest individ fără Dumnezeu. Ore întregi, captivii au încercat să se salveze, însă totul a fost în zadar.

Al doilea pui care rămăsese puțin mai în urmă și a avut norocul să nu cadă în groapă, a urlat neputincios, chemându-și mama și frățiorul,dar soarta lor era pecetluită.După un timp, a apărut demonul de pădurar și a împușcat cu sânge rece pe cei doi prizonieri.

S-a spus atunci ca ursulețul liber ar fi asistat,

înfricoșat,dintr-un frunziș, la această dramă. Se mai zice în popor că urșii sunt răzbunători. Nu pot spune cu certitudine... însă ...am auzit apoi, că la doi-trei ani, de la această întâmplare, Traian Ursu, începuse să slăbească, să aibă coșmaruri și să nu mai plece singur prin pădure. Veșnic se simțea urmărit, îngrozit de spectrul unui urs fioros care îl însoțea pretutindeni ca o umbră.Nu pot ști dacă era adevărat sau erau doar vedenii în mintea lui. Cert era un fapt,dracul nu se despărțea de pușcă niciodată și dormea cu ea sub cap. Într-o dimineață cețoasă de toamnă,a plecat cu unul din ciracii săi în patrulare. Habotnic, cum îi era firea, s-a depărtat puțin de tovarășul său, iar la o cotitură,în doi-trei pași, i-a ieșit în față puiul ursoaicei, care între timp, devenise adult ,iar setea de răzbunare îi clocotea în sânge.Luat prin surprindere hainul nu a mai avut timp să se apere. Ursul dintr-o străfulgerare, cu labele din față, l-a descăpățânat și l-a abandonat mort în frunze, fără să-l mai sfâșie. Așa îl găsi prietenul lui, răpus, fără viață, cu ochii sticloși de grozăvia vederii morții iminente. După faptă și răsplată!... cum se spune în popor....

Bătrânul își termină povestirea și mai bău un pahar cu vin bun.

- Impresionant!...articulă Magda…

- Și eu spun, așișderea… murmură, aproape neauzit, Victor, și o lumină aparte, de bunătate apostolică îi aprinseseră ochii negri.

Fără să mai spună ceva, îl luă de mînă pe oaspetele său și îl conduse pe aleea poleită de razele lunii, câțiva zeci de metri.

Au ajuns astfel, în fundul curții, ca într-o joacă de copii, la un fel de grajd, cu țarc amenajat din scânduri, negeluite,de brad.

Aici Victor, răsuci un comutator și o lumină sidefie, de neon, alungă pânza subțire a întunericului. Câțiva bondari de mai, tăiară, cu zborul lor zumzăit, aerul înmiresmat al primăverii…

- Nicu!... Vasilică! ....ce faceți voi, măi... voinicuților?!!!... se auzi chemarea și întrebarea gazdei…

Intrigat, moș Năstase Popa auzi lipăituri de tălpi, iar din micul grajd, pe ușa larg deschisă, ieșiră două arătări negre, simpatice, cu boturile mici, ascuțite și urechile rotunde…

Speriați de vederea străinului, ursuleții se buluciră în adăpostul primitor…

- Ai suflet bun, puiule!.... așa cum este în firea celor din neamul nostru!... bravo!!!.. te felicit pentru gestul de a-i adopta pe orfani...chiar provizoriu...așa cum e legea....

-Mulțumesc frumos! spuse cu modestie Victor, și o undă îi înroură ochii.

Bărbatul simți brațele puternice ale unchiului său, înconjurându-l ca niște aripi protectoare și îl invadă o bucurie dulce, ca o ispită.

Dinspre munții batrâni se desprinse din zăgazurile neștiute un vânticel sprințar ce purta în unduirile sale dulceața florilor de salcâm. Din cerul înalt și tăcut, luna bălană și puzderia de stele luminoase clipeau voioase, pline de speranțe.

Istorie literară

10 octombrie 2014

Festivalul Umorului „Constantin Tănase” Vaslui

Gruia Novac, prezentând volumul de umor al scriitorului **Dan Ravaru.**

În stânga, **Voicu Gelu Bichineț**, directorul Bibliotecii Județene, în planul doi, cu cravată, scriitorul **Ștefan Cazimir.**

Foto: Valentina LUPU

✍ Gheorghe VERGA

Recepție
(proză scurtă)

I. Noul director

După ce ni s-a comunicat că vom fi vizitați de tovarășul ministru, organizația orășenească de partid l-a luat la trei păzește pe directorul nostru. Eu credeam că stăm binișor, dar au ieșit numai aspecte negative. Directorul n-a scos o vorbă. N-a justificat nimic, n-a dat vina pe nimeni și nici n-a protestat când i-au spus că va fi înlocuit.

- Cu cine? am întrebat eu.

- O să ne gândim și vă comunicăm noi.

Avem în fabrică mulți ingineri capabili, mulți specialiști, oameni cu diplome grele. Probabil că ei ar fi putut face multe, dar directorul îi împiedeca. Era un om autoritar, rău tovarăș și de zgârcit ce era, se consulta numai cu șeful contabil. Ceala vorbea numai de bani, parcă banii sunt totul. Respingea mereu proiectele de investiții, de invenții nemaipomenite, de inovări cât lumea, iar planul de stat nu se îndeplinea niciodată, cu toate sforțările inginerilor și ale muncitorilor. Mulți își cereau transferarea și directorul le-o dădea cât ai zice pește. Provizoriu a fost numit un lăcătuș dela secția a treia, un încuiat căruia toți îi ziceau moș Cute. Trecut de 60 de ani, neînsemnat, necombativ, nu lua niciodată cuvântul la ședințe și nici membru de partid nu era. I s-a cerut de câteva ori să-și scrie autobiografia și nu și-o scrisese nici până azi, deoarece greșea cuvintele și încurca literele. Vechiul director a fost încadrat la planificare și nu părea mai supărat de retrogradarea sa decât moș Cute de avansarea lui neașteptată. Inginerii și toți specialiștii se bucurau și stăteau toată ziua la taifas, ca de obicei, iar directorul provizoriu, nu se amesteca în treburile lor. Cei care aveau nevoie de semnături, îl găseau tot în atelierul lui, sau, cel mai des, la planificare, unde se închidea cu fostul director și beau cafele sau dormeau probabil. Din rău în mai rău mergea treaba.

Asta până Marți. Marți m-a luat președintele comitetului de întreprindere și cu secretarul de partid la director. Ca de obicei, era la planificare cu celălalt. Fumau și sorbeau cafea.

- Ce faceți, tovarășe Director? Duminecă vine tovarășul ministru și noi n-am luat nici un fel de măsuri pentru recepție.

- Și-s de vină eu? face moș Cute.

- Păi trebuie să știm cum îl primim. Doar primim un ministru, adică pe cineva care ne poate face mult bine sau mult rău.

- Ei, zice moș Cute. Nu-i chiar ministru. Un tovarăș oarecare. Ci-că adjunct. Tu ești director adjunct, îmi zice mie, eu, director provizoriu, dânsul director fost. Ce rău și ce bine putem face noi fabricei care-i a statului?... Hm! Director adjunct. Nu prea se vede nevoia de alde arde gazul. Cam ce învârtești tu și care ți-e treaba?

- Eu am atribuțiile mele, îi răspund. Fac ce-mi spune directorul, întocmesc rapoarte de activitate, urmăresc îndeplinirea planului. Acum, cu inspecția asta, nici nu-mi văd capul.

- Chiar așa, zice moș Cute. Adă un raport scris despre ce ai făcut azi și ce ai făcut ieri.

- Nu pe toată luna? îl întreb.

- Asta-i mai greu. Nici eu nu mai țin minte ce am făcut toată luna. Iar tu, îi spune președintelui, aduni și dela ceilalți muncitori rapoarte de activitate pe azi și pe ieri.

- Eu? sare ăla. Dar eu trebuie să organizez recepția. Să pregătim serbarea, discursul, expoziția. Trebuie să scoatem din producție pe toți sportivii, dansatorii, pe cei de la cor.

- Pentru ce?

- Pentru recepție. Crezi că o să reușim? În cinstea lui 1 Mai și 23 August începem cu o lună înainte. De asta am avut atâta succes.

- Măi, taci?! zice moș Cute. Tu crezi că omul, dacă se vede scos din producție, dat afară cu alte cuvinte, se apucă să joace de bucurie că vine ministrul și el n-are o chioară?

- Dar leafa i se dă, zice președintele. Asta-i dreptul omului muncitor. Credeți că la foot-ball nu-i muncă? Iată lista sportivilor pe care vă rog să mi-i puneți la dispoziție.

Îi dă lista lui moș Cute, dar acesta se scuză că n-are ochelarii la el – ochelarii îi avea pe nas dar descifra greu scrisul cuiva – și i-o dă fostului director.

- Vezi d-ta ce scrie.

- Ioachim Bardac, citește acesta.

- Ce-i cu el? întreabă moșul.

- E mijlocaș centru.

- Adică cum?

- Crezi că tare bine știu? Cred că dă cu piciorul în minge.

- Asta nu-i treabă, se încruntă moșul. Dar ceilalți?

- Și ei dau cu piciorul în minge.

- Și-s mulți?

- Vre-o douăzeci.

- Mamă, face moș Cute. Păi s-alege praful din ea. A cui e mingea asta?

- A noastră. A clubului sportiv.

- Nu aprob, zice directorul. Dacă dă unul cu piciorul în minge, ceilalți ce rost mai au? Unul e destul.

Președintele se uită nedumerit la mine.

- De ce unul, tovarășe director, dacă așa-i jocul? E foot-ball, joc englezesc, la care iau parte mai multe persoane și o singură minge.

- Noi suntem români, n-avem nici în clin nici în mânecă cu pehlivanii din Anglia. Aprob să se joace ca la noi, românește. Un singur om să dea odată cu

piciorul într-o minge. O minge mică, de gumă, ca să n-o strice.

- Trebuie minge mare, tovarășe director.

- Și cât costă una mare?

- Vreo 400 de lei.

- Ei, vezi? Pentru 400 de lei, un muncitor trage la șaibă de vede verde înaintea ochilor. Vreo doi lei mai merge. Dar, mă rog, dacă cineva are nebuneală, poate să dea cu piciorul și-n una mare. Numai să și-o cumpere din banii lui. Eu, ca fabrică, nu dau.

- Avem noi, la club, destule.

- Le dați la mingerie înapoi, să le vândă la alții. Păstrăm doar una. Asta ca s-o avem în cazul când ministrul ar pofti să dea și el cu piciorul și n-ar avea în ce.

- Și cu antrenorul ce facem atunci?

- Ăsta ce mai vrea?

- Antrenorul e profesorul lor, a mingilor, angajat cu contract. El îi învață pe băieți să joace.

- Angajați-l cu contract ca portar sau ca bucătar la cantină. C-apoi la iarnă, pe gerul cel mare, joacă el de se satură.

- Nu se poate, tovarășe director. Echipa are portar și antrenorul nu știe să gătească. Să-i dăm banii degeaba? Fiecare om trebuie pus la munca unde se pricepe el și unde merită.

- Nu-i chiar așa. Dacă nu știe, să se învețe, că nimeni nu s-a născut învățat. Îl propunem pentru școlarizare. Câți ani are?

- Cel de la foot-ball are 52, dar este unul care are mai mult.

- Dar ce-s doi? Unul nu era destul?

- Nu-s doi, zice președintele, îs doisprezece. Pentru fiecare fel de echipă câte un antrenor.

- Și unde-s aceștia doisprezece?

- Acuma nu-s aici. Vin numai sâmbăta și când se dă salarul. Pe toți la un loc nu i-am văzut niciodată, că-s ocupați cu studiul performanțelor și inovațiilor sportive. Și cu masa ce facem?

- Care masă?

- Masa de recepție. Nu trebuie să dăm tovarășului ministru o masă?

- Dar unde-s mesele din sala de recepție? Parcă era una lungă, a prezidiului. Îi pui acolo, toc, cerneală, tot ce trebuie.

- Noi vorbeam de mâncare, intervin eu. Mese de scris avem berechet. Dar trebuie să dăm și masă festivă.

- Iaca, na, face moș Cute. Ce, el nu știe că dumineca nu funcționează cantina? Lasă că nu vine el flămând. Doar are leafă și cred că ia și ceva pentru deplasare. Nu vine el să se îngrașe pe socoteala ta sau a mea. Poate-și aduce în servietă salam, ceapă, scrumbie. E și el muncitor, ce dracu ești așa prost?

Mă uit la președinte și el la mine. Eram amândoi fierți. Să primești un ministru cu scrumbie și ceapă, asta numai unui om ca moș Cute poate să-i treacă prin cap.

- Dar vine cu ziariști, cu reporteri dela televiziune, cu fotografi. Vrem să ieșim și noi în evidență, să se vorbească despre fabrica noastră, despre conducerea dumneavoastră. Poate vă cere un interviu.

- Ce să-mi ceară? Ceară celor de la Partid, că aceia m-au pus. Dar nici aceia nu-s de vină. Vinovat este cel care le-a băgat în urechi toate care merg la noi pe dos. Am să-l întreb eu pe ministru cine l-a pus la curent, de a căzut beleaua direcției pe capul meu. Din cauza direcției nici nu mai știu ce-i pe la ateliere. Eu director, inginerul la dracu. Fac ceia ce vor. Azi nici n-am dat pe-acolo.

II. Poetul

Aici a fost cazul să mă supăr enorm și i-am trântit-o dela obraz:

- Dar bine, tovarășe director, aici e vorba de avansarea noastră, de decorarea d-voastră, de premierea cadrelor și d-voastră vorbiți de atelierul de lăcătușerie și de forjărie, care n-au nici o însemnătate capitală, ci-s egale cu zero față de gloaba și de producția noastră globală? Noi avem cauze obiective asupra tuturor deficiențelor semnalate și le am notate înainte de a apărea ca atare. Uitați-vă la hârtia asta și o să găsiți vinovați numai furnizorii, numai beneficiarii, plus banca de stat, ba chiar și ministerul, dar nu pe noi. Și cine are să le ia pe astea în considerație, așa, pe degeaba, fără o masă bună și o recepție sărbătorească, pe cinste,cum vreau să propun? Nimeni. Și atunci? Zicând așa, i-am întins respectuos hârtia sub nas, pentrucă directorul se uita nervos la cei doi nepoftiți care intraseră după noi, așa, surda-muta.

- Ce-i cu asta? a întrebat surprins directorul.

- Hârtia cu justificările.

- Acuma ai scris-o?

- Nu. E de anul trecut. Dar aseară am bătut-o la mașină.

- Bați la mașină? m-a întrebat el curios.

- Eu nu. Dar este dactilografă.

- Îmi place, a zis el. Chem-o în coace, că vreau să ne bată și nouă ceva.

- Păi nu-i aici, i-am răspuns eu. A lucrat toată noaptea și acum doarme. E o biată fată care-și câștigă cinstit o bucată de pâine. Are de dat examene de bacalaureat, de universități, părinții i-au fugit de-acasă, bărbații au părăsit-o cu toții. Nu toți odată, bineînțeles, ci la rând, câte unul, câte doi.

- Hm, tuși, cel mai bătrân dintre cei doi care intraseră. M-am uitat lung la ei. Pe bătrân îl cam cunoșteam, că-l vedeam des pe la bodegi. Cel tânăr părea un haihui de ăștia, fără căpătâi, care ne privea cam de sus și cam în zeflemea.

- Mă rog, zic eu, cine v-a permis să intrați peste noi când sîntem în conferință de lucru? Fiți, vă rog amabili și ne scutiți de prezența dumneavoastră, până nu vă iau de guler. Unde vă treziți?

- Lasă-i, a zis fostul director. Ce doriți d-voastră?

Bătrânul s-a apropiat de masă, a întins mâna fostului, apoi actualului și s-a recomandat:

- Costică Constantinescu, decorator. Eu sânt venit în vederea pavoazării. Cu ocazia venirii tovarășului ministru, *m-am solicitat* la factorii de conducere de partid și de stat ai orașului, ca să organizez treaba aceasta de mare importanță. E

vorba de înfrumusețarea tuturor instituțiilor, ca să placă organelor superioare. Trebuiesc vopsele, pensule, bidinele, fotomontaje, toate procurate din sectorul particular și aranjate sub îndrumarea mea, care-s de specialitate.

- Și de ce vii la noi? zice moș Cute, actualul director. De unde să avem noi bidinele când nu ne trebuiesc?

- Vai de mine, dar se poate, tovarășe director? Procur eu totul, d-voastră dați numai paralele și eu vă fac pavoazarea și înfrumusețarea la moment.

- La noi?

- Nu numai la d-voastră. Am fost și la alte instituții și mi-au aprobat. După ce iau banii, mă apuc de treabă.

- Dar ce ne trebuie nouă asta, tocmai acuma, când vine ministrul și avem atâtea pe cap? Dacă vrei să înfrumusețezi, înfrumusețează la tine acasă.

Ceala a rămas uluit.

- Dar, tovarășe director, el vine aici, la d-voastră. Ce să caute la mine acasă?

- Crezi că la noi frumuseți vine să vadă? Dar dacă zici că trebue și o să vrea să vadă, ți-l trimitem noi. Cam pe unde locuiești?

- Dar n-are ce căuta la mine, tovarășe director. Gândiți-vă, el vine aici, la fabrică, în oraș, cu…

- Fă așa, c-așa-i bine, zice moș Cute. D-ta ești tot cu el? îl întreabă pe celălalt.

- Nu, zice tânărul, de astă dată foarte serios și politicos. Eu am auzit de d-voastră și de fabrica d-voastră încă din mica copilărie. De aceea, visul și idealul meu a fost să vin și să lucrez la d-voastră aici…

- Aici? zice moș Cute. Dar câți ani ai?

- Patruzeci și doi.

- Păi cum ai auzit de noi din mica ta copilărie, când fabrica s-a înființat acum trei ani?

- Ei, așa vine vorba. Dar pe d-voastră vă cunosc de mult.

- Se poate. Numai că eu am lucrat în alte orașe și la alte fabrici. Acum 42 de ani eram ucenic, iar director nu-s decât de câteva zile. Dar să lăsăm asta. Ce știi să faci?

- Orice, tovarășe director. Dacă aveți nevoie, fac și pe dracu, numai să iasă gologani.

- Io-te-te! se miră directorul. Dar pe cine vrei tu să prostești?

- Vai de mine, tovarășe director, dar se poate? Tocmai pe d-voastră? Am auzit că aveți nevoie de dactilografă, pot s-o chem eu, dac-o vrea să vină. Ce ziceți?

Aici fostul director, izbucni în râs.

- N-are să vrea, zice el. Are examen, a muncit cu adjunctul toată noaptea… Și eu am vrut s-o chem odată, dar am renunțat. Leafa i se trimite prin poștă.

- Dar poate aveți nevoie de vre-un inginer, doi?

- Dar unde-i găsești? intervine moș Cute. Eu am avut nevoie de 100 de ori de al meu, dar l-am găsit? Toți îs numiți de doi ani în comisia de recepție a unor mașini din import. Mașinile stau și ei joacă șah la club în fiecare zi.

- Dar la leafă vin toți, nu?

- Până acuma, n-avem a ne plânge. Au luat leafa regulat. Să vedem cum o să mai fie după ce a pleca ministrul.

- Se cheamă că se pricep mai bine ca mine să scoată gologanul. Dar, ca să nu fi venit degeaba, poate aveți nevoie de un poet. Eu, drept să vă spun, pot ridica fabrica d-voastră la cea mai înaltă înălțime. Zău așa.

- Adică cum? Face moș Cute.

- Așa bine. Cu capul. Cu poezia. Dacă vreți, vă fac și acuma una, imediat.

- Ia să vedem, zice fostul director. Sau te lauzi?

- Ba, deloc. Ascultați:

„Ce bine-i că-i director tovarășul Vasile
Învață de la dânsul ce-i fabrica, copile
Dea domnul să trăiască ani mulți și patru zile”

Fostul director izbucni în râs zgomotos, în timp ce moș Cute făcea fețe-fețe.

- Dar nu-l cheamă Vasile, îl cheamă Ilie, adăugă fostul director.

- Nu-i nimic, zice tânărul. Am greșit. Dar îi fac și lui Ilie, dacă ziceți că așa îl cheamă. Auziți:

„Ce bine-i că-i director tovarășul Ilie
Dea domnul să trăiască în chef și veselie
Ani mulți și-ncă trei zile și ceasuri înc-o mie”

Aici fără să vreau m-a pocnit și pe mine un râs care i-a molipsit pe toți, până și pe moș Cute, pe care nu-l văzusem până atunci niciodată râzând.

- Uite ce pehlivan, măi frate, zice el serios. A ajuns fabrica asta curat circ. Joacă mingi, cântă cântece, spun poezii. Dacă n-aș avea forja și atelierele pe cap, aș cere să mă scoată chiar azi la pensie. Mă fac că-s nebun și ies pe caz de boală.

- Lăsați tovarășe director, că nu-i dracul așa de negru, zice poetul. Dacă sunteți bun să poftiți pe dumnealor afară și să rămâneți numai d-voastră și cu tovarășul fost director, am să vă spun ceva și mai frumos.

Asta a fost. Ministrul n-a mai venit, că nu mai avea de ce. A doua zi moș Cute a trecut la ateliere, inginerii puși în disponibilitate și trimiși în judecată, eu și președintele comitetului de întreprindere excluși din partid pentru toleranțe abuzive, dactilografa și antrenorii rași de pe statul de plată odată cu toți inventatorii și inovatorii care umblau după ciubuc.

Din director adjunct a trebuit să intru lucrător la forjă, cu moș Cute pe cap. Dracul se înțelege cu încuiatul ceala. Culmea-i că director a fost încadrat tot cel vechi. El informase partidul și ministerul, pe ascuns, despre toate câte se petreceau la noi cu cadrele de până atunci. Măi, ce om pervers și dușmănos. Vedea totul, tăcea și făcea.

- Cine dracu era poetul ceala care a venit atunci la ședința noastră? l-am întrebat eri pe moș Cute.

- Poetul? zice moșul râzând. Cine ar fi bănuit? Era chiar ministrul adjunct în persoană. A venit pe nevestite și numai după plecarea voastră, când directorul i-a zis: „Bun venit, tovarășe ministru” mi-am dat seama cât de tacticos a lucrat. Hai, dă-i drumul că n-am chef să intru iar director din cauza inspecției miniștrilor.

Eu îs de director?

Autograf tardiv

Rog atenția
Ion Dongorozi

Ram sentimental, ~~pentru poetul Tutoveanu~~.

Prietenii, admiratorii și ucenicii poetului și propagandistului cultural Gh. Tutoveanu, îl vor sărbători curând pentru împlinirea a 60 de ani. Va fi o sărbătoare fără trâmbițări și fără încrucișări de foc bengal; o sărbătoare ca una se cuvine și așa cum o dorește sensibilitatea, seninătatea și modestia poetului bârlădean.

Gh. Tutoveanu a fost monit — ca mulți alții — în fel și chipuri, de vâltoarea Capitalei; a rezistat însă bărbătește și a izbutit să nu se lase desrădăcinat. Putea fi luat apoi în antreprizo de vreun editor abil și silit, prin contract în regulă, să fabrice (volume) în serie. Reclama deșănțată prin gazetele de mare tiraj și „criticii" închiriați care se pricep să găsească tot soiul de calități, — în raport binecuvântat cu tariful stabilit ori cu avantajele scontate, — ar fi asigurat desigur o promptă desfacere a mărfii confectionate, făcând să circule în toate sensurile numele poetului, iar editorului aducând — pentru ingeniozitate și risc, — un câștig sigur și destul de dolofan.

A rezistat ispitei și tentației aceștia?

Însuși definitiv în alveola provincială, putea face politică militantă — zorind adică soroceul demnitărilor și agonisind temeinic pentru zile negre —; n'a putut însă să se tire, adică, un pas și cu tinerii sârcoși și idealiști, hotărâți să slujească într'un și numai pentru un colțișor de provincie.

În loc să activeze politicește, să joace cărți ori să facă afaceri, a pus bazele unei publicații, unei biblioteci și unei case culturale, a înaripat și dăruit talente tinere, a activat ori de câte ori s'a ivit prilejul; fără să se abonege la ~~[illegible]~~ sugestiile centrului ori ale sfatului cultural, se așteaptă încă să i se taie buricul.

Iată, câteva momente numai, ale fatalei lipse de înțelegere și adaptare, care au dus-o pe cel care s'au hotărît să urmărească lespedea (grea a) uitării, târâtorind pe cel înmormântat definitiv de grăiți ori de smecherii cuibărîți prin colțurile Capitalei.

* *

Eram în anul superior de liceu, când l-am cunoscut pe poetul G. Tutoveanu. Revista literară „Freamătul", trecuse de fapt sub conducerea sa. Dela Bârlad unde locuia, ne dădea îndrumări și trimetea material. Fiecare și cu mine fă-ceam bucătăria publicației. În vremea aceea, institutorul Tutoveanu, — de-mi aduc bine aminte, — era inspector general al învățământului primar. Odată, la întoarcerea din Capitală sau din vreo inspecție, ne-a chemat la gară și atunci, până la plecarea trenului, am stat câte și trei de vorbă: noi ascultându-l, el iscodindu-ne ori povestindu-ne. Timpul mondoloș, glas blajin, privire caldă și senină. A doua oară tot în gară l-am întâlnit. Pregătea tocmai numărul închinat nefericitului poet băcăuan Ștefan Petica, mort de timpuriu — prea de timpuriu chiar. Atunci ne-a vorbit Tutoveanu emoționat și emoționant, cu glasul ușor tremurat, cu privirea tulbu-re de mustrarea unei lacrimi, despre cântărețul „fecioarei în alb", despre prietenii care l-au iubit ca și despre cei care nu l-au putut înțelege, ori l-au uitat de-atâta... Au trecut ani deatunci. Pe poetul Tutoveanu, tra-vestit în prefectul Tutoveanu, l-am întâlnit tocmai în anul 1932.

Primisem, nu cu inimă ușoară, și gospodăresc un pitoresc dar sărăcit județ bănățean. Tutoveanu fusese numit prefect al județului pe care l-a slujit și îl va sluji, cu drag și dezinteresare, până va închide ochii. Era vorba, de nu mă înșel cumva, de-o neașteptată alegere parțială. Potentații (lerenți) în cabinetul ministru-lui, alambicau planul de bătaie. În „așteptarea instrucțiunilor" — fusese chemat telegrafic pentru aceasta — iar eu e acreditevelor pentru cinci în-vățători din județul ce-mi fusese dat spre gospodă-rire, am stat de vorbă pe îndelete, atingând și chestiuni pur administrative, dar și literare.

Era unul firav și mai adus la trup Tutoveanu ce sta — înaintea mea; fața-i era brăzdată iar părul încărunțit. Aceeași sprinteneală la minte

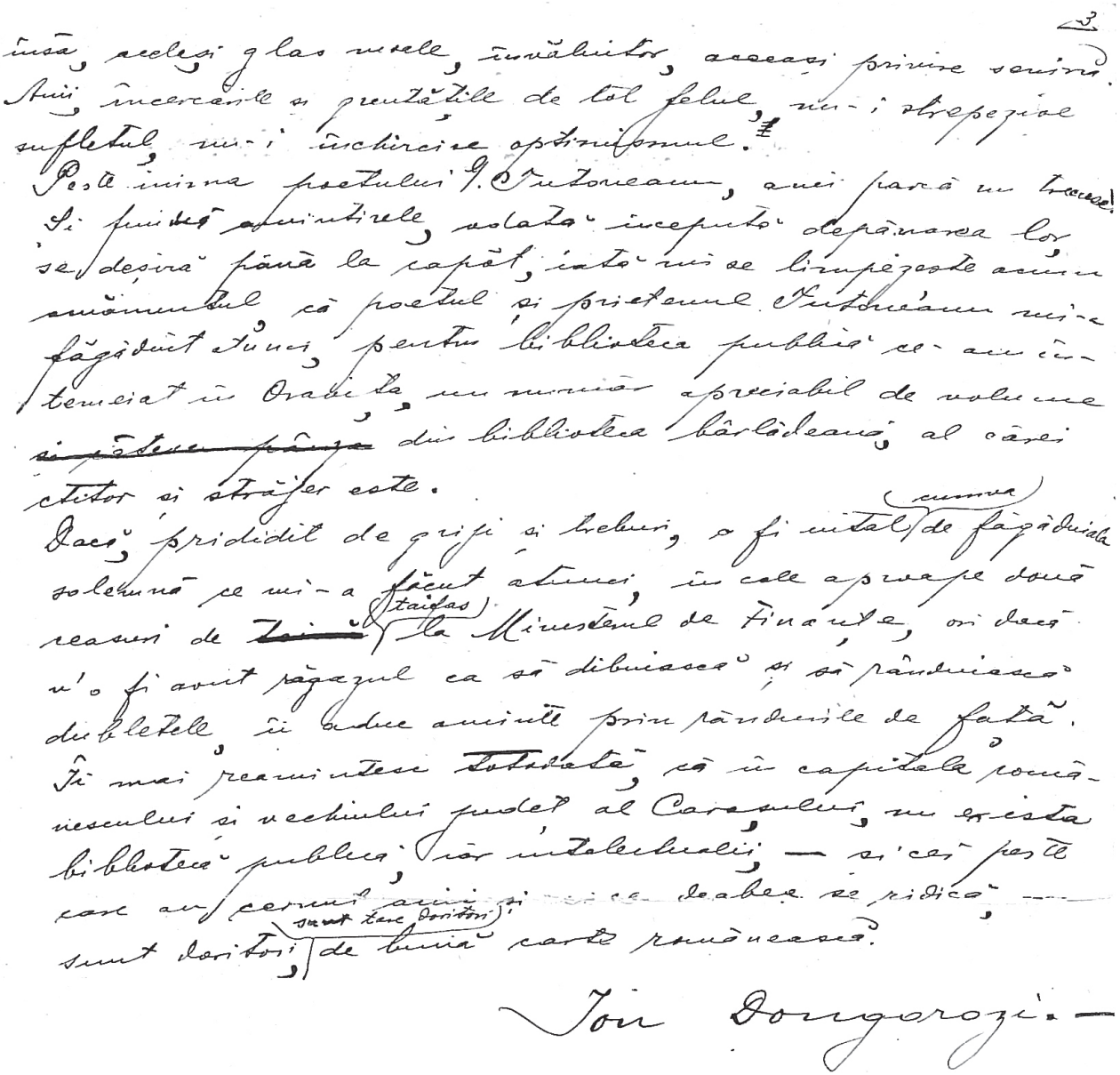

în sa, același glas mereu, învăluitor, aceeași prinine sonină. Anii, încercările și greutățile de tot felul, nu-i stropesc sufletul, nu-i răcesc optimismul.

Peste inima poetului G. Tutoveanu, anei par a trece! Și fiindcă amintirile, odată începute, depănarea lor se desfășoară până la capăt, iată mi se limpezește acum amănunt că poetul și prietenul Tutoveanu mi-e făgăduit și nu, pentru biblioteca publică ce-am întemeiat în Orașul, un numărul apreciabil de volume ~~și pătrunse pânze~~ din biblioteca bârlădeană, al cărei cititor și străjer este.

Dacă, prididit de griji și lucruri, o fi uitat (numai) de făgăduiala solemnă ce mi-a făcut atunci, în cale aproape două reasuri de ~~Zile~~ (taifas) la Ministerul de Finanțe, ori dacă v'o fi avut răgazul ca să dibuiască și să răndunească dublețele, îi aduc aminte prin rândurile de față. Îi mai reamintesc totodată, că în capitala românescului și vechiului județ al Carașului, nu există bibliotecă publică, iar intelectualii — și cei care au cerut ani și ce de abia se ridică — sunt (sunt tare dornici) și sunt dornici de bunăă carte românească.

Ion Dongorozi.—

> În *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1982, la pagina 923, G. Călinescu notează:
>
> *„Numărul scrierilor nuvelistice ale lui Ion Dongorozi (n. 1894) e foarte mare. Ele conțin fapte diverse (provincie, politică, școală, teatru) într-un stil locvace, prea familiar.”*

Vechi membru al Societății „Academia Bârlădeană”, **George Nedelea**, căruia G. Tutoveanu îi zicea „brânzoi”, epitet folosit și-n cazul altor câtorva din „rândul” doi-trei, era și un epigramist de succes în ședințe, ba și-n paginile revistelor editate de instituția... academică. Vă oferim și dumneavoastră trei asemenea mostre, din anul 1929...

Poetului G. Tutoveanu
(Doctorul B. Oxinoit a tradus în rusește vol. „Tinerețe”)

Mă gândesc la Ruși, sărmanii!
Soarta s-a-ntrecut cu gluma,
Dup-atâtea revoluții...
„Tinerețe” ta... acuma!

Scriitorului Virgil Caraivan

- „Ce e val ca valul trece” -
O credeam acum un an...
Dar apare iar „Răzeșul”
Și cu dânsul... Caraivan !

Lui Vasile Damaschin

Doamne-ndură-te, ai milă!
Ne pândește-un groaznic chin,
De când a-nceput să scrie
Și... Vasile Damaschin...

Vasile DUMITRU

Calendar (selectiv)

APRILIE

3/1975: A murit poetul **George T. NEDELEA**
5/1885: S-a născut scriitorul **Alexandru LASCAROV-MOLDOVANU**
5/1942: S-a născut scriitorul **Octavian Vasile STOICA**
7/1936: S-a născut poetul **George V. IRAVA**
7/1953: S-a născut scriitorul **Daniel CORBU**
10/1926: S-a născut scriitorul **Virgil N. CHIRIAC**
13/1886: S-a născut pictorul **N.N. TONITZA**
13/1935: S-a născut scriitorul **C.D. ZELETIN**
13/1995: A murit scriitorul **Octavian Vasile STOICA**
16/1908: S-a născut folcloristul **Gheorghe VRABIE**
18/1884: S-a născut ziaristul **Pamfil ȘEICARU**
19/1895: A murit scriitorul **Raicu V. IONESCU-RION**
24/2008: A murit scriitorul **Cezar IVĂNESCU**
25/1899: S-a născut scriitorul **Tudor TEODORESCU-BRANIȘTE**
26/1963: A murit poetul **Vasile VOICULESCU**

MAI

1/1859: S-a născut filologul **Alexandru I. PHILIPPIDE**
1/1929: S-a născut teatrologul **Vasile MĂLINESCU**
1/1933: S-a născut poetul **Ion HURJUI**
1/2010: A murit profesorul scriitor **Traian NICOLA**
5/1933: A murit medicul-savant **Ernest JUVARA**
12/1934: S-a născut criticul literar **Lucian RAICU**
14/1870: S-a născut medicul-savant **Ernest JUVARA**
16/1929: S-a născut prof. dr. **Const. V. PARFENE**
18/1870: S-a născut sculptorul **Ioan C. DIMITRIU-BÂRLAD**
19/1921: S-a născut scriitorul **George NESTOR**
20/1938: S-a născut prof. univ. dr. **Dan MĂNUCĂ**
21/1950: S-a născut pictorul **Năstase FORȚU**
23/1871: S-a născut criticul **Garabet IBRĂILEANU**
25/1967: S-a născut scriitorul **Ancelin ROSETI**
29/1970: S-a născut prof. dr. **Laurențiu CHIRIAC**

IUNIE

1/1946: S-a născut scriitorul **Petruș ANDREI**
2/1946: S-a născut cronicarul dramatic **Teodor PRACSIU**
4/1929: S-a născut compozitorul **Vasile DONOSE**
7/1940: S-a născut scriitorul **Ion V. MURGEANU**
10/1943: S-a născut muzeografa **Nicoleta ARNĂUTU**
16/1953: S-a născut scriitorul **Marian CONSTANDACHE**
19/1953: S-a născut scriitorul-pictor **Vasilian DOBOȘ**
21/1941: S-a născut prof. dr. **Nicolae CREȚU**
22/1940: S-a născut prof. univ. dr. **Constantin CĂLIN**
24/1936: S-a născut prozatoarea **Petruța CHIRIAC**
26/1940: A murit poeta **Zoe FRASIN**
26/1926: A murit istoricul-savant **Vasile PÂRVAN**
28/1922: S-a născut sculptorul **Marcel GUGUIANU**